

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Zdeněk Bezpalec

**Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře při řízení akciové
společnosti v České republice s přihlédnutím k úpravě
ve Velké Británii**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Stanislava Černá, CSc.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 26. 2. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26.2.2016

.....

Zdeněk Bezpalec

Poděkování

Chtěl bych touto cestou poděkovat prof. JUDr. Stanislavě Černé, CSc., za vedení mé diplomové práce, cenné rady a připomínky, především pak za veškerý čas, který mi věnovala.

Obsah

Úvod	1
1. Povinnosti členů volených orgánů při výkonu funkce	4
1.1 Povinnost péče řádného hospodáře a její projevy, pravidlo podnikatelského úsudku	5
1.2 Povinnost dohledu a monitoringu.....	8
1.3 Povinnost dodržovat zákaz konkurence	9
1.4 Povinnost dodržovat pravidla o střetu zájmů	10
1.5 Informační povinnost	12
2. Historie povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře	15
3. Péče řádného hospodáře v českém právním řádu	19
3.1 Povinnost náležité péče	19
3.2 Péče řádného hospodáře v obchodním zákoníku.....	20
3.3 Obsah péče řádného hospodáře očima judikatury	22
3.4 Péče řádného hospodáře v občanském zákoníku a v zákoně o obchodních korporacích	27
3.4.1 Loajalita, znalosti a pečlivost jako složky péče řádného hospodáře	28
3.4.1.1 Povinnost loajality	28
3.4.1.2 Potřebné znalosti a pečlivost	29
3.4.2 Objektivní standard péče se subjektivními prvky	31
3.4.3 Zákonné domněnky porušení péče řádného hospodáře	34
3.4.3.1 Domněnka obsažená v ust. § 159 občanského zákoníku	34
3.4.3.2 Povinnosti vůči obchodnímu rejstříku	35
3.4.3.3 Vyplacení podílu na zisku v rozporu se zákonem	36
3.4.3.4 Nabytí majetku od zakladatelů či akcionářů.....	37
4. Péče řádného hospodáře v právním řádu Velké Británie.....	40
4.1 Formy podnikání ve Velké Británii a britské korporátní právo	40
4.2 Odpovídá britská public limited company české akciové společnosti?	42
4.3 Stručný vývoj anglického práva obchodních korporací	45

4.4	Členové board of directors a jejich povinnosti	50
4.4.1	Povinnost jednat v mezích svých pravomocí	52
4.4.2	Povinnost zasazovat se o úspěch společnosti	55
4.4.3	Povinnost nezávisle se rozhodovat	57
4.4.4	Povinnost vyhnout se střetu zájmů a Povinnost oznámit případný střet zájmů	60
4.4.5	Zákaz přijímání výhod od třetích stran	62
4.5	Péče řádného hospodáře v britském právním řádu	64
4.6	Zákon o obchodních společnostech z roku 2006 (Companies Act 2006).....	67
4.6.1	Obsah povinnosti řádné péče	68
5.	Komparace péče řádného hospodáře a duty of care	72
5.1	Styčné body české a britské úpravy.....	72
5.2	Odlišnosti české a britské úpravy	75
	Závěr	79
	Použité zdroje.....	84
	Seznam zkratk, klíčová slova, název práce v anglickém jazyce	91
	Abstrakt	92
	Abstract	92

Úvod

Tématem mé diplomové práce je „Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře při řízení akciové společnosti v České republice s přihlédnutím k úpravě ve Velké Británii“. Volbu uvedeného tématu ovlivnilo několik faktorů. Faktorem prvním je právní význam povinností členů volených orgánů při řízení akciových společností, zejména pak povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Je zřejmé, že při řízení a správě akciových společností si členové volených orgánů nemohou počínat zcela libovolně. Přestože se určitá pravidla jednání členů orgánů objevovala již od starověku, dostačující úprava povinnosti péče řádného hospodáře přinesla do obou posuzovaných právních řádů, tj. do českého právního řádu a do právního řádu Velké Británie, až nejnovější legislativa.

Faktorem druhým je, jak již bylo naznačeno, aktuálnost tématu. V právním prostředí Velké Británie existuje více než století a půl starý vývoj povinností členů volených orgánů (*členů boardu*) a ani v českém právním řádu není tento koncept horkou novinkou, když určitou úpravu povinnosti péče řádného hospodáře upravoval již všeobecný zákoník občanský z roku 1811 a po roce 1989 upravoval péči řádného hospodáře (zprvu nazývanou *povinnost náležitě péče*) obchodní zákoník. Navzdory tomu byl ve Velké Británii standard řádné péče značně nedostatečný a v české úpravě zase nebyl obsah povinnosti péče řádného hospodáře nijak blíže rozveden. Nápravu provedly až nejnovější zákony regulující postavení právnických osob, a to ve Velké Británii zákon o obchodních společnostech z roku 2006 a v České republice občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích. Ve srovnání s předchozím stavem relativně podrobná úprava povinnosti péče řádného hospodáře obsažená v uvedených zákonech představuje v daných právních rádech novum, které si jistě zaslouží pozornost.

Třetím a posledním faktorem, který mne ovlivnil při výběru tématu práce, je dlouhodobý zájem o obchodní právo, zejména o právo obchodních společností a o *corporate governance*. Znalosti z oblasti britského práva obchodních společností jsem získal studiem na University of East Anglia ve Velké Británii, přičemž volba tématu zahrnujícího též britskou právní úpravu umožní, krom detailní analýzy úpravy péče řádného hospodáře v tuzemském i britském právním řádu, též právně komparativní analýzu.

Práce se bude skládat z pěti kapitol; první kapitola bude kapitolou úvodní. V této kapitole budou nastíněny základní povinnosti, které členům volených orgánů akciových společností český právní řád ukládá. Stručně bude proto analyzována povinnost dohledu a monitoringu, povinnost dodržovat zákaz konkurence, povinnost dodržovat pravidla o střetu zájmu a informační povinnost. Okrajově bude též zmíněn význam pravidla podnikatelského úsudku, které bylo v rámci rekodifikace soukromého práva výslovně zakotveno v zákoně o obchodních korporacích. Druhá kapitola se zaměří na historii povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře od antických dob do doby účinnosti obchodního zákoníku. Pozornost bude věnována kořenům kontinentálního pojetí péče řádného hospodáře v římském právu, určité recepci této římskoprávní úpravy všeobecným zákoníkem občanským z roku 1811 a dále úpravě povinnosti péče řádného hospodáře ve 20. století.

Jádrem práce budou kapitoly třetí, čtvrtá a pátá. Třetí kapitola se bude nejprve zabývat úpravou v obchodním zákoníku. Z počátku bude zmíněna povinnost řádné péče, posléze novela obchodního zákoníku, která do českého právního řádu zavedla termín péče řádného hospodáře. Pozornost bude věnována výkladu obsahu povinnosti péče řádného hospodáře dle významných zástupců české obchodněprávní doktríny. Nemalý prostor bude věnován judikatuře (zejména) nejvyššího soudu, a to jak trestněprávních tak civilních senátů, která obsah povinnosti péče řádného hospodáře významným způsobem formovala. Stěžejní část třetí kapitoly se bude věnovat úpravě povinnosti péče řádného hospodáře v občanském zákoníku a zákoně o obchodních korporacích, a to zejména jednotlivým složkám péče řádného hospodáře, tedy povinnosti jednat s potřebnými znalostmi a pečlivostí a povinnosti loajality. Stranou nezůstane ani zamyšlení nad tím, zda standard péče řádného hospodáře je v současné právní úpravě objektivní, subjektivní či někde „na půli cesty“ mezi subjektivním a objektivním standardem.

Čtvrtá kapitola bude věnována úpravě péče řádného hospodáře v právní úpravě Velké Británie. Z důvodu značné odlišnosti českého právního řádu od právního řádu britského se bude úvodní pasáž této kapitoly v širších souvislostech zabývat britským korporátním právem a vývojem právní úpravy obchodních společností. Klíčová část čtvrté kapitoly se pak bude věnovat analýze povinností členů volených orgánů (členů *boardu*) s akcentem na povinnost jednat s řádnou péčí, schopnostmi a opatrností (*duty*

to exercise reasonable care, skill a diligence). Povinnost řádné péče bude rozebírána v historických souvislostech a zejména pak s ohledem na úpravu v zákoně o obchodních společnostech z roku 2006 (*Companies Act 2006*). Pátá kapitola bude obsahovat právně-komparatistickou analýzu předchozích dvou kapitol, tedy úpravy povinnosti péče řádného hospodáře v českém a britském právním řádu. Vyzdvihnuty budou významné styčné body obou právních úprav. Nemalá pozornost bude rovněž věnována odlišnostem české a britské úpravy.

Práce si klade za cíl následující: prvním cílem je detailní analýza povinnosti péče řádného hospodáře v české a britské právní úpravě. Předmětné právní úpravy budou popsány, zhodnoceny a případné slabé stránky úpravy budou podrobeny kritice. Druhým cílem práce je srovnání úpravy péče řádného hospodáře za účinnosti obchodního zákoníku a současné úpravy obsažené v zákoně o obchodních korporacích. Zmíněny budou změny a posuny úpravy v důsledku rekodifikace soukromého práva a pozornost bude věnována použitelnosti judikatury k povinnosti péče řádného hospodáře, která vznikla za účinnosti obchodního zákoníku. Tento cíl se z povahy věci bude týkat pouze české úpravy péče řádného hospodáře. Třetím cílem práce pak bude právně komparatistická analýza české a britské úpravy péče řádného hospodáře, když budou zmíněny podobnosti i odlišnosti obou úprav a bez komentáře nezůstanou ani případné slabé stránky té které úpravy.

1. Povinnosti členů volených orgánů při výkonu funkce

Akciová společnost, která je typickým příkladem kapitálové obchodní společnosti, se vyznačuje důsledným oddělením svého majetku od majetku akcionářů¹. V důsledku tohoto oddělení tak vzniká situace, kdy akcionáři (kteří splacením emisního kurzu akcií vložili do společnosti svůj majetek) nemohou nadále přímo ovlivňovat každodenní chod společnosti ani to, jak akciová společnost s vloženým majetkem hospodaří. Vzhledem ke své povaze nemohou akciové společnosti (podobně jako ostatní právnické osoby) jednat svými vlastními činy². Za účelem zajištění fungování společnosti dovnitř i navenek jsou proto (nejen) v akciových společnostech ze zákona zřizovány orgány.

Volené orgány akciové společnosti plní v zásadě roli správce, který pečuje o cizí majetek. V zájmu vykonávání zmíněné správy co nejefektivněji, tedy tak, aby na jedné straně mohla být podstupována rizika (protože riziko a nejistota úspěchu je základním kamenem podnikání) a na druhé straně, aby tato rizika nebyla bezhlavá, neopodstatněná a nepromyšlená, stanovuje právní řád členům orgánů povinnosti, které musí při výkonu své funkce dodržovat. Český právní řád stanovuje pro jednání členů volených orgánů akciových společností zejména tato pravidla a ukládá jim tyto povinnosti:

- a) povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, povinnost loajality a pravidlo podnikatelského úsudku;
- b) povinnost dohledu a monitoringu;
- c) povinnost dodržovat zákaz konkurence;
- d) povinnost dodržovat pravidla střetu zájmů;
- e) informační povinnost.

¹ Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. Praha: ASPI, a. s., 2006, s.19.

² Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha: Wolter Kluwer, 2013, s. 276.

1.1 Povinnost péče řádného hospodáře a její projevy, pravidlo podnikatelského úsudku

Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, která je v recentní právní úpravě obsažena v ust. § 159 odst. 1 občanského zákoníku, je povinností obecnou, což znamená, že zmíněné ustanovení dává členům volených orgánů obecný návod, jakým způsobem ve funkci jednat. Naopak některé další povinnosti a pravidla, které jsou pro členy volených orgánů závazné, mají buď funkci liberačního důvodu pro porušení povinnosti péče řádného hospodáře (tak je tomu v případě pravidla podnikatelského úsudku) nebo jsou dílčím projevem povinnosti péče řádného hospodáře (tak je tomu např. v povinnosti dohledu a monitoringu).

Obecně lze říci, že povinnost péče řádného hospodáře stanovuje pravidla, která musí členové volených orgánů při výkonu své funkce dodržovat; v případě porušení těchto pravidel může členům volených orgánů vzniknout odpovědnost za způsobenou škodu. Aby však zakotvení povinnosti péče řádného hospodáře nevedlo k situaci, kdy podnikatelé (resp. členové volených orgánů, kteří za podnikatele – právnickou osobu – činí podnikatelská rozhodnutí) nebudou ochotni podstupovat riskantní rozhodnutí, zakotvuje zákon o obchodních korporacích pravidlo podnikatelského úsudku (*business judgement rule*) jako liberační důvod povinnosti péče řádného hospodáře. Lze dodat, že součástí povinnosti péče řádného hospodáře je v recentní právní úpravě též povinnost loajality, která dříve sice byla některými autory považována za nedílnou součást povinnosti péče řádného hospodáře³, avšak výslovné zákonné ustanovení určující, že součástí povinnosti péče řádného hospodáře je též povinnost loajality, chybělo. Povinnost péče řádného hospodáře jako taková je pak detailně rozebrána v dalších kapitolách (zejm. v kapitole III.) této práce.

Výslovné zakotvení pravidla podnikatelského úsudku v ust. § 51 odst. 1 zákona o obchodních korporacích je nejen ze strany podnikatelů, nýbrž i ze strany právních teoretiků vítaným posunem a krokem správným směrem^{4,5,6}. Úkolem členů volených

³ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. Praha: POLYGON, 2002, s. 2417.

⁴ Koziak, J., Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách), Obchodněprávní revue 4/2012, s. 108.

⁵ Broulík, J., Pravidlo podnikatelského úsudku a riziko, Obchodněprávní revue 6/2012, s. 161.

orgánů akciových společností není pouhá prostá správa majetku společnosti, kdy je povinností správce činit vše potřebné pro (pouhé) zachování majetku společnosti. Naopak, členové volených orgánů zastupují podnikatele (obchodní korporaci) při podnikání, tedy při činnosti, jejíž hlavním cílem je dosažení zisku. S podnikáním je však z povahy věci spjata určité riziko: podnikatelé předem nemohou odhadnout, jak na jejich obchodní rozhodnutí bude reagovat trh, a tedy předem neví, zda je jejich rozhodnutí správné. Za účelem ochrany zájmů akcionářů, věřitelů a dalších zainteresovaných osob pak právní řád stanovuje v ustanoveních týkajících se povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, relativně striktní pravidla, jejichž porušení může vést ke vzniku odpovědnosti za škodu⁷. Je tedy zřejmé, že za situace, kdy by kritériem pro vznik odpovědnosti za škodu byla podnikatelská úspěšnost daného rozhodnutí, by ochota členů volených orgánů riskovat nebyla valná⁸. Taková situace však není žádoucí, proto zákon o obchodních korporacích zavádí pravidlo podnikatelského úsudku (v common law jurisdikcích nazývané *business judgement rule*), které funguje jako jistý protipól či liberační důvod povinnosti péče řádného hospodáře.

V souladu s pravidlem podnikatelského úsudku by tak soudy měly posuzovat, zda členové orgánů při rozhodování dodrželi zákonem stanovené postupy (jinými slovy, zda jednali s péčí řádného hospodáře), neměli by však posuzovat rozhodnutí jako takové, i když se ex post ukázalo jako nesprávné. Uvedená koncepce poskytuje členům volených orgánů určitý ochranný štít či bezpečný přístav (*safe harbour*) v případě, že bylo učiněno rozhodnutí s péčí řádného hospodáře, které se však nakonec ukázalo jako chybné⁹.

Před výslovným zavedením do zákona o obchodních korporacích pravidlo podnikatelského úsudku žádný český obecně závazný předpis neupravoval a judikatura se pravidlem zabývala spíše okrajově a pouze některými jeho složkami. Jedním z relevantních rozhodnutí z období před účinností zákona o obchodních korporacích je

⁶ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol, Právo obchodních korporací. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s. 177.

⁷ Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 135.

⁸ Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: op. cit. sub 7, s. 135.

⁹ Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: op. cit. sub 7, s. 135.

rozhodnutí nejvyššího soudu sp. zn. 5 Tdo 1143/2005¹⁰, kdy trestní senát řešil trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku, kterého se měli dopustit členové představenstva tím, že nevýhodně prodali akcie. V odůvodnění nejvyšší soud nejprve předestírá svůj (relativně striktní) postoj k povinnostem představenstva, když stanovuje, že obsah povinnosti náležité péče je nutno chápat v tom smyslu, že představenstvo má povinnost rozmnožovat majetek společnosti, přičemž jednání, v jejichž důsledku není majetek společnosti rozmnožen v nejvyšší možné míře, je v rozporu s touto povinností. Dále v odůvodnění však soud zmiňuje též princip, který by se dal chápat jako pravidlo podnikatelského úsudku, když uznává, že „*představenstvo akciové společnosti, stejně jako jiné podobné orgány, musí při rozhodovacím procesu zohlednit celou řadu různých okolností, přičemž za běžného stavu věcí nelze požadovat stoprocentní správnost a bezchybnost jakéhokoli rozhodnutí*“. V posuzovaném případě však bylo rozhodnutí prokazatelně činěno za účelem osobního prospěchu, nejednalo se tedy dle soudu o chybné podnikatelské rozhodnutí, nýbrž o zjevné porušení povinnosti náležité péče.

Současná úprava pravidla podnikatelského úsudku obsažená v ust. § 51 odst. 1 zákona o obchodních korporacích obsahuje tříprvkový test; při zkoumání, zda člen voleného orgánu může využít onoho bezpečného přístavu, musí být prokázáno, že člen orgánu:

- a) jednal v dobré víře;
- b) mohl rozumně předpokládat, že jedná informovaně;
- c) mohl rozumně předpokládat, že jedná v obhajitelném zájmu obchodní korporace¹¹.

V souvislosti s jednáním v dobré víře stanovuje občanský zákoník v ust. § 7 vyvratitelnou domněnku, že jednal-li někdo určitým způsobem, pak jednal poctivě a v dobré víře. Tato domněnka se v případě pravidla podnikatelského úsudku neuplatní; ust. § 52 odst. 2 zákona o obchodních korporacích výše zmíněnou domněnku obsaženou v občanském zákoníku prolamuje¹². Ohledně informovanosti lze říci, že jde

¹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005.

¹¹ Ust. § 51 odst. 1 zákona o obchodních korporacích.

¹² Lasák, J.; Pokorná, J.; Čáp, Z.; Doležil, T. a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. s. 418.

o skutečnost výrazně závisící na skutkových okolnostech případu. Vzhledem k obrácenému důkaznímu břemenu ohledně pravidel jednání členů orgánů obsaženému v ust. § 52 odst. 2 zákona o obchodních korporacích si musí členové orgánu shromažďovat při rozhodování potřebné podklady, aby mohli v případě potřeby informovanost prokázat. Lze říci, že po členech orgánů nelze požadovat stoprocentní informovanost; požadavek informovanosti se vztahuje na všechny materiální informace rozumně dostupné ve vztahu k danému rozhodnutí, přičemž materiálnost informací se posuzuje z hlediska relevance a závažnosti¹³. Poslední prvek třístupňového testu obsaženého v ust. § 51 odst. 1 zákona o obchodních korporacích spočívá v povinnosti jednat v obhajitelném zájmu obchodní korporace. Je zjevné, že jde o termín velmi široký a velmi těžko jednoznačně vyložitelný. Vzhledem k teorii fikce, na které je občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích postaven, lze zájem obchodní korporace do značné míry ztotožnit se zájmy společníků a dalších osob zúčastněných na obchodní korporaci (tzv. *stakeholders*). Je důvodné předpokládat, že diverzifikovaní společníci budou preferovat krátkodobější a rizikovější investice, zatímco nediverzifikovaní společníci naopak ty méně rizikové, zájmy zaměstnanců se budou lišit od zájmu společníků a zájmy věřitelů se budou lišit od zájmů všech zmíněných skupin *stakeholderů*.¹⁴ Soudy by tedy zejména při posuzování tohoto třetího bodu testu podnikatelského úsudku měly postupovat zdrženlivě a v duchu pravidla podnikatelského úsudku by se neměly stavět role podnikatele a určovat, co má či nemá být v zájmu korporace.

1.2 Povinnost dohledu a monitoringu

Členové volených orgánů v případě velkých akciových společností nemohou a ani nemusí vykonávat veškeré činnosti osobně. Zákon umožňuje svěřením záležitostí společnosti, které člen orgánu osobně nemůže vykonávat, na nižší úroveň. V takovém případě hovoříme o tzv. vertikální delegaci obchodního vedení. Za této situace se členové volených orgánů mohou spolehnout na pravidlo podnikatelského úsudku, tedy

¹³ Lasák, J.; Pokorná, J.; Čáp, Z.; Doležil, T. a kol., op. cit. sub 12, s. 419-420.

¹⁴ Lasák, J.; Pokorná, J.; Čáp, Z.; Doležil, T. a kol., op. cit. sub 12, s. 422.

na ochranu ve zmiňovaném bezpečném přístavu, pokud rozhodují jimi pověřené osoby nebo pokud členové orgánu rozhodují na základě informací poskytnutých jim pověřenými osobami. Při delegaci však musí členové orgánu dodržet povinnost řádného výběru osoby, na kterou je pravomoc delegována, povinnost tyto osoby řádně instruovat a dále povinnost kontroly pověřených osob.

Na otázku, jakou měrou mohou členové volených orgánů při rozhodování spoléhat na informace od pověřených osob lze odpovědět, že pokud je vybrána vhodná osoba v souladu s výše uvedenými pravidly, pak je možné na informace, zprávy a stanoviska těchto pověřených osob spoléhat. V momentě, kdy se pověřené osoby ukážou jako nespolehlivé nebo pokud je požadována zpráva či stanovisko mimo jejich odbornost, není možné se na takovéto informace spoléhat. S tím souvisí i povinnost členů orgánu zavést vhodný monitorovací systém, díky kterému bude jednak odhalena případná nekompetentnost pověřené osoby a který jednak zajistí, že se klíčové záležitosti společnosti od středního managementu dostanou do povědomí volených orgánů. Závěrem je nutno připomenout, že povinnost dohledu a monitoringu je součástí a dílčím projevem povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře¹⁵.

1.3 Povinnost dodržovat zákaz konkurence

Úprava povinnosti členů volených orgánů akciových společností dodržovat zákaz konkurence je obsažena v ust. § 441 a násl. zákona o obchodních korporacích pro představenstvo a v ust. § 451 a násl. zákona o obchodních korporacích pro dozorčí radu. Současná úprava do jisté míry vychází z té předchozí, obsažené v ust. § 196 obchodního zákoníku, přesto lze v současné úpravě zákazu konkurence spatřovat mnohé odlišnosti. Zatímco obchodní zákoník vycházel z absolutního zákazu konkurence, úprava v zákoně o obchodních korporacích je postavena na oznamovací povinnosti¹⁶.

Pro členy představenstva i pro členy dozorčí rady shodně platí zákaz podnikání ve stejném oboru, ve kterém podniká společnost; podnikat nesmí ani ve prospěch jiných

¹⁵ Srov. viz kapitola 1.1 a kapitola 3.4.1.2. této práce.

¹⁶ Pokorná, J., Holejšovský, J., Lasák, J., Pekárek, M. a kolektiv. Obchodní společnosti a družstva. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 289.

osob či zprostředkovávat obchody společnosti pro jiného¹⁷. Kromě toho nesmí být členové volených orgánů akciových společností členy statutárního orgánu jiné právnické osoby podnikající ve stejném oboru jako akciová společnost, jíž jsou členy. Výjimkou z tohoto pravidla je koncern, v rámci kterého zákon ze zmíněného zákazu konkurence poskytuje výjimku. Posledním bodem této povinnosti je zákaz podnikat jako společník obchodní korporace s neomezeným ručením, tj. zákaz být členem veřejné obchodní společnosti a komanditní společnosti (jako komplementář), či působit jako ovládající osoba jiné osoby ve stejném nebo obdobném oboru podnikání.

Zákaz konkurence však – jak bylo řečeno – není již v současné úpravě absolutní. Pokud jsou zakladatelé společnosti před volbou konkrétních osob do funkce představenstva či dozorčí rady na existující konkurenční činnost upozorněni (a nevyslovil-li nikdo ze zakladatelů ve lhůtě jeden měsíc od oznámení nesouhlas), pak se tato činnost považuje za dovolenou a zákaz konkurence se neuplatní. Podobně je tomu v případě, kdy konkurenční činnost vznikne později: oznámí-li člen orgánu tuto skutečnost tomu, kdo jej zvolil a tento s oznámeným konkurenčním jednáním nevysloví nesouhlas, považuje se činnost za dovolenou¹⁸.

1.4 Povinnost dodržovat pravidla o střetu zájmů

Podobně jako povinnost dodržovat zákaz konkurence je i povinnost dodržovat pravidla střetu zájmů, obsažená v ust. § 54 a násl. zákona o obchodních korporacích, založena zejména na informační, resp. oznamovací povinnosti¹⁹.

Oznamovací povinnost vzniká v případě, kdy se člen voleného orgánu akciové společnosti dozví, že při plnění jeho povinností dojde (nebo může dojít) ke střetu jeho zájmů, zájmů osob jemu blízkých (případně též osob jím ovlivněných nebo ovládaných) se zájmem obchodní korporace. Za této situace musí člen orgánu o této skutečnosti neprodleně informovat ostatní členy orgánu, jehož je členem a dále kontrolní orgán

¹⁷ Viz ust. § 441 odst. 1 a ust. § 451 odst. 1 zákona o obchodních korporacích.

¹⁸ Hejda, J. Akciová společnost: zásadní změny podle nového zákona o obchodních korporacích, shrnutí hlavních rozdílů dřívější a současné právní úpravy, nejdůležitější dopady nové právní úpravy. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2014, s. 396.

¹⁹ Pokorná, J., Holejšovský, J., Lasák, J., Pekárek, M. a kolektiv. Op cit. sub 16, s. 96.

(je-li zřízen) nebo nejvyšší orgán. Kontrolní orgán akciové společnosti je v případě dualistického způsobu řízení dozorčí rada a v případě monistického způsobu řízení správní rada²⁰. Člen představenstva či statutární ředitel však naplní svou zákonnou povinnost i tehdy, pokud namísto dozorčího orgánu informuje nejvyšší orgán, tedy valnou hromadu; výjimkou je situace, kdy střetem zájmu dotčený člen voleného orgánu (např. statutární ředitel) je jediným akcionářem společnosti²¹. V této situaci je však střet zájmů ze samotné povahy věci vyloučen²².

Reakcí valné hromady (případně kontrolního orgánu) na hrozící konflikt zájmů může být pozastavení výkonu funkce dotčenému členovi orgánu. Možnost pozastavit výkon funkce je právem, nikoli povinností oprávněných orgánů společnosti, je však třeba poukázat na skutečnost, že pozastavuje-li činnost člena představenstva nebo statutárního ředitele dozorčí orgán, je tento orgán vázán povinnostmi zavazujícími členy volených orgánu, a měl by tedy k pozastavení sáhnout vždy, je-li to v souladu s povinnostmi jednat s péčí řádného hospodáře.

Speciální případem střetu zájmů je situace řešená v ust. § 55 zákona o obchodních korporacích. Má-li člen orgánu v úmyslu uzavřít smlouvu se společností, jejíž členem orgánu je, musí tuto skutečnost nejen oznámit, nýbrž má povinnost sdělit, podmínky, za nichž má být smlouva uzavřena. Sděluje-li člen představenstva či statutární ředitel informace o možném střetu zájmů kontrolnímu orgánu, pak kontrolní orgán následně informuje valnou hromadu²³. Lze dodat, že informační povinnost se nevztahuje na smlouvy uzavírané v běžném obchodním styku; bylo by nemyslné, aby měl člen představenstva obchodního řetězce povinnost informovat valnou hromadu či dozorčí radu o tom, co má v úmyslu nakoupit si v tomto obchodním řetězci na večeři.

Otázkou, která je v doktríně předmětem sporu, je otázka jisté protichůdnosti úpravy střetu zájmů v občanském zákoníku a dále otázka následků porušení zákazu konkurence. Spor vychází zejména z protichůdných názorů ohledně povahy zastoupení obchodní korporace členem orgánu, kdy část odborné literatury se přiklání k názoru, že

²⁰ Lasák, J.; Pokorná, J.; Čáp, Z.; Doležil, T. a kol. Op. cit. sub 12, s. 461.

²¹ Viz ust. § 54 odst. 2 zákona o obchodních korporacích.

²² Pokorná, J., Holejšovský, J., Lasák, J., Pekárek, M. a kolektiv. Op. cit. sub 12, s. 97.

²³ Hejda, J. Op. cit. sub 18, s. 319.

jde o zastoupení zákonné²⁴, část že jde o zastoupení smluvní^{25,26}, přičemž někteří autoři se postupně přiklonili ke kompromisnímu řešení, že jde o zastoupení sui genesis^{27,28}. Pokud by zastoupení korporace členy orgánu bylo zastoupením smluvním, pak by se následky porušení pravidel o střetu zájmů řídily ustanovením § 437 odst. 2 občanského zákoníku²⁹, tedy: věděla-li třetí osoba o skutečnosti, že zástupce jedná v rozporu se zájmy zastoupeného, může se toho zastoupený dovolat, přičemž slovem *dovolat se* je myšlena relativní neplatnost daného právního jednání³⁰. V případě, že by vztah mezi členem orgánu a obchodní korporací byl zákonným zastoupením, uplatnilo by se pravidlo obsažené v ust. § 460 občanského zákoníku. Přikláním se k názoru, že jde k zastoupení sui genesis, tedy že nejde čistě o zastoupení zákonné ani smluvní, ale z důvodu absence sankce za porušení povinnosti stanovené v ust. § 54 a násl. zákona o obchodních korporacích se subsidiárně použije ust. 437 odst. 2 občanského zákoníku.

1.5 Informační povinnost

Jedním ze základních nemajetkových práv akcionáře je právo na vysvětlení zakotvené v ust. § 357 zákona o obchodních korporacích. Zmíněné právo akcionářů je implementací evropského práva, konkrétně článku 9 směrnice o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kótovanými akciemi^{31,32}. Právo na informace mají akcionáři vůči společnosti; členové výkonných orgánů však mají povinnost zmíněné žádosti posuzovat v tom smyslu, zda byly splněny podmínky pro podání vysvětlení.

²⁴ Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: op. cit. sub 7, s. 134.

²⁵ Lasák, J.; Pokorná, J.; Čáp, Z.; Doležil, T. a kol., op. cit. sub 12, s. 413.

²⁶ Pelikánová, I., Pelikán, R. in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. et al. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1017.

²⁷ Tichý, L. Obecná část občanského práva. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 342

²⁸ Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol., op. cit. sub 2, s. 213.

²⁹ Havel, B.; Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 ObčZ a § 54 a násl. ZOK). Právní rozhledy 8/2015, s. 272.

³⁰ Melzer, F., Tégl, P. et al. Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek III. Praha: Leges, 2014, s. 55.

³¹ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/36/ES ze dne 11.7.2007 o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kótovanými akciemi.

³² K uvedené evropské úpravě nutno poznamenat, že v současné době se v Evropském parlamentu projednává návrh směrnice, kterou má být směrnice 2007/36/ES ze dne 11.7.2007 novelizována, a to zejm. v oblasti podpory zapojení akcionářů.

Podmínkami pro uplatnění práva na vysvětlení je:

- a) omezení informací na záležitosti společnosti nebo jí ovládaných osob,
- b) požadavek potřeby;

Podmínka ad a) je vykládána relativně extenzivně, její splnění proto v praxi nečiní významné potíže³³. Podmínka potřeby, tedy že právo se vztahuje pouze na poskytnutí informací, které jsou *potřebné pro posouzení obsahu záležitostí zařazených na valnou hromadu nebo pro výkon jeho akcionářských práv na ní*³⁴, má opodstatnění z důvodu ochrany společnosti před zneužitím práva na vysvětlení prostřednictvím obstrukcí a protahování valných hromad³⁵. Vzhledem k tomu, že limitem potřeby se český zákonodárce inspiroval v německé úpravě, lze vodítko pro posuzování splnění kritéria potřeby najít v judikatuře německých soudů. Základním kritériem je v tomto ohledu objektivně uvažující akcionář, znalý poměrů ve společnosti jen z všeobecně známých skutečností, tudíž pro něj vyžadovaná informace je velmi významná pro posouzení daného bodu programu valné hromady³⁶.

Posouzení, zda byly splněny výše uvedené podmínky, je v kompetenci představenstva (případně statutárního ředitele). V rámci posuzování žádosti představenstvo dále posoudí, a) zda by poskytnutím informací nebyla společnosti nebo jí ovládaným osobám způsobena újma, b) zda nejde o vnitřní nebo utajovanou informaci a c) zda není požadované vysvětlení veřejně dostupné. Dojde-li představenstvo ohledně bodů a), b), nebo c) v předchozí větě ke kladnému závěru, pak může podání vysvětlení v souladu s ust. § 359 zákona o obchodních korporacích odmítnout. Nesouhlasí-li akcionář se závěry představenstva ohledně (ne)poskytnutí vysvětlení, může se dle ust. § 360 odst. 2 zákona o obchodních korporacích obrátit na dozorčí radu s žádostí o přezkoumání zmíněného rozhodnutí. Pokud dozorčí rada závěry představenstva potvrdí, může se nesouhlasící akcionář obrátit na soud. Soud pak krom

³³ Lasák, J., Pokorná, J., Čáp, Z., Doležil, T. a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 1618–1619.

³⁴ Viz ust. § 357 odst. 1 zákona o obchodních korporacích.

³⁵ Špačková, M. Právo akcionáře na tutéž informaci, která byla sdělena jinému akcionáři mimo valnou hromadu. Obchodněprávní revue 7-8/2015, s. 205.

³⁶ Viz např. usnesení německého Spolkového soudního dvora ze dne 5. 11. 2013 – II ZB 28/12 (NZG 2014, 27).

kritérií uvedených v ust. § 359 zákona o obchodních korporacích vždy posuzuje i kritérium potřebnosti, a to i tehdy, pokud se k tomuto kritériu představenstvo či dozorčí rada v odmítavém stanovisku nevyjádřily³⁷.

³⁷ Viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2850/2008.

2. Historie povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře

S určitou mírou nadsázky lze říci, že snad každý institut soukromého práva má kořeny v římském právu, a povinnost jednat s péčí řádného hospodáře v tomto ohledu není výjimkou. Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře se poprvé objevila v římském smluvním právu, kdy římské právo dle jednoho ze způsobů dělení rozdělovalo smlouvy na smlouvy přísně formální (*negotia stricti iuris*) a smlouvy bezforemné (*negotia bonae fidei*). U přísně formálních smluv byl závazek obou stran přesně do detailu stanoven ve smlouvě a žádné jiné plnění kromě výslovně sjednaného nemohlo být požadováno. Přísně formální smlouvy podléhaly formálnímu způsobu uzavírání a smlouvy byly interpretovány výhradně jazykovou (gramatickou) metodou. Z hlediska dnešního práva lze tedy přísně formální smlouvy přirovnat ke směnkám³⁸.

Bezforemné smlouvy strany – na rozdíl od smluv přísně formálních – nevázaly přesně k tomu, co bylo slíbeno; smlouvy bezforemné sloužily k vymezení určitých základních mantinelů vzájemného obligačního vztahu, přičemž konkrétní obsah závazku byl stranami určen v průběhu trvání smluvního vztahu s ohledem na okolnosti případu. Za účelem ochrany obou smluvních stran právo požadovalo, aby strany při plnění závazku jednaly s náležitou péčí (*diligentia*). To v zásadě znamenalo, že každý účastník smluvního vztahu si musel počínat tak, jak by si v dané situaci a za podobných okolností počínal jakýkoli pečlivý a obezřetný člověk. V případě, že některá ze stran tento standard nedodržela, vznikl druhé smluvní straně nárok na náhradu vzniklé škody³⁹.

V souvislosti s povinností péče řádného hospodáře v římském právu nutno zmínit, že měřítko pečlivosti a ostražitosti starostlivého otce rodiny (*diligentis pater familias*) bylo římskými právníky užíváno k určení míry zavinění. Postupně začalo být zavinění (podle míry nedbalosti) děleno na:

a) hrubou nedbalost (*culpa lata*), za kterou bylo považováno jednání, které by jiný člověk za normálních okolností nikdy neudělal; šlo tedy o nedbalost tak zjevnou, že byla srovnatelná s jednáním se zlým úmyslem;

³⁸ Sohm, R., *The Institutes of Roman law*, Oxford, Clarendon Press, 1892, s. 286.

³⁹ Sohm, R., *op. cit.* sub 38, str. 287.

b) relativní nedbalost (*culpa in concreto* či *culpa quam suis*), za kterou bylo považováno jednání člověka v obligačním vztahu nedbalejší, než chování daného člověka ke svým vlastním věcem;

c) nedbalost lehká (*culpa levis*) byla stupněm nedbalosti, kterého se dopustil ten, kdo jednal méně pečlivě, než jak by jednal starostlivý otec rodiny či starostlivý hospodář⁴⁰.

Povinnost řádné péče byla obsažena též v římskoprávní úpravě společnosti (*societas*). Římská *societas* nebyla právnickou osobou, jednalo se o smlouvu, jíž se dvě nebo více osob zavázalo k vzájemnému majetkovému plnění či práci za účelem dosažení společného prospěchu⁴¹. Institut římskoprávní *societas* je srovnatelný se soudobým institutem společnosti dle ust. § 2716 a násl. občanského zákoníku. Mezi povinnosti společníků v *societas* patřila zejm. povinnost věrnosti (či loajality). V pozdější době byla společníkům kromě povinnosti věrnosti uložena též povinnost řádné péče (*dilligentia*). Povinnost však byla relativně mírná – nešlo o povinnost jednat s péčí starostlivého otce rodiny (či starostlivého hospodáře), nýbrž pouze o tzv. *diligentia quam suis rebus abidere solet*, čili o povinnost jednat s takovou péčí, s jakou společník pečoval o své vlastní věci (z hlediska dokazování zavinění byl tedy užíván standard relativní nedbalosti (*culpa in concreto* či *culpa quam suis*)). Společník se s ohledem na uvedené mohl ze škody zaviněné nedbalostí vždy exkullovat, prokázal-li, že stejně nedbale nakládá i se svými vlastními věcmi⁴².

Na našem území byla povinnost péče řádného hospodáře poprvé zakotvena obecným zákoníkem občanským z roku 1811 (*Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie*), který po vzniku samostatného československého státu platil na základě recepčního zákona⁴³ až do roku 1950. Obecný zákoník občanský v ust. § 1297 v nejobecnější rovině stanovuje domněnku, že každý je schopen jednat s takovým stupněm bedlivosti a pozornosti, jakého je schopen člověk s obyčejnými schopnosti. Porušením uvedeného standardu

⁴⁰ Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M. Římské právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, str. 112.

⁴¹ Sommer, O. Učebnice soukromého práva římského. II. díl., reprint původního vydání, Praha, Wolters Kluwer, 2011, s. 71.

⁴² Sommer, O., op. cit. sub 41, s. 75.

⁴³ Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

bylo považováno za nedbalost⁴⁴. Z uvedeného ustanovení vyplývala jednak povinnost každého člověka snažit se podle svých schopností splnit své povinnosti a nerušit práva jiných a jednak domněnka, že každý člověk má průměrné schopnosti⁴⁵. Porovnávání daného jednání s jednáním rozumného člověka principiálně odpovídá římskoprávní povinnosti jednat jako *diligentis pater familias*.

Pro případ, že se někdo veřejně přihlásil k úřadu, k umění, živnosti nebo řemeslu, či pro případ, že někdo převzal jednání, jehož provedení vyžadovalo zvláštní znalosti či bedlivost, stanovoval obecný zákoník občanský v ust. § 1299 domněnku, že daný člověk tyto specifické znalosti či bedlivost skutečně má. V opačném případě, tedy pokud by člověk tyto znalosti a bedlivost neměl, přesto by se však veřejně prohlašoval za odborníka, pak by se ze strany takového člověka jednalo o nedbalostní jednání⁴⁶. Uvedené ustanovení je tedy doplněním ust. § 1297; obecný zákoník občanský na odborníky při plnění své profese stanovuje větší nároky než na lidi v běžném občanském životě. V případě odborníků je nutno pečlivost a schopnosti poměřovat s pečlivostí a schopnostmi průběrného odborníka, za (ne)využití mimořádných znalostí, které měl daný odborník k dispozici, však tento nenesl (na rozdíl od dnešní úpravy) odpovědnost^{47,48}. Lze dodat, že při správě cizího majetku (např. při pověření poručníka nebo opatrovníka) bylo dle obecného zákoníku občanského nutné dodržovat vyšší standard péče než standard zakotvený v ust. § 1297; poručníci, opatrovníci a další osoby

⁴⁴ Ust. § 1297 obecného zákoníku občanského: „Platí však také domněnka, že každý, kdo má užívání rozumu, je schopen takového stupně píle a pozornosti, jakého může být použito při obyčejných schopnostech. Kdo tohoto stupně píle nebo pozornosti opomene, při činech, jimiž nastává zkrácení práv jiného, je vinen nedopatřením.“

⁴⁵ Rouček, F., Sedláček J. Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 5. Praha: Codex Bohemia, 1998, s.758.

⁴⁶ Ust. § 1299 obecného zákoníku občanského: „Kdo se veřejně hlásí k úřadu, k umění, k živnosti nebo řemeslu; nebo kdo bez nutnosti dobrovolně převezme jednání, jehož provedení vyžaduje zvláštních uměleckých znalostí nebo neobyčejné píle, dává tím najevo, že důvěřuje své nutné píli a potřebným neobyčejným znalostem; musí tedy státi za jejich nedostatek. Věděl-li však ten, kdo mu jednání svěřil, o nezkušenosti jeho; nebo mohl-li při obyčejné opatrnosti vědět, je zároveň posléze uvedený vinen nedopatřením.“

⁴⁷ Rouček, F., Sedláček J. Op. cit. sub 45, s. 771.

⁴⁸ Nutno dodat, že soudobý občanský zákoník, který stojí na shodných principech jako obecný zákoník občanský a který z obecného zákoníku občanského do značné míry vychází, obsahuje obecné části téměř shodná ustanovení: ust. § 1297 všeobecného občanského zákoníku je obsahově téměř shodné s ust. § 4 odst. 1 občanského zákoníku a ust. § 1299 všeobecného občanského zákoníku je obsahově téměř shodné s ust. § 5 odst. 1 občanského zákoníku.

pověřené správou cizího majetku, musely při správě jednat s *veškerou péčí řádného a pilného hospodáře*⁴⁹.

Na zmíněné principy řádné péče obsažené ve všeobecném zákoníku občanském navazoval i všeobecný zákoník obchodní⁵⁰, který v ust. čl. 282 ukládal obchodníkům v obchodních záležitostech jednat s péčí řádného kupce⁵¹. Vyjma obchodních závazkových vztahů byla povinnost jednat s péčí řádného kupce / obchodníka stanovena ve zvláštních zákonech též členům volených orgánů obchodních korporací: ust. § 25 zákona č. 58/1906, o společnostech s ručením omezeným, měli jednatele povinnost „*při vedení jejich obchodů vynakládati péči řádného obchodníka*“. Otázku akciových společností upravoval (kromě všeobecného obchodního zákoníku) akciový regulativ z roku 1899⁵², který v ust. § 49 odst. 4 ukládal členům představenstva, aby při sestavování účetní závěrky jednali s péčí řádného kupce.

Po roce 1948, přesněji řečeno po přijetí zákona č. 141/1950, občanského zákoníku, se povinnost péče řádného hospodáře v českém právním řádu přestala vyskytovat. Znovuzavedení této povinnosti bylo postupnými kroky provedeno až po vzniku samostatné České republiky.

⁴⁹ Viz ust. § 228 obecného zákoníku občanského.

⁵⁰ Zákon č. 1/1863 ř. z., všeobecný rakouský obchodní zákoník.

⁵¹ Ust. čl. 282 všeobecného rakouského obchodního zákoníku: „*Kdo z jednání nějakého, kteréž jednou stranou jednáním obchodním jest, jinému povinován jest pečlivostí, na toho náleží, aby užil pečlivosti pořádného kupce*“.

⁵² Nařízení ministerií vnitra, financí, obchodu, práv a orby ze dne 20. září 1899 č. 175 ř.z., jímž vyhlašuje se regulativ pro zřizování a přeměňování akciových společností v oboru průmyslu a obchodu (akciový regulativ).

3. Péče řádného hospodáře v českém právním řádu

Následující kapitola bude věnována analýze tuzemské právní úpravy péče řádného hospodáře. Pozornost bude věnována opětovnému pronikání tohoto konceptu do českého právního řádu po vzniku samostatné České republiky. Analyzována bude klíčová judikatura, kterou české soudy dovodily existenci povinnosti péče řádného hospodáře a též právní úprava, která následně judikaturou dovozené principy reflektovala.

Stěžejní částí kapitoly bude pojednání o povinnosti členů volených orgánů jednat s péčí řádného hospodáře v současném občanském zákoníku a v zákoně o obchodních korporacích. Detailněji budou rozebrány jednotlivé složky povinnosti péče řádného hospodáře, pozornost bude věnována též rozlišení mezi subjektivním a objektivním pojetím zmíněné povinnosti. Pozornost bude věnována též použitelnosti existující judikatury v intencích současné zákonné úpravy péče řádného hospodáře.

3.1 Povinnost náležitě péče

Do českého právního řádu byla povinnost řádné péče opětovně zavedena obchodním zákoníkem z roku 1991⁵³, který však neužíval termín péče řádného hospodáře, nýbrž termín „náležitá péče“. Ustanovení § 194 odst. 5 obchodního zákoníku, ve znění účinném od 1.1.1992, ukládalo členům představenstva „*povinnost vykonávat svou působnost s náležitou péčí*“. Novelou obchodního zákoníku účinnou od 31.6.1996 byla povinnost řádné péče uložena též jednatelům společnosti s ručeným omezením⁵⁴. Pro úplnost lze uvést, že zatímco jednatelé, členové představenstva a členové dozorčí rady akciové společnosti měli vykonávat svojí působnost s náležitou péčí, členové statutárních orgánů osobních společností a členové dozorčí rady společnosti s ručením omezeným byli povinni vykonávat své povinnosti s *péčí odbornou*⁵⁵.

⁵³ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, který nabyl účinnosti dne 1.1.1992.

⁵⁴ Viz ust. § 135 odst. 2 obchodního zákoníku, ve znění účinném od 31.6.1996.

⁵⁵ Viz ust. § 66 odst. 2 v kombinaci s ust. § 567 odst. 1 obchodního zákoníku, ve znění účinném do novely provedené zákonem č. 370/2000 Sb.

Jistý problém však vyvstal s interpretací obsahu vágně znějících termínů *náležitá péče* a *odborná péče*. Někteří autoři, zejm. K. Eliáš, považovali povinnost náležité péče za požadavek přísnější, a to s ohledem na argument, že povinnost náležité péče v sobě zahrnuje též povinnost loajality⁵⁶. Na druhou stranu autoři jako například J. Dědič, zastávali hledisko opačné, tj. že požadavek náležité péče je oproti požadavku odborné péče požadavkem mírnějším⁵⁷. I. Štenglová zastávala v této disputaci jakýsi kompromisní postoj, když tvrdila, že rozlišování těchto pojmů nemá praktický význam a že od samotných reprezentantů kapitálových společností sice není možné čekat odbornou způsobilost, je však potřeba po nich požadovat zajištění potřebných kvalifikovaných osob pro výkon odborných činností⁵⁸. Sjednocení termínů pak bylo dosaženo novelou obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb., kterou byly termínově sjednoceny povinnosti osobních i kapitálových společností a kterou se do českého právního řádu dostal termín *péče řádného hospodáře*.

3.2 Péče řádného hospodáře v obchodním zákoníku

Po účinnosti novely obchodního zákoníku č. 370/2000 Sb. došlo ke změně a sjednocení terminologie v oblasti povinnosti péče řádného hospodáře; ust. § 194 odst. 5 obchodního zákoníku ukládalo členům představenstva akciové společnosti postupovat při výkonu své působnosti s péčí řádného hospodáře. Totéž ustanovení dále otáčelo důkazní břemeno v neprospěch dotčeného člena představenstva, když stanovovalo, že: *„je-li sporné, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento člen představenstva“*. Bohužel ani výše zmíněná novela blíže nespecifikovala, co je obsahem *péče řádného hospodáře*. Při absenci legislativního výkladu obsahu pojmu bylo na doktríně a judikatuře povinnost péče řádného hospodáře blíže vymežit.

⁵⁶ Eliáš, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. Právník, 1999, č. 4, ss. 298-333, s. 311.

⁵⁷ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Prospektrum, 1997, s. 605.

⁵⁸ Štenglová I., Plíva S., Tomsa M a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 5. vydání, Praha: C. H. Beck, 1998, s. 475.

Ani během desetiletí trvajících vývoje se však názory významných českých komercionalistů na obsahu povinnosti péče řádného hospodáře zcela neshodly. J. Dědič se domníval, že péče řádného hospodáře zahrnuje požadavek na určitou základní odbornou úroveň členů představenstva, nemusí však být špičkovým odborníkem ve všech oborech, což by ostatně ani reálně nebylo možné. Spíše než odborníkem na všechny oblasti, ve kterých společnost podniká, by měl být člen představenstva schopen odborně řídit obchodní korporaci, schopen naučit se nové poznatky týkající se řízení a tyto poznatky při řízení aplikovat. Povinnost dle Dědiče dále zahrnuje požadavek na aktivní přístup a povinnosti loajality, tedy povinnost jednat v zájmu společnosti jako celku, nikoli v zájmu jen některého akcionáře, v zájmu třetí osoby či dokonce v zájmu vlastním. V této souvislosti by se člen představenstva měl se zájmy společnosti aktivně seznamovat⁵⁹.

I. Štenglová – do jisté míry odlišně – uváděla, že péče řádného hospodáře představuje takovou péči, s jakou svědomitý a odpovědný hospodář vybavený potřebnými znalostmi pečuje o vlastní majetek. Součástí povinnosti je však též schopnost člena představenstva rozpoznat, že daná znalost či dovednost je mimo jeho odbornost a tedy povinnost zajištění pro daný výkon či oblast potřebné kvalifikované osoby⁶⁰. Podobný názor zastávala i S. Černá, která zdůrazňovala, že pro řádný výkon funkce má člen představenstva vynaložit takovou míru a kvalitu péče, jakou by v jeho situaci vynaložil pečlivý, řádně jednající hospodář. K tomuto Černá (shodně se Štenglovou i Dědičem) dodávala, že součástí péče řádného hospodáře je jednak povinnost odborného řízení společnosti, a jednak povinnost rozpoznat potřebu rady odborníka⁶¹.

Mírně odlišný pohled na řádný výkon členů představenstva zastával P. Čech, který tvrdil, že povinnost péče řádného hospodáře v sobě sice zahrnuje hodnoty jako starostlivost, šetrnost a opatrnost, avšak stejnou měrou je pro řádný výkon funkce potřeba jisté dávky kreativity a odvahy riskovat. Podle Čecha je zřejmé, že spravuje-li

⁵⁹ Dědič, J. a kol., op. cit. sub 3. s. 2417.

⁶⁰ Štenglová, I.; Plíva, S.; Tomsa, M. Obchodní zákoník, komentář. 11. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 745.

⁶¹ Černá, S. Obchodní právo. Op. cit. sub 1. s. s. 244-245.

někdo cizí majetek, bude mít větší chuť riskovat, než v případě, že by hazardoval s majetkem vlastním. Přestože se větší odvaha riskovat může na první pohled jevit jako nežádoucí, rizikovost je samotnou podstatou podnikání, a proto jistý sklon k riskování je dobrým receptem na dynamický rozvoj společnosti. Péči řádného hospodáře tak Čech vnímá jako určitý kompromis mezi šetrným, starostlivým (a do jisté míry úzkoprsým) správcem na jedné straně a dobrodruhem s novátorskými nápady na straně druhé. Odlišný názor zastává Čech též na povinnost loajality, když tuto chápe jako zvláštní povinnost, kterou členové představenstva mají vedle povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře⁶².

3.3 Obsah péče řádného hospodáře očima judikatury

Obsah povinnosti řádné péče – vzhledem k výše zmíněné absenci zákonného vymezení obsahu pojmu – byl stanoven judikaturou. Je zjevné, že judikaturní vymezení obsahu péče řádného hospodáře je odlišné od doktrinálního vymezení. Zatímco doktrína se pokoušela poskytnout obecnou definici obsahu péče řádného hospodáře, která bude – pokud možno – platná pro všechny situace se kterými se členové volených orgánů při plnění svých povinností mohou setkat, předmětem judikaturního posuzování bylo, zda dané jednání člena voleného orgánu, které bylo předmětem konkrétního řízení před soudem, bylo porušením jeho povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře či nikoliv. Z množství těchto právních názorů, které soudy zaujaly při posuzování konkrétních situací, se pak můžeme za pomoci induktivní metody pokusit o konstrukci obecného pravidla.

Otázkou, kde na škále mezi úzkoprsým správcem a dobrodruhem s novátorskými nápady⁶³ by se měl pohybovat onen fiktivní řádný hospodář se pokusil zodpovědět nejvyšší soud v usnesení ze dne 18.10.2006. Dle zmíněného usnesení má člen voleného orgánu při výkonu své funkce „*postupovat odpovědně a svědomitě a stejným způsobem rovněž pečuje o její majetek, jako kdyby šlo o jeho vlastní majetek. Taková péče tedy nepochybně zahrnuje péči o majetek akciové společnosti nejen v tom*

⁶² Čech, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. Právní rádce, 2007, č. 3, ss. 4-16.

⁶³ Viz Čech, P., op. cit sub 62.

*smyslu, aby nevznikla škoda na majetku jeho úbytkem či znehodnocením, ale také aby byl majetek společnosti zhodnocován a rozmnožován v maximální možné míře, jaká je momentálně dosažitelná*⁶⁴. Jinými slovy, člen voleného orgánu nesmí podstupovat nepřiměřená rizika, na druhou stranu určité kalkulované riskování je nutné podstupovat, protože určitá míra rizikovosti je součástí podnikání a nezbytným předpokladem pro dosahování zisku.

Nejvyšší soud řešil též otázku odbornosti člena voleného orgánu, kdy bylo nutné posoudit, zda součástí péče řádného hospodáře je i povinnost mít špičkové odborné znalosti ve všech oborech, ve kterých společnost podniká. Nejvyšší soud v tomto ohledu judikoval, že členové volených orgánů veškeré odborné činnosti potřebné pro výkon všech činností spadajících do působnosti představenstva mít nemusí. Nemají-li potřebné odborné znalosti, pak mohou (a musí) pověřit výkonem těchto činností třetí osoby. Mimo uvedené vyslovil soud též názor, že disponuje-li člen představenstva určitými znalostmi, pak tyto znalosti využít musí. V tomto ohledu jsou tedy např. na člena představenstva, který je právníkem, kladeny vyšší nároky při posuzování právní otázky, než na ostatní členy představenstva⁶⁵. K uvedenému závěru došli též mnozí přední čeští zástupci doktríny, lze jej tedy – i přes absenci zákonné úpravy – považovat v českém prostředí za všeobecně přijímaný a platný⁶⁶.

Zajímavá je i otázka (ne)porušení péče řádného hospodáře a vzniku škody. Nejvyšší soud řešil případ, kdy členka představenstva přechovávala platební kartu družstva ve svém bytě, přičemž platební kartu našel její druh a provedl z karty neoprávněné výběry. Družstvo žalovalo členku představenstva s tím, že v důsledku jejího jednání vznikla společnosti škoda. Nejvyšší soud vyslovil právní názor, že klíčové pro posouzení nároku na náhradu škody je skutečnost, zda členka představenstva jednala při výkonu své funkce s péčí řádného hospodáře. Pokud ano, pak za případnou škodu – nehledě na to, jak vysokou – neodpovídá. Vzhledem k tomu, že předseda představenstva odmítl uložit kartu ve svém trezoru, dovodil nejvyšší soud, že jednání žalované členky představenstva bylo v souladu s požadavkem péče řádného

⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006.

⁶⁶ Op. cit. sub 59, sub. 60, et sub. 61.

hospodáře a za vznik škody tedy členka nenese odpovědnost. Jinak by bylo dle názoru nejvyššího soudu nutné posuzovat jednání žalované členky představenstva v případě, kdyby společně s platební kartou přechovávala i též PIN. Vzhledem k tomu, že PIN a karta byly schovány a přechovávány odděleně, povinnost péče řádného hospodáře nebyla porušena⁶⁷.

Z předchozího výkladu je zřejmé, že se povinnost péče řádného hospodáře vztahuje na členy volených orgánů akciové společnosti, tedy na členy představenstva a členy dozorčí rady v případě dualistického uspořádání vnitřních poměrů akciové společnosti a na členy správní rady a na statutárního ředitele v případě monistického uspořádání. Otázkou, na kterou odpovídal nejvyšší soud v rozsudku ze dne 30.11.2010, bylo, zda se povinnost jednat s péčí řádného hospodáře může vztahovat též na zaměstnance společnosti v postavení obchodního ředitele. Soud v této souvislosti konstatoval, že povinnost jednat s péčí řádného hospodáře se týká jen a pouze členů volených orgánů akciové společnosti (případně také faktických vedoucích podle ust. § 66 odst. 6 obchodního zákoníku) a tedy zaměstnanec v postavení obchodního ředitele odpovídá podle příslušných ustanovení zákoníku práce⁶⁸.

Obchodní zákoník obsahoval značně odlišnou úpravu střetu zájmů od úpravy obsažené v zákoně o obchodních korporacích. Ust. § 196a odst. obchodního zákoníku mimo jiné v případě, že společnost nabývala majetek od zakladatele, akcionáře, osoby jednající s ním ve shodě nebo od člena voleného orgánu či osoby jemu blízké, stanovoval povinnost (byla-li hodnota nabývaného majetku větší než jedna desetina základního kapitálu) ocenění takto nabývaného majetku znalcem jmenovaným soudem. Zmiňované zákonné ustanovení však neobsahovalo odpovědnostní sankci pro členy volených orgánů pro případ jeho porušení. Nejvyšší soud však k uvedené problematice zaujal v rozsudku ze dne 18.8.2011 stanovisko, že „*sjednání pro společnost nevýhodné ceny, tj. v případě prodeje nižší a v případě koupě vyšší než tržní, je zásadně porušením péče řádného hospodáře...*“⁶⁹. Soud tedy uzavřel, že speciální odpovědnostní ustanovení pro členy volených orgánů při porušení ust. § 196a odst. 3 by bylo

⁶⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3915/2012.

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3376/2009.

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 08. 2011, sp. zn. 29 Cdo 19556/2010.

nadbytečné, když porušení daného ustanovení zakládá odpovědnost z titulu porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře.

Významné právní názory v oblasti péče řádného hospodáře pochází též z dílny trestních senátů nejvyššího soudu; trestní senáty totiž porušení povinnosti řádné péče resp. péče řádného hospodáře musí posuzovat v případě obvinění členů volených orgánů z trestného činu porušování povinnosti při správě cizího majetku podle ust. § 255 trestního zákona⁷⁰ (resp. porušení povinnosti při správě cizího majetku podle ust. § 220 trestního zákoníku⁷¹). V usnesení nejvyššího soudu z 26.08.2009 řešil velký senát trestního kolegia otázku, zda se může trestného činu porušování povinnosti při správě cizího majetku podle ust. § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona dopustit jednatel společnosti s ručením omezeným, který jménem společnosti, která toho času byla v kritické hospodářské situaci, převzal od třetí osoby dluh. Dlužno dodat, že jednatel byl též jediným společníkem dané společnosti s ručením omezeným. Nejvyšší soud v této souvislosti konstatoval, že společníka, byť jediného společníka ve smyslu ust. § 132 odst. 1 obchodního zákoníku, nelze ztotožňovat se společností jako takovou, protože se jedná o dva různé subjekty. Soud dovodil, že převzetím dluhu porušil jednatel a jediný společník povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, kterou byl vůči společnosti povinován; porušení péče řádného hospodáře tak (při splnění ostatních zákonných předpokladů) založilo odpovědnost jednatele a jediného společníka za trestný čin porušování povinnosti při správě cizího majetku podle ust. § 255 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákona⁷².

Ze zmíněných rozsudků a usnesení nejvyššího soudu týkajících se konkrétních kauz lze induktivní metodou vyvodit určitá obecná pravidla. Povinnosti péče řádného hospodáře mají pouze členové volených orgánů či faktičtí vedoucí, nikoli zaměstnanci (nehledě na to, jak vysokou pozici zastávají). Skutečnost, zda v důsledku jednání člena představenstva vznikla společnosti škoda, je právně irelevantní – relevantní je pouze, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře či nikoli. Jednání s péčí řádného

⁷⁰ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon; zákon byl s účinností od 1.1.2010 nahrazen zákonem č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁷¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁷² Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 26.08.2009, sp. Zn. 15 Tdo 294/2009.

hospodáře pak zahrnuje zejména odpovědné a svědomité jednání tak, jak by člen orgánu jednal ve vztahu ke svému vlastnímu majetku. Nepřiměřené riziko pak není obhajitelné, určité kalkulované riziko však je v souladu s povinností péče řádného hospodáře. Nutno dodat, že člen voleného orgánu nemusí mít všechny odborné znalosti týkající se předmětu podnikání společnosti, posuzování skutečností, kterým na dostatečné odborné úrovni nerozumí, může svěřit třetím osobám. Má-li však v konkrétní oblasti nadstandardní znalosti, je povinen je použít.

Uvedené závěry soudů (které byly učiněny v době účinnosti obchodního zákoníku) jsou v obecné rovině pochopitelné, obhajitelné a správné. V určitých oblastech však lze mít určité výhrady. Zejména se závěrem nejvyššího soudu, že člen voleného orgánu má povinnost pečovat o majetek společnosti, jako kdyby se jednalo o majetek jeho vlastní⁷³, se nelze ztotožnit. Soudem zvolená interpretace povinnosti – tzv. subjektivní standard péče řádného hospodáře, není příliš vhodným měřítkem. Důvodem je jednak skutečnost, že marnotratný člověk zvyklý počínat si rozhazovačně a neuváženě, při aplikaci subjektivního standardu péče není odpovědný za porušení péče řádného hospodáře. Avšak i kdybychom chápali interpretaci soudu jako subjektivní hledisko s objektivními prvky, tedy že má člen orgánu o majetek pečovat tak, jak by o *svůj* majetek pečoval rozumný a šetrný člověk, má i tato interpretace své nedostatky. Šetrný člověk o svůj majetek totiž pečuje spíše jako úzkoprsý správce než jako odvážný dobrodruh. A právě sklon k riskování, by takovému řádnému hospodáři dle mého názoru chyběl. Ideální řádný hospodář by měl – jak se domnívám – být na půli cesty mezi úzkoprsým správcem a dobrodruhem. Lze se dokonce přiklonit k tomu, že ideální řádný hospodář by v sobě měl zahrnovat o nepatrný kus více dobrodruha, než zmíněného úzkoprsého správce. Riziko (samozřejmě nikoli bezhlavé a nepromyšlené), jak již bylo řečeno, je hnacím motorem úspěchu a ziskovosti v podnikání.

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006. Op. cit. sub 64.

3.4 Péče řádného hospodáře v občanském zákoníku a v zákoně o obchodních korporacích

Občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích se věnují úpravě povinnosti péče řádného hospodáře detailněji. Obchodní zákoník se omezil na stanovení povinnosti, že členové volených orgánů akciových společností musí při výkonu své funkce jednat s péčí řádného hospodáře⁷⁴. I za doby platnosti obchodního zákoníku tedy platilo, že vždy když jedná člen orgánu jménem společnosti, musí jednání být činěno s určitou kvalitou – tedy s péčí řádného hospodáře⁷⁵. Obsah povinnosti však nezmiňoval, byl proto dovozován judikaturou a doktrínou. Občanský zákoník a zákon o obchodních korporacích již obsah pojmu vysvětluje.

Nová kodifikace soukromého práva obsažená v občanském zákoníku a v zákoně o obchodních korporacích je postavená na principu, že obecné otázky týkající se právnických osob jsou obsaženy v občanském zákoníku⁷⁶ a speciální úprava obchodních společností a družstev je obsažena v zákoně o obchodních korporacích. S ohledem na uvedené je základním kamenem platné a účinné právní úpravy péče řádného hospodáře ust. § 159 občanského zákoníku a ust. §§ 51 a 52 zákona o obchodních korporacích. Ust. § 159 občanského zákoníku stanovuje, že *„kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky“*. Z uvedeného ustanovení vyplývá, že člen orgánu by při svém jednání měl k naplnění požadavku péče řádného hospodáře jednat jednak s nezbytnou loajalitou, jednak s potřebnými znalostmi a jednak s pečlivostí. Na zmíněné ustanovení navazuje úprava pravidla podnikatelského úsudku obsažená v ust. § 51 odst. 1 zákona o obchodních korporacích, která se dotýká povinnosti péče řádného hospodáře, když stanoví, že *„pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při*

⁷⁴ Viz ust. § 195 odst. 5 obchodního zákoníku pro představenstvo a ust. § 201 odst. 4 pro dozorčí radu.

⁷⁵ Havel, B., Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. Právní rozhledy 11/2007, s. 413.

⁷⁶ Konkrétně v hlavě II. dílu 3 občanského zákoníku přičemž dle ust. § 3 odst. 1 zákona o obchodních korporacích se (stanoví-li tak zákon) dále užijí na obchodní korporace ustanovení o spolecích obsažená v ust. § 214 a násl. občanského zákoníku.

podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou“. V případě, že osoba přijme funkci člena orgánu, přestože na to zjevně nestačí, uplatní se domněnka nedbalostního jednání.

3.4.1 Loajalita, znalosti a pečlivost jako složky péče řádného hospodáře

Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře je komplexní právní problematika. Povinnost péče řádného hospodáře je možné dle dikce zákona rozdělit na její jednotlivé složky, tedy na povinnost loajality, pečlivosti a povinnost jednat s potřebnými znalostmi, vždy je však nutné – s ohledem na řečenou komplexnost problematiky – jednotlivé složky vykládat společně s ostatními a ve vzájemné souvislosti.

3.4.1.1 Povinnost loajality

Povinnost loajality byla v českém právním řádu dlouho dobu neznámou. Její koncept vychází z německé doktríny a rozhodovací praxe německých soudů (povinnost věrnosti, Treuepflicht)⁷⁷. Z německého prostředí se koncept postupně dostal do povědomí tuzemských komercionalistů⁷⁸ a do rozhodovací praxe soudů⁷⁹. Nutno zdůraznit, že loajalitou je vůči společnosti povinován nejen člen voleného orgánu, nýbrž též společník (akcionář). Povinnost loajality společníka, která dříve vycházela z judikatury, je nyní výslovně obsažena v ust. § 212 občanského zákoníku.

Právní úprava obsažená v ust. § 159 občanského zákoníku se o obsahu povinnosti loajality členů volených orgánu podrobněji nevyjadřuje. Její obsah byl však – podobně jako povinnost loajality společníků / akcionářů – dovozen za účinnosti obchodního zákoníku judikaturou. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 24.2.2009 rozhodl, že součástí náležité péče je též povinnost loajality; zároveň zdůraznil, že loajalita člena voleného orgánu musí směřovat vůči společnosti a nikomu jinému, a to ani vůči

⁷⁷ Josková, L.: Povinnost loajality v akciové společnosti, *Obchodněprávní revue* 9/2011, s. 259.

⁷⁸ Čech, P., *op. cit.* sub 62, s. 13.

⁷⁹ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006.

akcionáři, který daného člena představenstva do funkce svými hlasy zvolil⁸⁰. Podstatou povinnost loajality tedy je, že členové volených orgánů při svém rozhodování musí brát v potaz zájem společnosti a nikoho jiného; jednání zohledňující jen zájem svůj, svých osob blízkých, zájem akcionářů, věřitelů či jiných třetích osob a nikoli zájem společnosti není učiněn s nezbytnou loajalitou a je tedy porušením povinnosti péče řádného hospodáře. Výše uvedené závěry potvrdil i trestní senát nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 23.11.2005, když shledal prodej akcií členy představenstva preferující pouze zájmy určitých zájmových skupin (nikoli však společnosti jako celku) v rozporu s povinností řádné péče. Soud zdůraznil, že člen voleného orgánu musí prosazovat zájmy společnosti a jednat v její prospěch, přičemž i jednání přinášející společnosti zisk může být v rozporu s tímto pravidlem⁸¹.

Posouzení, zda člen orgánu jednal v souladu s povinností loajality, je nutné zkoumat vždy *ad hoc* s ohledem na okolnosti případu. Lze dodat, že nejde o loajalitu absolutní; zákon požaduje loajalitu *nezbytnou*, vždy bude tedy nutné zohlednit, zda člen orgánu měl a mohl vědět, že jedná nelojálně⁸². Závěrem lze zmínit, že obchodní korporace jako taková musí při svém konání zohledňovat nejen svůj zájem, nýbrž též zájmy celé lidské společnosti jako je zájem týkající se lidského zdraví nebo zájem na ochraně životního prostředí. S ohledem na to lze z povinnosti loajality členů volených orgánů vyvodit určitou výjimku, když tito při svém rozhodování musí brát v potaz krom zájmů dané obchodní korporace též určité sociální a environmentální okolnosti⁸³.

3.4.1.2 Potřebné znalosti a pečlivost

Zastává-li osoba funkci člena voleného orgánu akciové společnosti, je zjevné, že pro výkon funkce musí nezbytně mít určité odborné znalosti a dovednosti. Znalosti, kterými by člen orgánu měl disponovat, jsou dvojího druhu. V první řadě jde o znalosti, které lze očekávat od kohokoli, kdo se přihlásí k odbornému výkonu ve smyslu ust. § 5

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.

⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu, op. cit. sub 10.

⁸² Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., op. cit. sub 7, s. 135.

⁸³ Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., op. cit. sub 7, s. 135.

občanského zákoníku⁸⁴, a dále se jedná o odborné znalosti a dovednosti ve vztahu k předmětu činnosti dané akciové společnosti.

Otázkou znalostí členů volených orgánů ve vztahu k předmětu činnosti dané akciové společnosti se zabývala doktrína a soudy již za účinnosti obchodního zákoníku (podrobněji viz kapitola 3.2 a 3.3). Ze závěrů učiněných soudy a doktrínou lze při interpretaci ust. § 159 občanského zákoníku vycházet. I za současné právní úpravy tak člen orgánu nemusí být odborníkem na všechny záležitosti, s nimiž se při výkonu funkce setká⁸⁵. Důležitou součástí péče řádného hospodáře však dle judikatury je povinnost rozpoznat, kdy daný člen orgánu nedisponuje potřebnými odbornými znalostmi a navazující povinnost pověřit výkonem této činnosti dostatečně odborně zdatnou osobu^{86,87}. Stejně tak je nutné zdůraznit, že i za účinnosti současné právní úpravy má osoba, která nadstandardními odbornými znalostmi a dovednostmi disponuje, povinnost tyto využít⁸⁸.

Na povinnost mít potřebné znalosti navazuje povinnost jednat s potřebnou pečlivostí. Již bylo řečeno, že člen voleného orgánu (v případě že nedisponuje potřebnými odbornými znalostmi) bude často pověřovat výkonem určitých činností další osoby (zaměstnance, externí odborníky apod.). Tyto osoby však nutně nemusí činnost, kterou jsou pověřeny, vykonávat správně, a to ani v případě, že pověřené osoby jsou odborníky, např. advokáty nebo daňovými poradci⁸⁹. Jak tedy postupovat, když člen orgánu pověřil odborníka určitou činností (protože sám neměl dostatečné odborné znalosti) a tento odborník svou činnost vykonává špatně, v důsledku čehož společnosti vznikne škoda?

⁸⁴ Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., op. cit. sub 7, s. 134.

⁸⁵ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol., op. cit. sub 6, s. 175.

⁸⁶ např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008 op. cit. sub 65 nebo Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, sp. Zn. 29 Cdo 2531/2008.

⁸⁷ Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha : C.H. Beck, 2014. s 819.

⁸⁸ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol., op. cit. sub 6, s. 176.

⁸⁹ Otázkou objektivnosti právních posudků se zabývá Karel Beran, když tvrdí, že zadá-li si společnost vypracování posudku u advokáta na určitý právní problém, mají advokáti tendenci vykládat ustanovení zákona spíše ve prospěch klientů, čímž je způsobeno, že takové posouzení není plně objektivní. In Beran, K. Význam právních posudků vypracovaných advokáty v souvislosti s povinností reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře. Bulletin advokacie. 2004, č. 9, str. 17-28.

Nelze bez dalšího říci, že pověří-li člen orgánu určitou činností odborníka, pak nemůže být odpovědný za porušení péče řádného hospodáře. V případě delegace odpovídá člen orgánu za řádný výběr odborníka (*cura in eligendo*), kdy porada s předním odborníkem na obchodní právo při řešení problematiky fúze či akvizice bude v pořádku, ale porada o téže problematice s člověkem, který před třiceti lety vystudoval právnickou fakultu, ale od té doby pracuje jako realitní makléř, by pravděpodobně byla porušením péče řádného hospodáře. Dále člen orgánu odpovídá za to, že zvolenému odborníkovi poskytne podrobné a relevantní informace o skutkových okolnostech dané problematiky (*cura in instruendo*). A konečně člen voleného orgánu má povinnost provádět kontrolu nad tím, jakým způsobem jsou úkoly, kterými byla třetí osoba pověřena, plněny (*cura in custodiendo*)⁹⁰. Pečlivost při výkonu funkce člena volených orgánů tedy krom dalšího spočívá v povinnosti efektivní kontroly osob, kterým bylo svěřeno plnění určitých úkolů.

Pečlivostí, jak bylo naznačeno výše, je tedy nutné rozumět určitou informovanost. Příkladem lze uvést, že pečlivost či informovanost je potřeba vykládat v tom smyslu, že člen orgánu má být informován o průběžných výsledcích hospodaření společnosti⁹¹. Závěrem lze tedy říci, že povinnost jednat pečlivě a s potřebnými znalostmi je nutné (též s ohledem na princip jednoty právního řádu) vykládat jako povinnost jednat informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace, což požaduje ust. § 51 odst. 1 zákona o obchodních korporacích⁹².

3.4.2 Objektivní standard péče se subjektivními prvky

Jak již bylo zmíněno, úprava péče řádného hospodáře v obchodním zákoníku přesně nestanovovala, zda je standard péče řádného hospodáře standardem subjektivním

⁹⁰ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.01.2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011, podle kterého má statutární orgán – v případě že pověří určitou osobu vedením účetnictví – jednak povinnost ověřit si, zda je taková osoba dostatečně kvalifikovaná a jednak povinnost provádět efektivní kontrolu plnění svěřených úkolů.

⁹¹ srov. analogicky usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.10.2006, sp. zn. 5 Tdo 1152/2006.

⁹² Lavický, P. a kol. Op. cit sub 87, s. 818.

nebo objektivním⁹³. Současná úprava v ust. § 52 odst. 1 zákona o obchodních korporacích výslovně zakotvuje objektivní standard péče, když zákon o obchodních korporacích poměřuje chování daného člena voleného orgánu s tím, jak by v dané situaci a v jeho postavení jednala jiná rozumně pečlivá osoba.

Subjektivní standard v zásadě znamená, že povinnost představuje takovou míru pečlivosti, jakou daná osoba vynakládá při spravování vlastních záležitostí. Výhodou tohoto přístupu je, že zohledňuje vlastnosti a schopnosti daného reprezentanta. Navíc dobře odráží vůli akcionářů, kteří o obsazení funkcí v orgánech společnosti rozhodují⁹⁴. Tento přístup má však značné nedostatky – pokud by se členové orgánu později ukázali jako nedbalí, nezodpovědní a ne právě pečliví, nebyli by v případě nepečlivého a nedbalého výkonu funkce odpovědní, protože nedbale spravují své vlastní záležitosti a tedy subjektivnímu standardu péče řádného hospodáře by vyhověli.

Pro tyto nedostatky subjektivního standardu byl do textu ust. § 52 odst. 1 výslovně zakotven objektivní standard⁹⁵. Výhody objektivního standardu péče jsou nesporné: na společnost není přenášeno riziko spojené s nevhodnými vlastnostmi člena voleného orgánu. Vzhledem k tomu, že hlavním smyslem povinnosti péče řádného hospodáře je ochrana společnosti, pak lze objektivní standard považovat jednoznačně za vhodnější. I objektivní přístup má však určitý nedostatek: má-li reprezentant určité nadstandardní vlastnosti, znalosti či dovednosti, není dle restriktivního výkladu objektivního standardu povinen těchto znalostí či dovedností při výkonu funkce využít⁹⁶. Příkladem lze uvést právníka – člena představenstva, který neobjeví nezákonnost přijímaného rozhodnutí. Ostatní členové představenstva bez právnického vzdělání nejsou schopni onu nezákonnost odhalit, právník by toho ale měl být bez problému schopen. Avšak protože hypotetický řádný hospodář nemá (v případě objektivního standardu) kvality osoby s právnickým vzděláním, není neodhalení

⁹³ Hámorská, A.: Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rektifikaci. *Obchodněprávní revue* 9/2012, s. 250.

⁹⁴ Čech, P., op. cit. sub 62, s. 5.

⁹⁵ Objektivní standard péče byl doktrínou dovozován již za účinnosti obchodního zákoníku (viz. např. Štenglová, I.; Plíva, S.; Tomsa, M., op. cit. sub. 60 nebo Černá, S., op. cit., sub 61), avšak vzhledem k nezávažnosti názorů doktríny ani judikatury v tuzemském právním řádu teprve zákonné vymezení objektivního standardu v zákoně o obchodních korporacích přineslo dostatečnou právní jistotu.

⁹⁶ Čech, P., op. cit. sub 62, s. 4-5.

nezákonnosti rozhodnutí ze strany právníka – člena představenstva porušením péče řádného hospodáře.

S ohledem na uvedený nedostatek striktně objektivního standardu péče řádného hospodáře lze za ideální považovat převážně objektivní standard péče s jistými prvky subjektivního přístupu. K tomuto závěru došla též judikatura i doktrína. Nejvyšší soud v rozhodnutí ze 30.7.2009 došel k závěru, že pokud člen představenstva disponuje nadstandardními odbornými znalostmi, schopnostmi nebo dovednostmi, pak z požadavku péče řádného hospodáře vyplývá, že je musí ku prospěchu společnosti využít⁹⁷. Zmiňované rozhodnutí nejvyššího soudu bylo nicméně vyneseno za účinnosti obchodního zákoníku. Je tedy otázkou, zda uvedená interpretace ob stojí i za současné úpravou, když zákon o obchodních korporacích výslovně zakotvuje objektivní standard.

Někteří zástupci doktríny považují aplikaci objektivně-subjektivního standardu při současném znění zákona za mírně nejistou⁹⁸. Nutno zmínit, že pochybnost ohledně aplikace objektivně-subjektivního standardu není sdílena bezvýhradně, když někteří komercionalisté zastávají názor, že pokud akcionáři zvolí do funkce osobu s nadstandardními odbornými znalostmi a dovednostmi, pak důvodně očekávají, že člen orgánu tyto znalosti a dovednosti využije⁹⁹. Domnívám se, že aplikace objektivně-subjektivního standardu zůstane zachována, a to navzdory pochybnostem, které může vyvolat doslovná jazyková interpretace ust. § 52 odst. 1 zákona o obchodních korporacích. Opačná interpretace by byla krokem zpět, zhoršením ochrany, kterou má společnost pravidlo péče řádného hospodáře poskytovat, byla by v rozporu s povinností loajality a v neposlední řadě by byla v rozporu se smyslem a účelem ustanovení zákona týkajících se péče řádného hospodáře.

⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, op. cit. sub 65.

⁹⁸ Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: Op. cit. sub 7, s. 139: „*Jako obecné pravidlo formuluje porovnání s jednáním jiných osob v obdobném postavení, aniž by vyžadoval péči nadstandardní - spokojuje se s péčí rozumnou. Zákon tedy směřuje k objektivizaci standardní péče tak, aby bylo možné ex post srovnat konkrétní posuzované jednání s rozumným standardem. Vždy tedy bude záležet na předpokladatelném standardu, nicméně modifikovaném okolnostmi případu.*“

⁹⁹ Hámorská, A.: op. cit sub 93.

3.4.3 Zákonné domněnky porušení péče řádného hospodáře

Občanský zákoník v ust. § 159 stanovuje domněnku, že „*jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky*“. Zmíněnou domněnku však není možné vykládat jako domněnku zavinění, nýbrž jako domněnku porušení péče řádného hospodáře^{100,101}. Mimo výše uvedenou domněnku jsou domněnky porušení péče řádného hospodáře obsaženy též v zákoně o obchodních korporacích a v zákoně o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob¹⁰².

3.4.3.1 Domněnka obsažená v ust. § 159 občanského zákoníku

Občanský zákoník se snaží řešit situaci, kdy někdo přijme funkci člena voleného orgánu, přičemž si je (nebo musí být) vědom, že na výkon funkce nemá dostatek znalostí, dovedností, zkušeností či času. V případě, že si osoba je vědoma skutečnosti, že na výkon funkce člena voleného orgánu z nějakého důvodu nestačí, měl by z této skutečnosti s ohledem na ust. § 159 občanského zákoníku vyvodit důsledky. Vyvozením důsledků má zákon na mysli, že funkci nepřijme (a to v případě zjištění, že na funkci nestačí, předtím než funkci přijme), případně že se funkce vzdá (a to za situace, kdy člen voleného orgánu začne ve funkci působit, avšak v průběhu plnění svých povinností dojde k závěru, že na funkci nestačí)¹⁰³.

Rozebíraná domněnka je mimo jiné též namířena proti tzv. bílým koním. Komentářová literatura zastává názor¹⁰⁴, že uváděné pravidlo je důsledkem vývoje judikatury týkající se odbornosti člena voleného orgánu – viz např. rozsudek nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008¹⁰⁵, dle kterého je součástí péče řádného hospodáře povinnost

¹⁰⁰ Eliáš, K. a kol, Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, s. 129.

¹⁰¹ Totéž in Lavický, P. a kol., op. cit. sub 87, s. 819.

¹⁰² Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob (dále v práci jen jako („rejstříkový zákon“).

¹⁰³ Lavický, P. a kol., op. cit. sub 87, s. 819.

¹⁰⁴ Lavický, P. a kol., op. cit. sub 87, s. 819.

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.10.2008, op. cit. sub 86.

rozeznat, na které činnosti člen orgánu nestačí nebo jaké znalosti případně dovednosti nemá. K této analogii mám určité výhrady; domnívám se, že jazykovým, logickým i systematickým výkladem ust. § 159 občanského zákoníku dojdeme k závěru, že zmiňované ustanovení míří na situace, kdy osoba není vůbec schopna vykonávat funkci člena voleného orgánu (např. právě jedná-li se o tzv. bílého koně). Vyvozením důsledků, jak již bylo řečeno – má zákon na mysli rezignaci z funkce. Naproti tomu řečený rozsudek nejvyššího soudu dle mého názoru míří na situace, kdy je před (schopným, odborně zdatným a pečlivým) členem orgánu rozhodnutí, které je mimo odbornost dané člena orgánu a proto vyžaduje poradu s odborníkem (např. s právníkem). V takové situaci má člen orgánu pouze povinnost rozpoznat nedostatek svých znalostí (a poradit se s odborníkem) nikoliv rezignovat z funkce. Bylo by tedy vhodné v otázce návaznosti domněnky obsažené v ust. § 159 občanského zákoníku doplnit, že tato návaznost je pouze částečná.

3.4.3.2 Povinnosti vůči obchodnímu rejstříku

Rejstříkový zákon ukládá obchodním korporacím zapisovat některé skutečnosti do obchodního rejstříku a zakládat jisté dokumenty do sbírky listin. Výčet listin, které se zakládají do sbírky listin u příslušných rejstříkových soudů, je obsažen v ust. § 66 rejstříkového zákona¹⁰⁶. Plněním této povinnosti zajišťuje za společnosti statutární orgán, tj. představenstvo nebo statutární ředitel. Pokud společnost uvedené podklady nedoloží, vyzve ji rejstříkový soud ke splnění této povinnosti, přičemž neuposlechnutí výzvy může mít dle ust. § 104 rejstříkového zákona za následek uložení pořádkové pokuty až do výše 10.000 Kč.

V případě, že společnost opakovaně nesplní povinnost podle ust. § 104 rejstříkového zákona, případně pokud takové nesplnění může mít závažné důsledky pro třetí osoby, pak může rejstříkový soud zahájit řízení o zrušení společnosti s likvidací, a

¹⁰⁶ Příkladem lze zmínit, že do sbírky listin je nutné založit zakladatelské právní jednání právnické osoby, rozhodnutí o volbě nebo jmenování, odvolání nebo doklad o jiném ukončení funkce osob, které jsou členem statutárního orgánu, výroční zprávy, řádné, mimořádné a konsolidované účetní závěrky, rozhodnutí o zrušení právnické osoby, a další.

to i bez návrhu¹⁰⁷. V návaznosti na to pak ust. 106 rejstříkového zákona stanovuje vyvratitelnou domněnku, že člen statutárního orgánu společnosti neplní uvedené povinnosti nejedná s péčí řádného hospodáře.

3.4.3.3 Vyplacení podílu na zisku v rozporu se zákonem

K vyplacení podílu na zisku dochází ve dvou fázích, nejprve dojde k rozdělení zisku, které je v případě akciové společnosti svěřeno nejvyššímu orgánu, tedy valné hromadě. V první fázi tak akcionáři na valné hromadě v souladu ust. § 34 odst. 1 v kombinaci s ust. § 350 zákona o obchodních korporacích mohou na základě řádné nebo mimořádné účetní závěrky rozhodnout o rozdělení zisku. Rozhodnutí o rozdělení zisku stanoví, zda má být vůbec zisk mezi akcionáře (nebo další osoby) rozdělen¹⁰⁸.

Druhou fází je posléze samotná výplata zisku. Rozhodování o výplatě svěřuje ust. § 34 odst. 3 zákona o obchodních korporacích statutárnímu orgánu, tedy u akciové společnosti představenstvu nebo statutárnímu řediteli. K tomu je nutné dodat, že vyplacení zisku v žádném případě nenastane automaticky po rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku; statutární orgán musí pečlivě zvážit, zda může k výplatě dojít, a pokud ano, tak za jakých podmínek¹⁰⁹. Statutární orgán nesmí rozhodnout o vyplacení podílu na zisku, pokud by takové rozhodnutí bylo v rozporu se zákonem. V případě, že by tak učinili, stanovuje zákon o obchodních korporacích v ust. § 34 odst. 3 vyvratitelnou domněnku, že ti členové orgánu, kteří s nezákonným vyplacením zisku souhlasili, jednali v rozporu s péčí řádného hospodáře.

O situaci, kdy by výplata zisku byla v rozporu se zákonem, se jedná zejména v případě, pokud by vyplacení zisku způsobilo společnosti úpadek¹¹⁰ ve smyslu ust. § 40 odst. 1 zákona o obchodních korporacích ve spojení s ust. § 3 odst. 3 zákona insolvenčního zákona.¹¹¹ Dlužno dodat, že v rozporu s ust. § 34 odst. 3 zákona

¹⁰⁷ Dle ust. § 105 rejstříkového zákona.

¹⁰⁸ Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., op. cit. sub 7, str. 78.

¹⁰⁹ Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., op. cit. sub 7, str. 78.

¹¹⁰ Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P., op. cit. sub 7, str. 78

¹¹¹ Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).

o obchodních korporacích by bylo též vyplacení zisku, ke kterému došlo v rozporu se společenskou smlouvou resp. stanovami.

Závěrem lze říci, že valná hromada by neměla o rozdělení zisku rozhodnout, pokud by takové rozdělení bylo v rozporu se shora uvedenými omezeními. Pokud se tak přesto stane, statutární orgán nesmí připustit vyplacení takového zisku, protože takové rozhodnutí by bylo v rozporu s povinností péče řádného hospodáře a mohlo by vést k povinnost členů statutárního orgánu nahradit vzniklou škodu¹¹². V této souvislosti je potřeba zdůraznit, že při nezákonném rozhodnutí představenstva jako kolektivního orgánu v souvislosti s odpovědností podle ust. § 34 odst. 3 zákona o obchodních korporacích se porušení péče řádného hospodáře dopustí pouze ti členové, kteří pro nezákonné rozdělení zisku hlasovali, nikoliv ti členové, kteří hlasovali proti danému usnesení nebo se zdrželi hlasování. Podkladem pro posuzování bude zápis z jednání představenstva¹¹³.

3.4.3.4 Nabytí majetku od zakladatelů či akcionářů

Zákon o obchodních korporacích požaduje, nabývá-li společnost během dvou let od svého vzniku úplatně majetek od zakladatele nebo akcionáře, aby – je-li úplata vyšší než 10% upsaného základního kapitálu – nabytí, a to včetně výše úplaty, bylo schváleno valnou hromadou a dále, aby úplata nebyla vyšší než hodnota majetku stanovená podle znaleckého posudku¹¹⁴.

V případě, že by úplata nebyla stanovena v souladu s požadavky zákona znaleckým posudkem, zákon o obchodních korporacích stanoví v ust. § 255 odst. 4 vyvratitelnou domněnku, že členové představenstva, kteří pro schválení takového nezákonného převodu hlasovali, jednali v rozporu s péčí řádného hospodáře. Podobně jako v případě vyplacení podílu na zisku v rozporu se zákonem bude podkladem pro

¹¹² Lasák, J.; Pokorná, J.; Čáp, Z.; Doležil, T. a kol., op. cit. sub 12, s. 278.

¹¹³ Dle ust. § 440 odst 2 zákona o obchodních korporacích. V této souvislosti je nutné poukázat též na odst. 3 téhož paragrafu, který stanoví, že pokud u některých členů představenstva není uvedeno, jak pro konkrétní rozhodnutí hlasovali, má se za to, že hlasovali pro rozhodnutí. Tímto ustanovením si zákon klade za cíl předejít případné snaze členů představenstva zprostit se odpovědnosti.

¹¹⁴ Viz ust. § 255 odst. 1 zákona o obchodních korporacích.

posuzování, který člen představenstva se dopustil porušení péče řádného hospodáře, zejména zápis z jednání představenstva podle ust. § 440 odst 2 zákona o obchodních korporacích. Jedná-li představenstvo ohledně nabytí majetku od zakladatelů či akcionářů v rozporu péčí řádného hospodáře, vznikne mu tím v návaznosti na ust. § 53 odst. 1 zákona o obchodních korporacích povinnost vydat prospěch, resp. povinnost nahradit společnosti způsobenou škodu v penězích.

Závěrem lze doplnit, že podobně jako v případě vyplacení zisku v rozporu se zákonem za situace, kdy valná hromada tuto výplatu schválí, je i v případě nabytí majetku od zakladatele odpovědné představenstvo i tehdy, pokud valná hromada takový převod majetku posvětila. Tento závěr vychází z judikatury nejvyššího soudu k ust. §196a odst. 3 obchodního zákoníku, která je analogicky použitelná i na ust. § 255 zákona o obchodních korporacích. Podle usnesení nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012 není povinné, aby akcionáři na valné hromadě měli při rozhodování o převodu podle ust. §196a odst. 3 obchodního zákoníku (resp. udst. § 255 zákona o obchodních korporacích) k dispozici znalecký posudek¹¹⁵. Z uvedeného vyplývá, že schválí-li valná hromada převod majetku za cenu vyšší než je cena stanovená znaleckým posudkem, představenstvo nesmí převod za tuto vyšší cenu uskutečnit; představenstvo smí, má-li postupovat s péčí řádného hospodáře, uskutečnit převod majetku od zakladatele nebo akcionáře pouze za cenu stanovenou znaleckým posudkem nebo nižší¹¹⁶.

Kapitolu lze uzavřít konstatováním, že judikatura k povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, která vznikla za doby účinnosti obchodního zákoníku, je z větší části použitelná za účinnosti současné úpravy. Člen voleného orgánu akciové společnosti tak musí mít základní odborné předpoklady ohledně skutečností, se kterými přijde při výkonu své funkce do styku. Pokud tyto znalosti a dovednosti nemá, musí zajistit delegaci té které povinnosti na jinou, dostatečně odborně zdatnou osobu. Existuje otázka, zda se i v současné době uplatní objektivní standard péče se subjektivními prvky, přičemž v souvislosti s touto otázkou se domnívám, že se tento standard i nadále uplatní. Právní předpisy pak upravují některé vyvratitelné domněnky

¹¹⁵ Usnesení nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 29 Cdo 253/2010.

¹¹⁶ Čech, P. Znalecká činnost a vnitřní obchodování ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti. AUDITOR 4/2011, str. 25.

týkající se péče řádného hospodáře. Lze tak dodat, že úprava péče řádného hospodáře v českém právním řádu prodělala mnoho proměn a recentní úprava je úpravou relativně zdařilou. Přesto by bylo dle mého názoru vhodné provést určitá zpřesnění zákonné úpravy, a to zejména v souvislosti s nejasnostmi, které jsem v této kapitole zmínil.

4. Péče řádného hospodáře v právním řádu Velké Británie

V následující kapitole budu analyzovat právní úpravu péče řádného hospodáře v britském právním řádu¹¹⁷. Vzhledem k odlišnosti českého právního řádu řadícího se mezi civil law jurisdikce a britského právního řádu, řadícího se mezi common law jurisdikce, bude v úvodu stručně nastíněn britský systém obchodních společností a jeho porovnání s českým.

Je historickým faktem, že první akciové společnosti vznikaly právě v Anglii (a v Holandsku). Z tohoto důvodu byl daný právní řád jeden z prvních, který se musel potýkat s problematikou povinností a odpovědnosti členů volených orgánů. Za účelem zasazení problematiky do historického rámce bude proto nastíněn též stručný vývoj britského korporátního práva (s akcentem na povinnosti členů volených orgánů).

Jádrem kapitoly bude pojednání o úpravě obecných povinností členů volených orgánů, zejména pojednání o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře v britském právním řádu, s důrazem na úpravu obsaženou v britském zákoně o obchodních společnostech¹¹⁸.

4.1 Formy podnikání ve Velké Británii a britské korporátní právo

Vzhledem k odlišnostem anglického právního řádu a českého právního řádu zmíněným v úvodu, musíme předně najít v britském korporátním právu subjekt, který (aspoň přibližně) odpovídá české akciové společnosti. Systematická úprava obchodních společností se v britském právním řádu objevila až delší dobu po vzniku prvních společností. Z uvedeného důvodu se neobejdeme bez stručné analýzy systematiky forem podnikání ve Velké Británii.

¹¹⁷ Název diplomové práce odkazuje na právní úpravu ve Velké Británii, v tomto směru je však právní řád Velké Británie mírně problematický. Skotsko (a severní Irsko) disponuje značnou mírou nezávislosti, vlastním parlamentem a tedy i vlastním soukromým a veřejným právem. Pro diplomovou práci klíčový právní předpis, tedy zákon o obchodních společnostech (Companies Act 2006), sice platí též ve Skotsku (a v Severním Irsku), mnoho ustanovení však obsahuje klazuli vylučující působnost daného ustanovení ve Skotsku. Z výše uvedeného důvodu je tedy většina srovnávací části práce platná pro celé Spojené Království Velké Británie a Severního Irsku, přesto je vhodné upřesnit, že hovoří-li práce o britském právu, je tím primárně myšleno právo platné v Anglii a Walesu.

¹¹⁸ Companies Act 2006, dále v práci jen „*britský zákon o obchodních společnostech*“ případně též „*zákon o obchodních společnostech z roku 2006*“.

Obdobně jako v České republice je základní a nejjednodušší formou podnikání ve Velké Británii živnostenské podnikání fyzických osob (*sole traders*). Stejně jako podnikající fyzické osoby v České republice uzavírají britští *sole traders* smlouvy v rámci své podnikatelské činnosti vlastním jménem a za závazky z těchto smluv ručí celým svým majetkem¹¹⁹. Obliba podnikání jako *sole traders* je způsobena zejména nízkými právně-technickými vstupními požadavky pro započítí podnikání. *Sole traders* se pouze musejí registrovat na ústředním finančním úřadě (*HM Revenue and Customs*) a při podnikání dodržovat určitá základní pravidla řádného podnikání¹²⁰.

Dalším způsobem, jakým lze ve Velké Británii podnikat, je založit partnerství (*Partnership*). Právním základem pro *partnerství* je zákon o partnerství z roku 1890¹²¹. Ustanovení §1¹²² tohoto zákona definuje partnerství jako vztah mezi několika podnikajícími osobami za účelem společného dosažení zisku. Všechny osoby podílející se na partnerství jsou pak společně nazývány *firm* (tedy *firma* nebo *společnost*)¹²³. Podnikání prostřednictvím *partnerství* není zatíženo žádnými složitými právními formalitami; dohoda o založení *partnerství* může být dokonce ústní. Z tohoto důvodu jsou partneři jednoduše schopni upravit si podobu *firm* k obrazu svému, sami ji spravovat a osobně vykonávat předmět podnikání¹²⁴.

Přestože v případě běžné *firm* založené podle zákona o partnerství není možné dosáhnout omezeného ručení společníků, existují v anglickém právu dva speciální typy *partnerství* zavedené zvláštními zákony. První typ speciálního partnerství byl zaveden zákonem o omezeném partnerství (Limited Partnership Act 1907). Na základě tohoto zákona je možné založit *firm*, ve které jsou dva druhy společníků (partnerů): řádní společníci (*general partners*), kteří se aktivně podílejí na chodu podnikání a pak tzv.

¹¹⁹ Dignam, A., Lowry, J., *Company Law*, 8th edn, Oxford University Press 2014, s. 3-4.

¹²⁰ Přehled základních pravidel pro podnikání jako *sole trader* je zveřejněn na vládních webových stránkách: < <https://www.gov.uk/set-up-sole-trader/overview>>.

¹²¹ Partnership Act 1890.

¹²² Britské zákony jsou členěny na tzv. *sections* (zkráceně s.). Termín lze přibližně přeložit jako *paragraf*. Anglický termín *paraphraph* je má v britské legislativní terminologii význam *odstavec*. V práci je termín *paragraf* užíván v českém slova smyslu, je však vhodné upozornit, že v originálním znění zákonů ustanovení nalezneme pod citovaným číslem, ale se zkratkou s. (*section*) namísto v Čechách používané značky § (paragraf).

¹²³ Partnership Act 1890, §4.

¹²⁴ Ellison, J., Harrison, T., *The legal Regulation of Business*, Harrison Law Publishing 1999.

spící společníci (*sleeping partners*), kteří se osobně na podnikání nepodílejí. Řádní společníci ručí za závazky společnosti neomezeně, kdežto spící společníci se sice majetkově podílejí na podnikání – při založení *firm* poskytují určitou hodnotu jako vklad, nicméně nic víc než svůj počáteční příspěvek platit nemusí, za závazky *partnerství* spící partneři neručí¹²⁵. Druhý typ speciálního partnerství byl zaveden zákonem o partnerství s ručením omezeným (*Limited Liability Partnership Act 2000*). Tento typ *partnerství* umožňuje omezení ručení společníků v případě, že závazek společnosti nevznikl jejich (byť nedbalostním) zaviněním. Tento typ partnerství je hojně využíván zejména právními a účetními firmami, kdy se společníci prostřednictvím omezeného ručení chrání před pochybením způsobeným ostatními společníky¹²⁶.

Na tomto místě je vhodné upozornit, že i když mohou výše uvedené partnerství připomínat některé české obchodní korporace (*partnerství* podle Partnership Act 1890 českou veřejnou obchodní společností a *partnerství s ručením omezeným* podle Limited Partnership Act 1907 zase komanditní společností) nejedná se v případě britských *partnerství* vůbec o právnické osoby. Obdobou *partnerství* v českém právním řádu je společnost, tak jak je zakotvena v §2716 občanského zákoníku. Lze uzavřít, že význam *sole traders* a *partnerships* ve Velké Británii obrovský (tyto dvě formy podnikání tvoří až 70% veškerého podnikání¹²⁷).

4.2 Odpovídá britská *public limited company* české akciové společnosti?

Britský zákon o obchodních společnostech umožňuje založení pěti druhů obchodních společností. Jednotlivé společnosti se odlišují zejména tím, zda:

- a) členové ručí za závazky společnosti omezeně nebo neomezeně;
- b) se jedná o veřejné (*public company*) nebo soukromé společnosti (*private company*);

¹²⁵ Limited Partnership Act 1907, §4 odst. 2.

¹²⁶ Dignam, A., Lowry, J., *Company Law*, op. cit. sub 119, s. 5.

¹²⁷ Dignam, A., Hicks & Goo's Cases & Materials on Company Law, 7th edn, Oxford University Press 2011, s. 80.

- c) má společnost povinnost vytvářet základní kapitál (*share capital*)¹²⁸.

Dle výše uvedených charakteristik rozlišuje britské korporátní právo následující typy obchodních společností:

- a) veřejná společnost se základním kapitálem a omezeným ručením (*public limited company, plc.*),
b) soukromá společnost se základním kapitálem a omezeným ručením (*private limited company, Ltd.*),
c) soukromá společnost bez základního kapitálu a omezeným ručením (*guarantee company*),
d) soukromá společnost se základním kapitálem a s neomezeným ručením (*private unlimited company with share capital*) a
e) soukromá společnost bez základního kapitálu a s neomezeným ručením (*Private unlimited company without share capital*).

Znakem kapitálových společností je zejména povinnost vytvářet základní kapitál (a s tím související vkladová povinnost společníků), převoditelnost obchodních podílů, s tím související nezávislost trvání společnosti na zániku členství společníka, a dále fakt, že společníci neručí za závazky společnosti buď vůbec, nebo v omezené míře. Ze společností, které lze ve Velké Británii založit, splňují uvedené charakteristiky kapitálové společnosti pouze *public limited company* a *private limited company*.

Private limited company, jak název napovídá, je společností soukromou. To znamená, že společnost nemůže vyzvat širokou veřejnost ke koupi jejích podílů¹²⁹. Předpokládá se užší vztah mezi společníky než v případě *public limited company*; soukromé společnosti ve svých zakladatelských dokumentech často omezují převoditelnost podílu. Převoditelnost bývá omezována např. tak, že s prodejem podílu musí vždy souhlasit členové volených orgánů společnosti (*Board of directors*), nebo tak, že ostatní společníci mají k prodávanému podílu předkupní právo¹³⁰. Zákon v případě *private limited company* nestanovuje žádnou minimální výši základního

¹²⁸ Mayson, S. W., French, D., Ryan, C.L., *Company Law*, 30th end, Oxford University Press, 2013, s. 48-49.

¹²⁹ Companies Act 2006, s. 755.

¹³⁰ Dignam, A., Lowry, J., *Company Law*, op. cit. sub 119, s. 8.

kapitálu, podmínkou je pouze penězi vyčíslitelná hodnota podílu. Základní kapitál společnosti tedy může být 1 libra, či dokonce pouhá 1 pence. Členové ručí za závazky společnosti do výše nesplacených vkladů, a to individuálně, každý ze společníků pouze do výše svého nesplaceného vkladu. Jakmile tedy společník plně splatí svůj vklad, jeho ručení zaniká.¹³¹ Naopak je tomu u české společnosti s ručením omezením, kdy společníci ručí za závazky společnosti do výše všech nesplacených vkladů společně a nerozdílně. Společník tedy může ručit i v případě, že své vklady již splatil. U české společnosti s ručením omezením tedy ručení společníků zaniká teprve tehdy, kdy je do obchodního rejstříku zapsána skutečnost, že byly všechny vklady splaceny¹³².

Public limited company na druhé straně může nabízet své podíly široké veřejnosti a tím získávat prostředky pro své investice. Zákon stanovuje veřejným společnostem minimální výši základního kapitálu ve výši 50.000 liber (případně odpovídající hodnotu v eurech)¹³³. Kromě toho pouze veřejná společnost může na základě dohody s burzou cenných papírů (ve Velké Británii půjde o dohodu s Londýnskou burzou cenných papírů, *London Stock Exchange*) zprostředkovat obchodování se svými podíly na regulovaném trhu¹³⁴. Veřejné společnosti kromě vyšších požadavků na základní kapitál podléhají též přísnější regulaci týkající se vedení účetnictví a přísnější regulaci vnitřní organizace společnosti. Příkladem přísnějších pravidel vnitřní organizace veřejné společnosti je požadavek mít alespoň dva ředitele, striktnější regulace pravidel o střetu zájmů a přísnější požadavky na tajemníka společnosti (*company secretary*), což je ve společnostech založených podle anglického práva osoba odpovědná (kromě jiného) za vedení dokumentace společnosti. Podmínky ručení společníků za závazky společnosti jsou stejné jako u *private company*, tedy společník ručí do výše nesplacených vkladů, a to individuálně každý do výše svého

¹³¹ Dignam, A., Lowry, J., *Company Law*, op. cit., s. 9.

¹³² Ust. § 132 odst. 1 zákona o obchodních korporacích.

¹³³ *Companies Act 2006*, s. 761, s. 763.

¹³⁴ Mayson, S. W., French, D., Ryan, C.L., op. cit., s. 57.

nesplaceného vkladu. I zde lze spatřovat odlišnost od české úpravy ručení, protože akcionáři podle českého práva neručí za trvání společnosti za její závazky nikdy.¹³⁵

S ohledem na výše uvedené lze tedy uzavřít, že k české akciové společnosti má nejbližší britská *public limited company*. Nutno však poznamenat, že zabýváme-li se jurisdikcí natolik odlišnou od české, nelze tvrdit, že česká akciová společnost je do puntíku shodná s britskou *public limited company*. Přes uvedenou výhradu se má veřejná společnost, tedy *public limited company*, k české akciové společnosti ze všech typů britských obchodních společností nejbližší.

4.3 Stručný vývoj anglického práva obchodních korporací

Koncept právnických osob byl rozpracován již právníky antického Říma, korporátní právo jako takové se však začalo rodit začátkem 17. století se vznikem velkých obchodních společností. A kolébkou tohoto nápadu byla (zejména) Anglie.

Původně nemohly být obchodní společnosti zakládány každým a kdykoli jako je tomu dnes. První společnosti byly vždy založeny na základě státního dovolení (resp. dovolení panovníka), tedy na základě zřizovacích listin (*charters*)¹³⁶. V této době nebylo cílem, aby obchodní společnosti operovaly na konkurenčním trhu. Naopak, společnosti byly zakládány na základě státního dovolení proto, aby panovník získal kontrolu nad obchodem na daném území nebo v určitém odvětví. K dosažení tohoto cíle byly často společnostem zřizovacími listinami udělovány významné výsady. Jako příklad lze uvést zřizovací listinu Východoindické společnosti z roku 1600, která společnosti garantovala monopolní postavení ohledně všech obchodů ve východní Indii.

Skutečnost, že cesta umělého podporování monopolního postavení prvních obchodních společností není cestou nejšťastnější, je zřejmá. Anglie je o tom přesvědčila v souvislosti se skandálem Společnosti jižních moří (*South Sea Company*). Kolem roku

¹³⁵ Čech, P., Nová rizika společníků a akcionářů po rektifikaci, Glatzova & Co. – Legal News, říjen 2012, dostupné na: <<http://www.glatzova.com/files/download/glatzova-newsletter-legal-news-nova-rizika-spolecniku-a-akcionaru-po-rekodifikaci.pdf>>

¹³⁶ Talbot, L., *Critical company law*, Routledge-Cavendish 2008, s. 5.

1700, tedy zhruba sto let po zakládání prvních společností, již operovalo v Anglii okolo 200 společností. Na začátku 18. století se Anglie rozhodla převést svůj státní dluh (vzniklý z války Francií) na Společnost jižních moří. Společnost pak měla za cíl dluh urovnat prodejem vlastních akcií se ziskem. Tato strategie závisela na tom, aby vedoucí představitelé Společnosti jižních moří přesvědčili potenciální investory, že nákup akcií je výhodný a že přinese další zisky.

Tomuto účelu měl napomoci tzv. bublinový zákon přijatý v roce 1719 (*Bubble Act 1719*), který zakazoval volné obchodování s podíly jiných entit, než byly obchodní společnosti založené na základě státní zřizovací listiny (*charter*)¹³⁷. Členům *boardu* Společnosti jižních moří se pomocí zkreslených informací, že společnosti budou udělena další velmi významná privilegia, postupně podařilo katapultovat ceny akcií společnosti až na desetinásobek původní hodnoty. Akcie společnosti (vzhledem k neustálému růstu jejich hodnoty) byly považovány za výhodný obchod, a to i přesto, že společnost postupně přestala vyvíjet jakoukoli aktivitu. Tato „jihomořská bublina“ nevyhnutelně musela prasknout, akcie Společnosti jižních moří spadly na zlomek své původní hodnoty a Anglie se ocitla v hospodářské krizi. Následkem zmíněných událostí Angličané na čas zanevřeli na obchodní společnosti a začali preferovat nekorporátní uskupení jako jsou *partnerships*¹³⁸.

Na základě negativních zkušeností s velkými akciovými společnostmi 17. století se vývoj anglického korporátního práva nasměřoval na drobná podnikatelská uskupení, na *partnerships*. A právě toto období lze považovat za skutečný počátek moderního anglického korporátního práva, které je postavené na společnostech založených společenskou smlouvou a nikoli založených na základě rozhodnutí panovníka¹³⁹. V této souvislosti je vhodné zmínit, že anglické právo s ohledem na tradici vycházející z *partnership* nepoužívá termín *korporátní právo* či *právo obchodních korporací*, nýbrž pouze *obchodní právo* nebo *právo společnosti*. V rámci určitého zjednodušení terminologie a v rámci snazšího srovnání navzdory uvedenému používám i dále termín *korporátní právo*.

¹³⁷ Talbot, L., op. cit., sub 136, s. 6.

¹³⁸ Talbot, L., op. cit., sub 136, s. 7.

¹³⁹ Gower, L. C. B. Harvard Law Review. Jun 1956, Vol. 69 Issue 8, s. 1369-1402 (s. 1371-2).

První legislativní zakotvení korporátního práva v britském právu představoval zákon o akciových společnostech z roku 1844 (*Joint Stock Companies Act 1844*) a později zákon o Omezeném ručení z roku 1855 (*Limited Liability Act 1855*), kterým bylo zavedeno omezené ručení společníků¹⁴⁰. Přestože původ anglického korporátního práva v *partnership* je patrný dodnes (zakládací listina obchodních společností je společenská *smlouva*, která garantuje společníkům značnou smluvní volnost; společníci si mohou ve společenské smlouvě velmi široce vymezit práva a povinnosti), moderní korporátní právo se na konci 19. století definitivně a úplně oddělilo od práva regulujícího *partnerships*. Příkladem dokládajícím oddělení korporátního práva a práva regulujícího *partnership* je zmíněný zákon o omezeném ručení – na základě tohoto zákona bylo umožněno omezené ručení společníků za závazky společnosti, přičemž omezené ručení za závazky v případě *partnership* právo zakazovalo a zakazuje¹⁴¹. Nutno poznamenat, že ani zákaz omezeného ručení v případě *partnership* není bezvýjimečný, určitou výjimkou v tomto ohledu představuje partnerství založené dle zákona o partnerství s ručením omezeným (*Limited Liability Partnership Act 2000*)¹⁴².

Na základě zákona o akciových společnostech z roku 1844 vznikl první britský obchodní rejstřík (*Registrar of Companies*). Zákon stanovoval proces, po jehož absolvování byla obchodní společnost zaregistrována v tomto obchodním rejstříku. Teprve zápisem do obchodního rejstříku (stejně jak je tomu dodnes nejen v britském, ale i českém korporátním právu¹⁴³) pak obchodní společnost formálně vznikla. Snahou zákonodárce v tomto období bylo umožnit co nejvíce podnikatelům provozovat svou činnost prostřednictvím obchodní společnosti (*registered company*), proto postupně docházelo k otupování striktních pravidel a podmínek, které bylo nutné splnit pro založení společnosti. Z uvedeného důvodu byl postupně z britského korporátního práva odstraněn požadavek na určitou výši základního kapitálu a byl snížen minimální počet společníků v době založení společnosti z dvaceti pěti na sedm. Tyto změny se

¹⁴⁰ Griffin, S., *Company Law, Fundamental Principles*, 4th edn., Pearson Education Limited, 2006, s. 5.

¹⁴¹ Partnership Act 1980, s.9.

¹⁴² Viz. kapitola 4. podkapitola 4.1. této práce.

¹⁴³ §126 odst. 1. o.z.

odrazily též v rekonstrukci korporátního práva, v zákoně o obchodních společnostech z roku 1862 (*Companies Act 1862*)¹⁴⁴.

Významnou otázkou, se kterou se britské korporátní právo muselo během svého vývoje vypořádat, je otázka společnosti jako právnické osoby, tedy umělé entity schopné jednat samostatně a nezávisle na jednotlivých společnících a též samostatně vstupovat do právních vztahů. Jinými slovy, na stole soudců ze Sněmovny lordů¹⁴⁵ ležela otázka: má každá obchodní společnost vzniklá podle zákona o obchodních společnostech z roku 1862 a zapsaná v obchodním rejstříku právní osobnost?

Britské právo je do značné míry založené na tradicích a zvyklostech. A protože již v dobách velkých obchodních společností 17. století tyto vstupovaly do právních vztahů, o subjektivitě velkých společností, které vlastnily obrovské majetky a měly celonárodní nebo mezinárodní význam, nebylo již v 19. století pochyb. Měly by však mít právní subjektivitu malé společnosti, které v důsledku zákona o obchodních společnostech z roku 1862 nemusely mít žádný významný kapitál a které měly jen 7 společníků (z nichž často pouze jeden významnějším způsobem do společnosti investoval)?¹⁴⁶

Přestože existovalo několik předchozích rozhodnutí Sněmovny lordů, které se zabývaly právní osobností obchodních společností (např. *Re George Newman & Co*¹⁴⁷) precedent, který právní osobnost všech společností zapsaných do obchodního rejstříku potvrdil s definitivní platností bylo rozhodnutí Sněmovny lordů *Salamon v A Salamon Ltd [1897] AC 22*¹⁴⁸. V daném případě byla úspěšným koželuhem panem Salamonem založena obchodní společnost podle zákona o obchodních společnostech z roku 1862, přičemž zakládajícími společníky byl pan Salamon, jeho žena a jejich 5 dětí. Společnost

¹⁴⁴ Griffin, S., op. cit. sub 140, s. 6.

¹⁴⁵ Do roku 2009 zastávala ve Velké Británii funkci nejvyššího soudu horní komora parlamentu (Sněmovna lordů). I když soudní funkci nevykonávali všichni členové horní komory parlamentu, nýbrž pouze 12 „lordů soudců“, byl tento systém kritizován jako nepřípustné zasahování zákonodárné moci do moci soudní. Z tohoto důvodu byl v roce 2005 přijat Reformní ústavní zákon (*Constitutional Reform Act 2005*), kterým byl s účinností od roku 2009 zřízen Nejvyšší soud Spojeného království (*Supreme Court of United Kingdom*).

¹⁴⁶ Griffin, S., op. cit. sub 140, s. 6.

¹⁴⁷ *Re George Newman & Co [1895] 1 Ch 674* nebo *Farrar v Farrar [1889] 40 Ch D 395*.

¹⁴⁸ *Salamon v A Salamon Ltd [1897] AC 22*.

neprosperovala a bylo proti ní zahájeno insolvenční řízení. V insolvenčním řízení vyslovil soudce domněnku, že smyslem zákona o obchodních společnostech z roku 1862 není přiznat právní osobnost společnosti, která sice formálně byla založena sedmi společníky, fakticky se však jedná o podnikání jediného člověka a ostatní jsou společníky pouze na papíře. Názor soudce rozhodující v první instanci byl posléze potvrzen odvolacím soudem (*Court of Appeal*). Dle názoru odvolacího soudu by povolení konání pana Salamona znamenalo dát jednotlivcům do ruky nástroj na účelové poškození věřitelů¹⁴⁹.

Rozsudky nižších soudů byly zvráceny rozhodnutím Sněmovny lordů, kdy bylo potvrzeno, že zákonný text je nutno vykládat tak jak zní, tedy sedm společníků je nutných pro založení společnosti a není rozhodné, zda se všichni tito společníci podílejí na podnikání nebo zda jsou pouze „do počtu“, pro naplnění požadavků zákona¹⁵⁰. Lord Macnaughten v odůvodnění rozsudku vysvětlil, že společnost založená podle zákona z roku 1862 je samostatnou právní entitou a jako taková není žádným způsobem závislá na svých zakladatelích a naopak, její zakladatelé neručí za společnost jinak, než jak sám zákon výslovně stanovuje¹⁵¹. Kdyby bylo rozhodnuto opačně (tedy že pan Salamon nezaložil plnohodnotnou společnost) znamenalo by to pro pana Salamona plné ručení za vzniklé závazky, což Sněmovna lordů, s ohledem na postavení pana Salamona a společnosti *A Salamon & Co Ltd.* jako dvou samostatných a nezávislých osob, striktně odmítla.

Nehledě na to, že došlo od konce 19. století v britském korporátním právu k mnoha změnám (jádro současného korporátního práva je zákon o obchodních společnostech z roku 2006), základní principy korporátního práva založené v druhé polovině 19. století zůstávají do dnešního dne neměnné. Kapitálové obchodní společnosti zapsané v obchodním rejstříku, tedy *public limited company* a *private limited company* jsou díky nižšímu podnikatelskému riziku (které je způsobeno omezeným ručením společníků za závazky společnosti) preferovaným způsobem podnikání. Nutno zmínit, že obchodní společnosti nejsou jen preferovaný způsob

¹⁴⁹ Salamon v *A Salamon Ltd* [1895] 2 Ch. 323, s. 339.

¹⁵⁰ Salamon v *A Salamon Ltd*, op. cit. sub 30, s. 46.

¹⁵¹ Salamon v *A Salamon Ltd*, op. cit. sub 30, s. 51.

podnikání ze strany podnikatelů. Podpora obchodních společností je i státním zájmem, protože úspěšné obchodní společnosti jsou páteří úspěšného národního hospodářství – generují pracovní místa a vytváří ekonomické hodnoty¹⁵².

V *private limited companies* se společníci (podobně jako v případě českých společností s ručeným omezením) velice často osobně účastní na podnikání, mají ve společnosti řídicí funkce a osobně na chod podnikání dohlíží¹⁵³. Z tohoto důvodu věřitelé v případě významných obchodů obvykle požadují od společníků další garance (např. ručení společníků jako fyzických osob za daný obchod nebo vystavení směnky).

Na druhou stranu u *public limited companies* je situace poněkud složitější. *Public limited companies* mívají mnoho desítek, stovek a často i mnoho tisíc akcionářů, kteří se z povahy věci nemohou (ani nechtějí) osobně účastnit na chodu společnosti. Od těchto společníků nelze legitimně očekávat zajištění obchodů v podobě osobních ručení. A podobně nemohou věřitelé očekávat zajištění ani od členů exekutivních orgánů těchto společností, protože tito nemají na společnosti většinou žádný významný majetkový podíl a navíc velké společnosti podnikají v měřítku, které přesahuje majetkové poměry většiny (ne-li všech) lidí. Řešením jak snížit akcionářům *public limited company* i jejím obchodním partnerům riziko, že obchod (a krajním případě i celé podnikání společnosti) skončí neúspěchem, spočívá ve stanovení určitých základních povinností, které musí členové volených orgánů při výkonu své funkce dodržovat.

4.4 Členové *board of directors* a jejich povinnosti

Je zřejmé, že společnost jako právnická osoba, i když je z hlediska práva považována samostatnou právní entitu, nedokáže sama projevit vůli. Z tohoto důvodu jsou všechna rozhodnutí generována osobami, které stojí v čele společnosti. V případě anglických *public limited companies* se jedná o členy správní rady tedy o členy *board or directors*¹⁵⁴. Britské korporátní právo detailně nedefinuje termín *director* (člen správní rady, člen *board of directors*), pouze říká, že se pojmem *director* myslí

¹⁵² Griffin, S., op. cit. sub 140, s. 9.

¹⁵³ Griffin, S., op. cit. sub 140, s. 10.

¹⁵⁴ Dignam, A., Lowry, J., Company Law, op. cit. sub 119, s. 286.

každý kdo zastává řídicí funkci takového významu, bez ohledu na to, jak je formálně tato funkce nazvána¹⁵⁵. V této souvislosti je nutné zmínit, že anglické pojetí vnitřního řízení společností je založené na tzv. monistickém způsobu řízení. To znamená, že některé klíčové pravomoci má, podobně jako v českém prostředí, valná hromada¹⁵⁶, většina ostatních záležitostí je však v rukou jediného (odtud název monistický způsob řízení) orgánu, který je volen valnou hromadou, a tím je *board of directors*^{157,158}.

Je nutné zdůraznit, že oprávnění členů *boardu* řídit společnost jsou velice rozsáhlá. Zjednodušeně lze dokonce říci, že anglické právo zaujalo přístup, kdy valná hromada zvolí členy *boardu* a ti potom v průběhu svého funkčního období řídí společnost podle svého, nehledě na případné připomínky nebo podněty valné hromady. Nezávislosti členů *boardu* byla potvrzena v rozhodnutí *John Shaw & Sons (Salford), Ltd v Shaw (1935)*, kdy soudce Greer prohlásil, že jediným způsobem, jak mohou akcionáři ovlivnit rozhodování členu *boardu*, je „omezení jejich pravomocí cestou změny stanov, případné odmítnutí jejich znovuzvolení do funkce“¹⁵⁹.

Vzhledem k významnosti rozsahu pravomocí, kterými členové *boardu* při řízení společnosti disponují, stanovily soudní precedenty (zejména) v průběhu 20. století soubor povinností a pravidel, které musí členové *boardu* při výkonu své funkce dodržovat.

Tato pravidla byla posléze při rekonstrukci korporátního práva zahrnuta do zákona o obchodních společnostech z roku 2006. V současné době mají tedy členové *boardu* při výkonu své funkce těchto šest základních zákonných povinností, zakotvených v kapitole 2, části 10 britského zákona o obchodních společnostech:

- a) Povinnost jednat v mezích svých pravomocí (*duty to act within powers*);
- b) Povinnost zasazovat se o úspěch společnosti (*duty to promote the success of the company*);

¹⁵⁵ Companies Act 2006, s. 250.

¹⁵⁶ Např. měnit stanovy (britský zákon o obchodních společnostech, § 21) nebo změna výše základního kapitálu (zákon o obchodních společnostech, §617 a § 641).

¹⁵⁷ Dignam, A., Lowry, J., Company Law, op. cit. sub 119, s. 290.

¹⁵⁸ O členech tohoto voleného orgánu bude dále v práci zkráceně hovořeno jako o „členech *boardu*“.

¹⁵⁹ John Shaw & Sons (Salford), Ltd v Shaw (1935), 2 K.B. 113, s. 134.

- c) Povinnost nezávisle se rozhodovat (*Duty to exercise independent judgement*);
- d) Povinnost vyhnout se střetu zájmů (*Duty to avoid conflicts of interest*) a Povinnost oznámit případný střet zájmů (*Duty to declare interest in proposed transaction or arrangement*);
- e) Zákaz přijímání výhod od třetích stran (*Duty not to accept benefits from third parties*);
- f) Povinnost jednat s řádnou péčí, schopnostmi a opatrností (*Duty to exercise reasonable care, skill a diligence*).

4.4.1 Povinnost jednat v mezích svých pravomocí (*Duty to act within powers*)

Zákon o obchodních společnostech v ust. § 171, ukládá členům *boardu* konat:

- a) s ohledem na uspořádání společnosti a
- b) vykonávat své pravomoci pouze v mezích pravomocí jim svěřených.

V případě, že by členové *boardu* porušili tuto svou povinnost a jejich jednání by přesahovalo rámec svěřených pravomocí, bylo by takové jednání relativně neplatné (*voidable*)¹⁶⁰. Často lze hranice mezi jednáním, které je v mezích pravomocí členů *boardu* a které již jejich pravomoci přesahuje, vyčíst ze stanov společnosti (*articles of association*). Je však zjevné, že stanovy nemohou detailně předvídat všechny situace, kterým při výkonu funkce členové *boardu* čelí. Při svém rozhodování by členové *boardu* tedy vždy měli zvážit, zda je dané konkrétní rozhodnutí v zájmu společnosti a zda je k jednání, které za společnost činí, v mezích, ke kterým je společnost oprávněna¹⁶¹.

V rozhodnutí v kauze *Re Smith & Fawcett Ltd (1942)*, Lord soudce Greene vysvětlil, že členové *boardu* musejí při výkonu své funkce jednat v dobré víře, že je rozhodnutí v zájmu společnosti¹⁶². V této souvislosti lze doplnit, že otázka dobré víry a rozhodování v zájmu společnosti je významná nejen pro právě diskutovanou povinnost, nýbrž i pro další zákonné povinnosti členů *boardu*, zejména povinnost zasazovat se o

¹⁶⁰ Mayson, S. W., French, D., Ryan, C.L., op. cit. sub 128, str. 479.

¹⁶¹ McArthur, C., Barnard, I., A director's guide: Duties, Liabilities and Company Law, Waterlow Publishres, 1990, str. 21.

¹⁶² Re Smith & Fawcett Ltd [1942] Ch. 304, str. 308.

úspěch společnosti. V případě *Eclairs Group Ltd Jkx Oil & Gas plc (2013)* soud upřesnil, že povinnost jednat v dobré víře, že jde o zájem společnosti, je společným motivem (zejména) pro obě zmíněné povinnosti. Dále zdůraznil, že při posuzování, zda jednáním člena *boardu* byla překročena jeho pravomoc, je nejprve nutné identifikovat účel této pravomoci a návaznosti na to určit, zda byla pravomoc vykonána v intencích tohoto účelu a zároveň zda byla vykonána za účelem prosazení úspěchu společnosti¹⁶³.

Skutečnost, že překročení pravomocí členů *boardu* vede k neplatnosti právního jednání, které bylo učiněno mimo rámec jim svěřených pravomocí má svůj původ v doktríně *ultra vires*, která je pro angloamerické právo typická. Podstatou doktríny je omezení právní způsobilosti společnosti pouze na určitý okruh činnosti¹⁶⁴. V českém korporátním právu doktrína *ultra vires* neplatí – (nejen) akciové společnosti mají neomezenou právní osobnost¹⁶⁵. Pokud v české společnosti představenstvo (nebo statutární ředitel) překročí svěřené pravomoci, je vnitřně odpovědný vůči společnosti, která po něm může žádat náhradu škody, uzavřené smlouvy však zůstávají v platnosti. Na tomto místě lze dodat, že výjimkou kdy se v českém právním řádu doktrína *ultra vires* uplatňuje, je případ Evropského hospodářského zájmového sdružení, u nějž se právní osobnost vztahuje pouze na zvolený předmět podnikání¹⁶⁶.

Doktrína má svůj původ v dobách, kdy byly anglické obchodní společnosti zakládány rozhodnutím panovníka (viz. kapitola 4.3) a byly považovány za veřejný subjekt. Z uvedeného důvodu se na společnosti vztahovala enumerativní zásada (tedy směly činit pouze to, co jim bylo dovoleno v zakládací listině – tzv. *charter*). Ve své původní podobě vypadala doktrína tak, že společnost byla povinna přesně a detailně vymezit předmět podnikání (který nebylo možné změnit, resp. to bylo možné pouze za určitých omezených okolností a s přivolením soudu), přičemž jakékoli právní jednání, které s takto vymezeným předmětem podnikání nekorespondovalo, bylo absolutně

¹⁶³ *Eclairs Group Ltd Jkx Oil & Gas plc* [2014] Bus. L.R. 18, s. 82.

¹⁶⁴ Hannigan, B., *Company Law*, 3rded, Oxford University Press, 2012, s. 82.

¹⁶⁵ Řeháček, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1 vydání, Praha, C.H. Beck, 2010, s. 34; po rektifikaci v tomto ohledu nedošlo ke změně (srov. Důvodová zpráva z občanskému zákoníku – konsolidovaná verze, zvláštní část, k §§ 118 a 119).

¹⁶⁶ Řeháček, O., op. cit. sub 165, s. 35.

neplatné¹⁶⁷. Důvody, proč doktrína (v původní, striktní podobě) přetrvala z období, kdy byly společnosti považovány za veřejné subjekty až do období, kdy byla naprostá většina společností zakládána soukromými osobami za účelem jejich podnikání, je zřejmý: akcionáři si vybírají konkrétní společnosti, do kterých budou investovat, zejména na základě předmětu podnikání. V tomto ohledu tedy předpokládají, že jejich investice bude použita na deklarovaný předmět podnikání a nikoli na jiné a zcela nepředpokládané účely.

Tento striktní přístup v uplatňování doktríny však narazil na praktické problémy. Společnost, která si stanovila za předmět podnikání „těžba uhlí“ se v průběhu času rozhodla, že je výhodnější uhlí nejen těžít, ale i jej dovážet. Vzhledem k úzce formulovanému předmětu podnikání by však všechny případné smlouvy na přepravu uhlí byly pro rozpor s předmětem podnikání absolutně neplatné.¹⁶⁸ Zmíněnému problému se společnosti pokoušely vyhnout velmi širokou formulací předmětu podnikání, např. tak, že k předmětu podnikání doplňovaly prohlášení typu: „a k takovému obchodování, které může dle názoru *boardu* být výhodně vykonáváno v souvislosti s obecným předmětem podnikání společnosti“¹⁶⁹. Obecným formulováním předmětu podnikání došlo k prvnímu oslabení doktríny *ultra vires*. Pokračující trend vymezení předmětu podnikání čím dál šířeji a ochota soudů takto široce formulované předměty podnikání akceptovat vedl britského zákonodárce k oslabení doktríny *ultra vires*. Zákon o obchodních společnostech z roku 1985 zavedl mnohem širší možnosti změny předmětu podnikání společnosti a dále zákon umožnil formulovat předmět podnikání nejširším možným způsobem jako „obchodní společnosti zabývající se obecným podnikáním“ (*carry on business*)¹⁷⁰.

Výsledkem procesu oslabení doktríny *ultra vires* je stav zavedený zákonem o obchodních společnostech z roku 2006, kdy je společnost vždy vázána svým právním

¹⁶⁷ Dignam, A., Lowry, J., *Company Law*, op. cit. sub 119, s. 268.

¹⁶⁸ Dignam, A., Lowry, J., *Company Law*, op. cit. sub 119, s. 269.

¹⁶⁹ „...to carry on any other trade or business whatsoever which can, in opinion of the board of directors, be advantageously carried on by the company in connection with or as ancillary to...the general business of the company“. Tato formulace byla soudem v kauze *Bell Houses Ltd. v City Wall Properties Ltd.* (1966) schválena jako přijatelná.

¹⁷⁰ Dignam, A., Lowry, J., *Company Law*, op. cit. sub 119, s. 273.

jednáním¹⁷¹. Výjimku představuje v tomto ohledu porušení povinnosti členů *boardu* vykonávat svou funkci v rámci svých pravomocí. Vybočí-li člen *boardu* významným způsobem z rámce mu svěřených pravomocí, je jeho jednání relativně neplatné. Jedním z nejčastějších případů, kdy členové *boardu* své pravomoci překročí, je jejich rozhodování o vydání nových akcií. Příkladem může být kauza Howard Smith Ltd. V Ampol Petroleum Ltd (1974)¹⁷², kdy bylo na pořadu dne převzetí společnosti. Člen *boardu*, který s převzetím nesouhlasil, vydal další akcie, aby převzetí předešel. Soud rozhodl, že člen *boardu* v tomto případě jednal mimo rámec jemu svěřených pravomocí a prohlásil vydání dalších akcií za neplatné.

4.4.2 Povinnost zasazovat se o úspěch společnosti (*Duty to promote the success of the company*)

Povinnost členů *boardu* zasazovat se o úspěch společnosti, která je obsažena v ust. § 172 britského zákona o obchodních společnostech, je zřejmě jejich nejdůležitější povinností¹⁷³. V souladu s tímto ustanovením mají členové *boardu* povinnost jednat takovým způsobem, který v dobré víře považují za způsob vedoucí k úspěchu společnosti jako celku a k zisku akcionářů. Při svém rozhodování musí členové *boardu* brát v úvahu dlouhodobé důsledky svého rozhodnutí, zájem zaměstnanců, obchodní vztahy s dodavateli a dalšími obchodními partnery, dopad podnikání společnosti na okolí a životní prostředí, reputaci společnosti, vztahy mezi akcionáři a do určité míry také zájmy věřitelů společnosti.

Stejně jako ostatní povinnosti členů *boardu* obsažené v britském zákoně o obchodních společnostech byla i diskutovaná povinnost založena soudním precedentem. Kromě rozhodnutí Re Smith & Fawcett Ltd (1942), které je zmiňováno v souvislosti s povinností členů *boardu* jednat v rámci svých pravomocí, je významným též rozhodnutí v kauze Item Software (UK) Ltd v Fassihi. V odůvodnění tohoto rozhodnutí

¹⁷¹ Srov. § 39 zákona o obchodních společnostech z roku 2006, který stanoví, že „na platnost právního jednání nemá vliv vnitřní omezení jednatelského oprávnění ve společenské smlouvě“.

¹⁷² Howard Smith Ltd. v. Ampol Petroleum Ltd [1974] UKPC 3, [1974] AC 821.

¹⁷³ Mayson, S. W., French, D., Ryan, C.L., op. cit. sub 128, s. 484.

soudce Arden vysvětlil, že hlavní povinností členů *boardu* je jednat způsobem, který považují v dobré víře za způsob jsoucí nejvíce v zájmu společnosti¹⁷⁴.

Povinnost zasazovat se o úspěch společnosti je obecně považována za nejkontroverznější ze všech povinností, kterou britský zákon o obchodních společnostech členům *boardu* ukládá¹⁷⁵. Důvodem je skutečnost, že se zákon – byť nepřímo – vyjadřuje k obsahu zájmu společnosti. Zákon prostřednictvím této povinnosti vlastně společnosti diktuje, co je v jejím zájmu a co není. Obdobná povinnost v českém právním řádu neexistuje, český zákonodárce pouze stanovuje, za jakých podmínek mohou společnosti podnikat a jaká pravidla musejí dodržovat, k obsahu zájmu společností se však nevyjadřuje. Určitou obdobou této povinnosti v českém právním řádu je povinnost loajality členů volených orgánů, která je součástí péče řádného hospodáře; ta se však týká spíše upřednostňování zájmu společnosti před zájmem vlastním, než obsahu zájmu společnosti jako takového.

Britský zákon striktně nediktuje obsah toho, co je v zájmu společnosti. Vymezení obsahu zájmu nechává na zvážení členů *boardu*, pouze jim stanovuje subjektivní kritérium, kterého se musí při rozhodování o záležitostech týkajících se zájmu společnosti držet. Zmíněným kritériem je dobrá víra člena *boardu*, že dané rozhodnutí je v zájmu společnosti. O subjektivním kritériu hovoříme proto, že ani v britském prostředí (kde jsou v tomto ohledu v porovnání s českou úpravou přísnější podmínky) by soudy neměly zpětně nezkoumat podnikatelskou správnost rozhodnutí člena *boardu*. Jediné zkoumané kritérium by tedy mělo být, zda člen *boardu* skutečně věřil ve vhodnost a výhodnost svého rozhodnutí, nikoli zda daná víra byla vzhledem k okolnostem nerozumná, nebo zda se později ukázala jako nesprávná¹⁷⁶.

Lze předpokládat, že v nastíněné podobě by povinnost členů *boardu* zasazovat se o úspěch společnosti ještě nebyla tak kontroverzní. Skutečná kontroverznost totiž tkví ve snaze soudů rozšířit subjektivní rovinu kritérií pro posuzování rozhodnutí členů *boardu* dále směrem k rovině objektivní. Takovou snahu lze sledovat např. v kauze

¹⁷⁴ Item Software (UK) Ltd v Fassihi [2004] EWCA Civ 1244, [2005] ICR 450, bod 41.

¹⁷⁵ Keay, A., Good faith and directors' duty to promote the success of their company, *The Company Lawyer*, May 2011, Vol. 32 Issue 5, str. 138-143., s. 138.

¹⁷⁶ Keay, A., op. cit. sub. 175, s. 139.

Hutton v West Cork Rly Co, kdy soudce Bowen k tomuto prohlásil: „*Dobrá víra nemůže být jediným kritériem, jinak by bylo možné ospravedlnit jednání šílence stojícího v čele společnosti, který nesmyslně utratil všechny její prostředky, pokud by se prokázalo, že jednal v dobré víře*¹⁷⁷.”

Naznačený směr uvažování soudu se ustálil v podobě dvou výjimek, kdy je subjektivní kritérium překročeno a kdy soudy mohou zkoumat též objektivní rámec rozhodnutí člena *boardu*. První výjimka byla zakotvena v rozhodnutí v kauze Charterbridge Corp Ltd v Lloyds Bank Ltd., kdy soud judikoval, že opomeneli se člen *boardu* zabývat při svém rozhodování tím, zda je jeho rozhodnutí v zájmu společnosti, pak je třeba posoudit, zda by rozumný a inteligentní člověk takové rozhodnutí považoval za rozhodnutí, které je v zájmu společnosti¹⁷⁸. Druhou výjimkou je pravomoc soudů posuzovat, zda člen *boardu* byl v dobré víře, že se rozhodnutím zasazuje o úspěch společnosti. Je zřejmé, že povinnost zasazovat se o úspěch společnosti by nebyla v praxi mnoho platná, kdyby se člen *boardu* obhájil prostým konstatováním, že jednal v dobré víře a soudy by takový výrok nemohly objektivně přezkoumat¹⁷⁹. Skutečnost, že rozhodnutí člena *boardu* bylo z objektivního hlediska nerozumné a nebylo v zájmu společnosti, tedy sama o sobě není porušením povinnosti člena *boardu* uložené mu § 172 zákona o obchodních společnostech, může být pro soud jedním z důkazů, že člen *boardu* nebyl v dobré víře, že se zasazuje o úspěch společnosti.

Lze tedy uzavřít, že povinnost členů *boardu* zasazovat se o úspěch společnosti je povinností, která se významným způsobem vyjadřuje k tomu, co je obsahem zájmu společnosti, čímž je soudům dán do rukou silný nástroj přezkumu rozhodnutí členů *boardu* a je též důvodem, proč je tato povinnost značně kontroverzní.

4.4.3 Povinnost nezávisle se rozhodovat (*Duty to exercise independent judgement*)

V souladu s ustanovením § 173 zákona o obchodních společnostech mají členové *boardu* povinnost nezávisle se rozhodovat. Zákon zároveň říká, že tato

¹⁷⁷ Hutton v West Cork Rly Co [1883] L.R. 23 Ch. D. 654 CA at 671.

¹⁷⁸ Charterbridge Corp Ltd v Lloyds Bank Ltd. [1970] Ch. 62 at 74; [1969] 3 All E.R. 1185 at 1194.

¹⁷⁹ Keay, A., op. cit. sub 175, s. 141.

povinnost není porušena, pokud člen *boardu* jedná (nebo nejedná) v důsledku omezení způsobených vnitřním uspořádáním společnosti nebo v důsledku závazku společnosti.

Diskutovaná povinnost do jisté míry navazuje a rozvíjí povinnost členů *boardu* zasazovat se o úspěch společnosti. Ve středu zájmu opět stojí snaha zajistit, aby člen *boardu* při rozhodování bral na zřetel výhradně zájem společnosti. Při svém rozhodování má člen *boardu* povinnost řídit se výhradně vlastním úsudkem. To samozřejmě neznamená, že by se člen *boardu* při rozhodování o konkrétním problému nesměl opřít o názor jiného člena *boardu*, který se o v dané problematice lépe orientuje, že by se nesměl opírat o mínění zaměstnanců s praxí v potřebné oblasti či o názor externího odborníka. Během parlamentní debaty ve Sněmovně Lordů vysvětlil Lord Goldsmith, že od člena *boardu* se samozřejmě neočekává, že bude znalý každé problematice, ve skutečnosti je tomu spíše naopak – zbrklé jednání bez porady s odborníkem (např. podpis významné smlouvy bez její kontroly ze strany právníka) může být vyhodnoceno jako jednání porušující povinnost řádné péče (bližší viz kapitola 4.5). V návaznosti na to však Lord Goldsmith dodává, že rady není možné otrocky následovat, člen *boardu* musí své rozhodnutí učinit po zvážení všech rad a relevantních okolností; samotné poskytnutí rady ale člena *boardu* nezprošťuje odpovědnosti¹⁸⁰.

Jak bylo naznačeno, jádro povinnosti směřuje jinam. Člen *boardu* se při svém rozhodování může do jisté míry odrazit od expertních názorů a rad, konečné rozhodnutí však musí učinit on sám, nezávisle a bez ohledu na vůli či přání třetích stran. Původně platilo zmíněné pravidlo bezvýjimečně: členům *boardu* nebylo možné udělovat závazné pokyny¹⁸¹ a to bez výjimky. Ilustrací striktního a bezvýjimečného výkladu povinnosti členů *boardu* nezávisle se rozhodovat je soudní rozhodnutí v kauze *Boulting v Association of Cinematograph, Television and Allied Technicians*, kdy soud stál před otázkou, zda je možné, aby členové *boardu* uzavřeli se třetí stranou smlouvu, jejíž obsahem by byl závazek *boardu* vykonávat svojí funkci určitým ve smlouvě specifikovaným způsobem. Soud však takovou možnost odmítl s odůvodněním, že takový závazek by byl v rozporu se smyslem povinnosti členů *boardu* nezávisle se

¹⁸⁰ Lord Goldsmith, *Lords Grand Committee*, 6. února 2006, sloupek č. 282.

¹⁸¹ V rámci určitého zjednodušení se v analýze povinnosti členů *boardu* nezávisle se rozhodovat nezabýváme možností řídicí osoby ovlivňovat obchodní vedení ovládané osoby v rámci koncernu.

rozhodovat. Soud v tomto ohledu zdůraznil, že každé omezení možnosti členů *boardu* učinit nezávislé rozhodnutí musí být protiprávní¹⁸².

V této souvislosti si lze položit otázku: co kdyby členové *boardu* uzavřeli se třetí stranou smlouvu, na základě které by se zavázali učinit v budoucnu určité obchodní rozhodnutí ve smlouvě specifikovaným způsobem (který nebude společnosti žádným způsobem na škodu) a třetí strana by se zavázala poskytnout za to společnosti určitou výhodu? Nemožnost uzavřít takovou smlouvu by bylo v rozporu se zájmem společnosti. A právě s ohledem na to, byl výše zmíněný restriktivní výklad diskutované povinnosti postupem času překonán.

V kauze Fulham Football Club Ltd v Cabra Estates plc¹⁸³ plánovala společnost Cabra určité stavební úpravy na pozemcích, které měla v nájmu společnost Fulham. Aby mohla společnosti Cabra svůj záměr provést, potřebovala stavební povolení. V této souvislosti uzavřeli čtyři členové *boardu* společnosti Fulham se společností Cabra smlouvu, jejíž obsahem byl závazek společnosti Fulham nevyužívat ve stavebním řízení procesní prostředky, na základě kterých by mohlo dojít k odmítnutí vydání stavebního povolení. Společnost se dále zavázala, že požádá-li příslušný úřad o vyjádření k stavebnímu záměru společnosti Cabra, vyjádří se společnosti Fulham ve prospěch toho záměru. Cabra se jako protiplnění zaplatila společnosti Fulham značnou finanční částku, přičemž Fulham následně odmítla smlouvu dodržet s odůvodněním, že se jedná o nepřípustný zásah do povinnosti členů *boardu* nezávisle se rozhodovat. Soud námitku společnosti Fulham odmítl s tím, že smlouva bylo pro Fulham výhodná. S ohledem na to soud prohlásil, že kdyby nebyly podobné smlouvy právně vymahatelné, právo by bránilo společnostem uzavírat závazky, které jsou pro ně výhodné a tedy zcela v jejich zájmu.

Důsledkem výše naznačeného vývoje soudní judikatury bylo výslovné zakotvení možnosti uzavírání smluv výše zmíněného typu do zákona o obchodních společnostech. Tyto smlouvy jsou tak výjimkou z obecného pravidla, že se členové *boardu* při svém rozhodování mají povinnost rozhodovat nezávisle. Závěrem lze doplnit, že v případě,

¹⁸² Boulting v Association of Cinematograph, Television and Allied Technicians [1963] 2 QB 606.

¹⁸³ Fulham Football Club Ltd v Cabra Estates plc [1994] 1 BCLC 363.

kdy by smlouva omezující nezávislé rozhodování člena *boardu* nebyla pro společnost výhodná, pak by nebyla právně vymahatelná¹⁸⁴.

4.4.4 Povinnost vyhnout se střetu zájmů (*Duty to avoid conflicts of interest*) a Povinnost oznámit případný střet zájmů (*Duty to declare interest in proposed transaction or arrangement*)

Přestože britský zákon o obchodních společnostech povinnost vyhnout se střetu zájmů a povinnost oznámit případný střet zájmů považuje za dvě samostatné povinnosti¹⁸⁵, mají k sobě obsahově blízko a budou tedy diskutovány společně. Členové *boardu* mají v první řadě povinnost vyhnout se situacím, kdy by byl (nebo potenciálně mohl být) v přímém či nepřímém střetu jejich osobní zájem se zájmem společnosti. Zmíněná povinnost stojí na dvou základních pilířích; prvním je povinnost člena *boardu* vyhnout se střetu zájmů (*no-conflict rule*) a druhým je zákaz přijímání jakýchkoli výhod (*no-profit rule*). Co se týče *non-conflict rule*, tedy o povinnost ujistit se, zda v daném případě není střet zájmů ani potenciálně možný, jde o povinnost objektivní: není rozhodné, jak situaci konkrétní člen *boardu* vyhodnotil, nýbrž jak ji vyhodnotit měl. Lord Upjohn v rozhodnutí v kauze Boardman and Anor v Phipps uvedl, že povinnost je porušena v případě, že člen *boardu* možnost střetu zájmu ignoroval i přesto, že „rozumný člověk znalý okolností případu by došel k závěru, že existuje reálná možnost střetu zájmů“¹⁸⁶. V případě *non-profit rule* jde primárně o to, že člen *boardu* má povinnost zasazovat se o úspěch společnosti, v centru jeho uvažování má tedy být vždy zájem společnosti, nikoli zájem či prospěch jeho vlastní. Pokud by člen *boardu* upřednostnil svůj osobní prospěch, nejen že by porušil povinnost vyhnout se střetu zájmů, nýbrž by mohlo dojít i k porušení zákazu přijímat výhody od třetích stran (viz kapitola 4.4.5).

¹⁸⁴ Motherwell v Schoof [1949] 4 DLR 812.

¹⁸⁵ Povinnost vyhnout se střetu zájmů (*Duty to avoid conflicts of interest*) stanovuje zákon o obchodních společnostech z roku 2006 (*Companies Act 2006*) v s. 175 a povinnost oznámit případný střet zájmů (*Duty to declare interest in proposed transaction or arrangement*) v s. 177.

¹⁸⁶ Boardman and Anor v Phipps [1966] UKHL 2, [1967] 2 AC 46 at p 471.

Povinnost vyhnout se střetu zájmů je v Britském právu formulována relativně přísně. Je nerozhodné, zda byl člen *boardu* v dobré víře, že společnost jednáním ve střetu zájmů nijak nepoškodí či zda situaci vyhodnotil tak, že střet zájmů (ani potenciální) není. Jedinými výjimkami jsou situace uvedené v ust. § 174 odst. 3 a odst. 4 zákona o obchodních společnostech. V první řadě jde o situaci založenou kauzou *Boardman and Anor v Phipps* – pokud by rozumný člověk situaci v době rozhodnutí vyhodnotil tak, že ani potenciálně nedojde ke střetu zájmů, pak není povinnost porušena, ani když ke střetu nakonec přece jen dojde. Druhou výjimkou ze zmíněného pravidla je situace, kdy se střetem zájmu konkrétního člena *boardu* vysloví *board of directors* jako kolektivní orgán souhlas. Aby však *board of directors* mohl souhlas vyslovit, musí být *boardu* ve stanovách taková pravomoc svěřena¹⁸⁷. V případě hlasování o přivolení ke střetu zájmů nemají dotčení členové *boardu* možnost hlasovat a jejich hlasy se ani nezapočítávají do kvora pro stanovení potřebného množství hlasů. Lze doplnit, že v případně soukromé společnosti (*private limited company*, která je určitým ekvivalentem českých společnosti s ručením omezeným) je tomu naopak: *board* může střet zájmu posvětit, pokud ve stanovách není taková možnost výslovně zakázána¹⁸⁸.

Poslední výjimkou z povinnosti vyhnout se střetu zájmů jsou transakce mezi společnostmi a samotným členem *boardu* (*self-dealing rule*). Původně byly soudními precedenty i případy *self-dealing* považovány za porušení povinnosti vyhnout se střetu zájmů. Soud v rozhodnutí v kauze *Aberdeen Rly Co v Blakie Bros* zdůraznil, že v případě *self-dealing* nastává situace, kdy je člen *boardu* na jedné straně z důvodu povinností vůči společnosti povinen usilovat o co nejnižší cenu, na straně druhé má však z důvodu osobních zájmů tendenci usilovat o cenu co nejvyšší. Prevence takové situace soud považoval za hlavní cíl povinnosti vyhnout se střetu zájmů.¹⁸⁹ Zákon o obchodních společnostech se však od naznačeného směru uvažování odchyluje, když *self-dealing* výslovně vylučuje z povinnosti vyhnout se střetu zájmu.¹⁹⁰

¹⁸⁷ Zákon o obchodních společnostech z roku 2006 (*Companies Act 2006*) § 175, odst. 5 písm. a.

¹⁸⁸ Zákon o obchodních společnostech z roku 2006 (*Companies Act 2006*) § 175, odst. 5 písm. b.

¹⁸⁹ *Aberdeen Railway Co v Blaikie Brothers* (1854) 1 Macq 461.

¹⁹⁰ Zákon o obchodních společnostech z roku 2006 (*Companies Act 2006*) § 175, odst. 3.

V centru zájmu povinnosti vyhnout se střetu zájmů stojí doktrína korporátních příležitostí (*corporate opportunity doctrine*). Smyslem této doktríny je, že z příležitostí které si společnost při podnikání vytvořila, je oprávněna mít prospěch pouze společnost samotná. Situace, kdy člen *boardu* zneužije informací a postavení, které získal z titulu své funkce ke svému vlastnímu prospěchu, zakládá porušení povinnosti vyhnout se střetu zájmů. Na druhou stranu transakce mezi společností a členem *boardu* (*self dealing*) je zákonem dovolena; člen *boardu* je však vázán povinností oznámit, že se jedná o *self-dealing*. Takové oznámení musí být samozřejmě učiněno před tím, než dojde k uzavření předmětného obchodu¹⁹¹. Podobně jako v případě schvalování střetu zájmu se v případě jednání o transakci mezi společností a členem *boardu* nemá dotčený člen možnost podílet se svým hlasem na rozhodování a jeho hlas se ani nezapočítává do kvora pro stanovení potřebného množství hlasů¹⁹².

Lze uzavřít, že v případě povinnosti vyhnout se střetu zájmu stojí v centru zájmu *no-profit rule* a *no-conflict rule*, jinými slovy, členové *boardu* se musejí vyhnout byť potenciálnímu střetu zájmů. Naproti tomu povinnost oznámit případný střet zájmů stanovuje povinnost oznámit *self-dealing*, tedy transakci mezi společností a samotným členem *boardu*, přičemž *self-dealing* jako takový je výjimkou z povinnosti vyhnout se střetu zájmů a je tedy povolen. Porušení obou povinností má za následek relativní neplatnost dané transakci. Pokud se tedy dotčená společnost u soudu dovolá neplatnosti, musí být navráceno veškeré plnění, které si strany již vyměnily. Porušení oznamovací povinnosti v případě *self-dealing* může mít navíc též trestněprávní následky¹⁹³.

4.4.5 Zákaz přijímání výhod od třetích stran (*Duty not to accept benefits from third parties*)

Zákaz přijímat výhody od třetích stran je poslední (mimo povinnost jednat s péčí řádného hospodáře diskutovanou dále), avšak neméně významnou povinností, kterou členové *boardu* podle kapitoly 2, části 10 britského zákona o obchodních společnostech

¹⁹¹ Zákon o obchodních společnostech z roku 2006 (*Companies Act 2006*) § 177, odst. 4.

¹⁹² Dignam, A., Lowry, J., *Company Law*, op. cit. sub 119, s. 381.

¹⁹³ Dignam, A., Lowry, J., *Company Law*, op. cit. sub 119, s. 379.

mají¹⁹⁴. Předmětem zákazu je přijetí jakéhokoliv plnění, které by členu *boardu* bylo nabídnuto od třetí strany, a to z důvodu jeho členství v *boardu* a za účelem ovlivnit jej, aby určitým způsobem jednal nebo nejednal. „Třetí stranou“ je v této souvislosti myšlen kdokoli jiný než společnost (nebo osoba jednající jménem společnosti) o jejíhož členu *boardu* se jedná, nebo její mateřská nebo dceřiná společnost.

Diskutovaný zákaz se do jisté míry prolíná s povinností vyhnout se střetům zájmu, protože povinnost vyhnout se střetům zájmu v sobě jako jeden z aspektů zahrnuje zákaz přijímat neoprávněné výhody (*no-profit rule*)¹⁹⁵. Termín „výhoda“ zákon blíže nedefinuje, během parlamentních debat však Lord Goldsmith upřesnil, že výhodou ve smyslu ustanovení § 176 se myslí výhoda v nejširším slova smyslu včetně nepeněžitých výhod¹⁹⁶. Vzhledem ke skutečnosti, že zákaz přijímání výhod od třetích stran je jedním z aspektů povinnosti vyhnout se střetu zájmů, platí pro něj podobné výjimky jako pro povinnost vyhnout se střetu zájmu. Ze strany členu *boardu* tak nedojde k porušení zákonné povinnosti, pokud přijme od třetí strany výhodu na základě souhlasu ostatních členů *boardu*¹⁹⁷.

Další výjimku z tohoto zákazu představuje možnost členu *boardu* uzavřít smlouvu, jejíž předmětem je závazek učinit v budoucnu určité obchodní rozhodnutí ve smlouvě specifikovaným způsobem (viz kapitola 4.4.3). Tato smlouva však musí být pro společnost výhodná a protiplnění musí být ve prospěch společnosti, nikoli ve prospěch členu *boardu*.

Stejně jako porušení povinnosti oznámit střet zájmů může mít i porušení zákazu přijímat výhody od třetích stran trestněprávní přesah, naplní-li neoprávněná výhoda přijatá členem *boardu* skutkovou postatu trestného činu podle zákona o úplatcích z roku 2010 (*Bribery Act 2010*)¹⁹⁸. Úplatkem se dle zmíněného zákona rozumí finanční nebo jiná výhoda, poskytnutá za účelem ovlivnit osobu, aby vykonala svou funkci nesprávně. Zákon o úplatcích pak v § 3 odst. 2 výslovně uvádí, že pojem „funkce“ zahrnuje též

¹⁹⁴ Zákon o obchodních společnostech z roku 2006 (*Companies Act 2006*) § 176.

¹⁹⁵ Dignam, A., Lowry, J., *Company Law*, op. cit. sub 119, s. 381.

¹⁹⁶ Lord Goldsmith, *Official Report*, 9/2/2006, coll GC 330.

¹⁹⁷ Zákon o obchodních společnostech z roku 2006 (*Companies Act 2006*) § 180 odst. 4.

¹⁹⁸ Dignam, A., Lowry, J., *Company Law*, op. cit. sub 119, s. 382.

funkci v rámci podnikání. Lze dodat, že přijetí neoprávněné výhody může mít trestněprávní přesah i pro člena voleného orgánu české akciové společnosti. Takovým jednáním by totiž mohla být naplněna skutková podstata trestného činu přijetí úplatku podle § 331 trestního zákoníku. Podmínkou dle českého trestního zákoníku je přijetí neoprávněné výhody v souvislosti s obstaráním věci obecného zájmu či v souvislosti s podnikáním.

4.5 Péče řádného hospodáře v britském právním řádu

Povinnost členů *boardu* jednat při výkonu své funkce s péčí řádného hospodáře je britským právním řádu zakotvena zejména v ust. § 174 zákona o obchodních společnostech z roku 2006. Na úvod lze říci, že české i anglické pojetí této povinnosti se liší terminologicky. Zatímco aktuálně platné české právo hovoří o péči řádného hospodáře¹⁹⁹, anglické právo hovoří o povinnosti jednat s řádnou péčí, schopnostmi a opatrností (*Duty to exercise reasonable care, skill and diligence*)^{200,201}. Je však nutné poukázat na fakt, že rozdíl mezi českým a anglickým pojetím péče řádného hospodáře není pouze terminologický²⁰².

Povinnosti členů *boardu* existují v britském právu již více než jedno a půl století²⁰³. Před kodifikací provedenou zákonem o obchodních společnostech z roku 2006 (*Companies Act 2006*), byly však povinnosti (povinnost jednat s řádnou péčí, schopnostmi a opatrností nevyjímaje) členů *boardu* založeny na principech soudcovského práva (*common law*). Jinými slovy, povinnost jednat s řádnou péčí byla původně založena na precedentech, tedy na právně závazných soudních rozhodnutích²⁰⁴.

¹⁹⁹ Srov. §159 občanského zákoníku nebo §§ 53-54 zákona o obchodních korporacích.

²⁰⁰ Zákon o obchodních společnostech z roku 2006 (*Companies Act 2006*), s. 174.

²⁰¹ Za účelem vyzdvižení (nejen) terminologické odlišnosti britského a českého pojetí péče řádného hospodáře, a dále s ohledem na větší přesnost překladu bude v případě britské povinnosti užíván výraz *povinnost (příp. standard) řádné péče*.

²⁰² Více ke srovnání českého a britského pojetí péče řádného hospodáře viz. kapitola 5.

²⁰³ Keay, A., *The Enlightened Shareholder Value Principle and Corporate Governance*, Routledge, 2013, s. 86.

²⁰⁴ Keay, A., op. cit. sub 203, s. 86-87.

Zprvu neexistoval v britském právu žádný objektivní rámec pro posuzování a hodnocení výkonu funkce členů *boardu*²⁰⁵. Důvodem je historické pozadí vzniku moderního anglického korporátního práva. V dobách, kdy se moderní korporátní právo teprve formovalo, se od členů *boardu* neočekávalo, že se budou profesně věnovat pouze své funkci. Funkce člena *boardu* nebyla chápána jako funkce profesionála, manažera, který se věnuje naplno dané společnosti²⁰⁶. Naopak, členové *boardu* byli často šlechtici, kteří podnikání nerozuměli, ale členy *boardu* byli zvoleni proto, aby společnosti udělali reklamu svým slavným jménem. Z tohoto důvodu nebylo možné od členů *boardu* očekávat vysokou míru profesionality²⁰⁷.

Významný první krok k zakotvení povinnosti řádné péče byl učiněn soudním rozhodnutím z roku 1911 v kauze *Re Brazilian Rubber Plantations and Estates Ltd*, kde soudce Neville stanovil, že člen *boardu* má povinnost při vykonávání své funkce jednat s takovou péčí, jakou od něj lze rozumným způsobem a s ohledem na jeho znalosti a zkušenosti očekávat²⁰⁸. S ohledem na formulaci je zjevné, že zvolený standart byl subjektivní. To znamená, že standardem nebylo, zda člen *boardu* vykonává svou funkci jako rozumný člověk, ale pouze zda ji vykonává způsobem, jaký lze od něj očekávat s ohledem na jeho znalosti a zkušenosti. Nutno poznamenat, že soudy se stavěly ke striktnějšímu výkladu povinnosti velice skepticky. Pokud tedy člen *boardu* byl neschopný, na svou funkci nestačil, poškozoval sice zájmy společnosti a jejích akcionářů, ale soudy odmítaly vyvozovat pro členy *boardu* odpovědnost. Zkrátka a dobře, daný člen *boardu* měl nedostatečné znalosti a zkušenosti, a nešlo tedy od něj víc očekávat. Pravidlo bylo interpretováno tak benevolentně, že členům *boardu* k vyhnutí se odpovědnosti stačilo, když nedocházeli na schůze *boardu*; neměli tak znalosti ohledně dění ve společnosti a z tohoto důvodu nebyli shledáváni odpovědnými²⁰⁹.

²⁰⁵ Mitchell, P. LR, *Insider Dealing and Director's Duties*, 2nd edn, Butterworths, 1989, s. 101.

²⁰⁶ *Re Forest of Dean Coal Minig Co (1878)* 10 Ch D 450 s. 452.

²⁰⁷ Ipp, The Honourable Justice, *The Diligent Director*, 1997, 18 *The Company Lawyer* 162, at 162.

²⁰⁸ *Re Brazilian Rubber Plantations and Estates Ltd [1911]* 1 Ch 425, s. 437.

²⁰⁹ Arsalidou, D., *The Impact of Modern Influences on the Traditional Duties of Care, Skill and Diligence of Company Directors*, Kluwer Law International, 2001, s. 50-51.

Důvod pro neaplikování objektivních požadavků na řádnou péči bylo přesvědčení soudů, že akcionáři jsou spoluodpovědní za chování členů *boardu*. Soudy v zásadě zastávaly názor, že jaký *board* si akcionáři zvolili, takový mají. Tento názor začal však postupně být zpochybňován. Je zjevné, že zejména ve velkých společnostech, které mají stovky či tisíce akcionářů (a které jsou ve Velké Británii mnohem častější než v České republice), akcionáři často na valné hromady nedocházejí a tedy složení managementu společnosti nijak neovlivňují²¹⁰. Z uvedeného důvodu se soudy postupně začaly přiklánět k přísnější interpretaci povinnosti členů *boardu* jednat s řádnou péčí²¹¹.

V doktríně bylo navíc zdůrazňováno, že standard péče není v zásadě nutné rozšiřovat, jen je nutné chápat jej v širších souvislostech, v kontextu právního vývoje a kontextu vývoje podnikání. Například profesor Parkinson zastával názor, že zejména během posledního půl století se vyvinulo mnoho oblastí podnikání, kterým laik neporozumí. Současně však vzniklo mnoho specializovaných studijních programů týkající se řízení společností a rovněž bylo na toto téma napsáno značné množství literatury.²¹² Parkinson proto uzavírá, že za situace, kdy je možné bez problémů získat potřebné vzdělání a kdy bez expertních znalostí v zásadě není možné společnost řídit, měly by soudy vykládat povinnost péče v tom smyslu, že je legitimní od členů *boardu* rozumně očekávat potřebné expertní znalosti a schopnosti²¹³. Tento názor byl pozitivně přijímán i s ohledem na skutečnost, že většina (velkých) společností skutečně již do *boardu* volila kvalifikované profesionály²¹⁴.

Výše zmíněný proces přechodu od subjektivního standardu k objektivnímu standardu řádné péče se odrazil v legislativně i judikatuře. Z legislativy se jedná zejména o insolvenční zákon z roku 1986 (*Insolvency Act 1986*) a zákon o nezpůsobilosti členů *boardu* z roku 1986 (*Company Director Disqualification Act 1986*). Zákony berou na zřetel předchozí vývoj práva v oblasti povinnosti řádné péče,

²¹⁰ Arsiladou, D., op. cit. sub 209, s. 52.

²¹¹ Viz. např. rozhodnutí v kauze *Dorchester Finance Co. Ltd v Stebbing* [1989], BCLC 498.

²¹² Parkinson, J.E., *Corporate Power and Responsibility – Issues in the Theory of Company Law*, Clarendon Press, Oxford, 1994, s. 106.

²¹³ Parkinson, J.E., op. cit. sub 212, s. 107.

²¹⁴ Arsiladou, D., op. cit. sub 209, s. 54-55.

druhý ze zmíněných zejména v ust. § 6 věnuje velký prostor na posouzení, zda a v kterém případě mohl člen *boardu* včas odhalit špatnou finanční situaci společnosti. V judikatuře pak byl objektivní standart řádné péče potvrzen zejména v rozhodnutích v kauzách *Norman v Theodore Goddard*²¹⁵ a *Re D'Jan of London Ltd*²¹⁶. V obou případech Lord soudce Hoffman ohledně standardu řádné péče prohlásil, že člen *boardu* má povinnost prokázat takovou péči, jakou lze očekávat od osoby zastávající obdobnou funkci.

4.6 Zákon o obchodních společnostech z roku 2006 (Companies Act 2006)

V současné době je povinnost členů *boardu* jednat s řádnou péčí obsažena v zákoně o obchodních společnostech (*Companies Act 2006*). Zákon v ust. § 174 stanovuje, že člen *boardu* má při výkonu své funkce povinnost jednat s řádnou péčí, odborností a opatrností. Zákon vymezený standard dále specifikuje, když říká, že je tím myšlena taková péče, odbornost a opatrnost, kterou by vykonával rozumně opatrný člověk:

- a) se znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi, které mohou být rozumně očekávány od osoby, které je svěřena funkce člena *boardu*;
- b) se znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi, které člen *boardu* skutečně má.

Při aplikaci testu se pak bere v úvahu vyšší ze standardů: buď standard uvedený výše pod písmenem a), nebo standard uvedený pod písmenem b). Jedná se tedy o objektivní standard, který je navíc doplněn, resp. zvýšen o standard subjektivní, pokud konkrétní člen *boardu* má v některé oblasti hlubší znalosti nebo zkušenosti²¹⁷.

Pro lepší pochopení zákonného standardu lze uvést konkrétní příklad. Členové *boardu* se při výkonu své funkce potýkají s problémy, které se dotýkají mnoha oblastí.

²¹⁵ *Norman v Theodore Goddard* [1992] BCLC 498.

²¹⁶ *Re D'Jan of London Ltd.* [1993] BCC 646.

²¹⁷ Bourne, N., *Bourne on Company Law*, Routledge, 5^{edn}, 2011, s. 176.

Řeší problémy daňové, účetní, právní a samozřejmě problémy týkající se předmětu podnikání. V této situaci nelze od každého člena *boardu* očekávat, že bude mít povědomí o právní problematice na úrovni zkušeného právníka, povědomí o účetnictví na úrovni zkušeného účetního apod. Zákon však požaduje, aby o všech těchto oblastech měli určité základní povědomí. Nemusí se tedy do detailu vyznat v problematice fúzí a akvizic nebo v problematice nabídek převzetí, měli by však zbystřit, když některý s jiných členů *boardu* navrhuje, že společnost nebude platit daně s odůvodněním, že „se to nemusí“. Na druhou stranu, pokud v *boardu* sedí zkušený právník, má tento člen *boardu* při projednávání právních otázek povinnost tyto znalosti společnosti poskytnout, musí tedy splnit vyšší standard než ostatní členové.

Výše zmíněné potvrzuje též soudní judikatura. Příkladem může být rozhodnutí v kauze *Singer v Beckett*²¹⁸, kdy se jednalo o insolvenční řízení společnosti a v rámci projednávání bylo mimo jiné řešeno, zda členové *boardu* porušili povinnost řádné péče. Bylo zjištěno, že k tomu, aby mohli členové *boardu* zabránit úpadku, by museli mít detailní znalosti v oblasti účetnictví. Soudce Park potvrdil, že se od členů *boardu* očekává základní znalost všech relevantních oblastí, tedy i základní znalost účetnictví a finančnictví. Soudce však v odůvodnění jedním dechem dodává, že očekávaný standard je na úrovni inteligentního laika, nikoli na úrovni profesionála, jakým je například auditor²¹⁹.

4.6.1 Obsah povinnosti řádné péče

Povinnost uložená v ust. §174 britského zákona o obchodních společnostech vychází z předchozího vývoje soudní judikatury a je v zásadě přesnou reprodukcí povinnosti tak jak je obsažena v ust. § 214 odst. 4 britského insolvenčního zákona²²⁰. Přestože formulace povinnosti je zdařilá, obecné pojmy a širší souvislosti musejí být vyjasněny soudní judikaturou. Klíčovými otázkami týkajícími se obsahu povinnosti řádné péče jsou:

²¹⁸ *Singer v Beckett* [2007] 2 B.C.L.C. 287; [2001] B.P.I.R. 733.

²¹⁹ *Singer v Beckett*, op. cit. sub 218, bod 258.

²²⁰ Hood, P., Directors' duties under the companies act 2006: clarity or confusion? *Journal of Corporate Law Studies*. Apr2013, Vol. 13 Issue 1, s. 1-48, s. 4.

- a) otázka znalostí členů *boardu* ve vztahu k předmětu podnikání společnosti,
- b) otázka delegace povinností členů *boardu* na jiné osoby, a
- c) otázka nečinnosti členů *boardu*.

Ohledně znalostí týkajících se předmětu podnikání společnosti zpočátku judikatura požadovala pouze subjektivní standard (viz. kauza *Re Brazilian Rubber Plantations and Estates Ltd*²²¹) – tedy, že se člen *boardu* nemusí vyznat v odvětví, ve kterém společnost podniká. Tento subjektivní test byl však rozšířen, když odvolací soud v kauze *Re Barings plc (No 5)*²²² souhlasil s názorem prvoinstančního soudce Parkera. Soudce Parker ve vztahu k této problematice v rozsudku vysvětlil, že členové *boardu* mají soustavnou kolektivní a individuální povinnost získávat a udržovat si znalosti týkající se podnikání společnosti, aby byli schopni řádně vykonávat své povinnosti²²³. Přestože rozhodnutí je starší než britský zákon o obchodních společnostech, slouží zmíněný rozsudek jako vodítko pro interpretaci povinnosti řádné péče obsažené v ust. § 174. V současné době již tedy není možné, aby člen *boardu* ve společnosti vyrábějící např. gumové výrobky byl člověk, který gumárenskému průmyslu vůbec nerozumí, resp. není možné, aby takový člen *boardu* omlouval svá špatná rozhodnutí neznalostí. V mezích zákonné terminologie lze říci, že takový člověk by nenaplnil objektivní kritérium²²⁴.

Další klíčovou otázkou týkající se obsahu povinnosti řádné péče je otázka delegace povinností člena *boardu* na třetí osoby. Je zřejmé, že zejména ve velkých akciových společnostech nemohou členové *boardu* činit osobně každé rozhodnutí a dělat každý krok v rámci řízení. V tomto ohledu soudy zprvu členům *boardu* uznávaly jako omluvu, když bylo špatně rozhodnuto na základě mylných informací, které *boardu* poskytl zaměstnanci a níže postavení manažeři. V kauze *Re City Equitable Fire Insurance Co Ltd.*²²⁵ soudce Romer prohlásil, že část povinností členů *boardu* může být přenesena na třetí osoby a v případě, že tito vykonávají své povinnosti chybně, jsou

²²¹ *Re Brazilian Rubber Plantations and Estates Ltd*. Op. cit. sub 208.

²²² *Re Barings plc (No 5)* [2000] 1 BCLC 523.

²²³ *Re Barings plc (No 5)*, op. cit. sub 222, s. 535-6.

²²⁴ Mayson, S. W., French, D., Ryan, C.L., op. cit. sub 128, s. 499.

²²⁵ *Re City Equitable Fire Insurance Co Ltd.*[1925] Ch. 407.

členové *boardu* ospravedlnění, když jednali v důsledku chybného jednání nebo na základě chybných informací svých podřízených. I tento princip byl však v průběhu vývoje značně upřesněn. Soudce Parker se v klíčové v kauze *Re Barings plc (No 5)*²²⁶ vyjádřil i k této problematice, když v odůvodnění připustil, že existuje právo členů *boardu* delegovat některé své pravomoci na podřízené, zároveň však zdůraznil, že členové *boardu* musí tyto podřízené kontrolovat v tom smyslu, zda svou funkci vykonávají řádně. Posouzení zda kontrola byla dostatečná, a tedy zda může být důvěra v podřízeného ospravedlněním pro pochybení člena *boardu*, vždy závisí na okolnostech případu²²⁷.

Třetím tématem v rámci interpretace obsahu řádné péče je otázka nečinnosti členů *boardu*. Před zakotvením objektivního standardu péče bylo možné, aby se členové *boardu* vyvinili z porušení povinnosti řádné péče tím, že na jednání *boardu* zkrátka nepřišli. Tento princip byl vysloven v rozhodnutí v kauze *Re Cardiff Savings Bank*²²⁸. Soudce Stirling v odůvodnění objasnil, že člen *boardu* má povinnost dodržovat standard řádné péče pokud se účastní schůzí *boardu*. Povinnost účastnit se těchto schůzí však neshledal. S vývojem objektivního standardu péče byl tento princip opuštěn a současné době je zastáván princip zcela opačný, jak ukazuje např. rozhodnutí v kauze společnosti *Park House Properties Ltd*²²⁹. Členy *boardu* této společnosti byli pan Carter, jeho žena a jejich syn a dcera. Manželka se společností neměla fakticky nic společného, děti byly sice ve společnosti zaměstnané, v managementu však nepůsobily. Pan Carter učinil chybná rozhodnutí, která byla v rozporu s povinností řádné péče. V této souvislosti soudce Neuberger rozhodl, že absence faktického působení v managementu společnosti není pro manželku pana Cartera a jejich děti omluvou. Zdůraznil, že povinnost řádné péče je zákonná a osobní povinnost, které se nedá žádným způsobem vzdát či která se nedá omezit²³⁰.

²²⁶ *Re Barings plc (No 5)* op. cit. sub 222.

²²⁷ Mayson, S. W., French, D., Ryan, C.L., op. cit. sub 128, s. 500.

²²⁸ *Re Cardiff Savings Bank* [1892] 2 Ch. 100 (kauza je též známa jako *Marquis of Bute's Case*).

²²⁹ *Re Park House Properties Ltd.* [1997] 2 BCLC 530.

²³⁰ *Re Park House Properties Ltd.*, op. cit. sub 229, s. 556-7.

Lze tedy uzavřít, že i když je výklad a aplikace právních principů v každé jurisdikci věcí soudní praxe, ve Velké Británii soudy svými precedenty povinnosti členů *boardu* v právu *zakotvily*. Důsledkem toho je skutečnost, že i když jsou ve Velké Británii obecné povinnosti členů *boardu* v současné době kodifikovány v zákoně o obchodních společnostech, má, a vždy bude mít, soudní judikatura pro tyto povinnosti obrovský význam. V intencích povinnosti řádné péče je stanoven objektivně-subjektivní standard péče, kdy posuzování jeho naplnění či nenaplnění je právě úkolem soudní judikatury. Na základě pravidel nastolených uznávanými soudními precedenty²³¹ mají soudy povinnost rozlišovat rozsah povinné péče v závislosti na velikosti společnosti a postavení daného člena *boardu* v rámci managementu. Zmíněný koncept, založený nikoli výhradně na obecném pravidle, nýbrž na detailním posouzení každé jednotlivé kauzy, je typickým příkladem anglického právního smýšlení založeného na principech *common law*.

²³¹ Zejm. v kauze *Re Barings plc (No 5)*, op. cit sub 222.

5. Komparace péče řádného hospodáře a *duty of care*

Český právní řád zakotvuje povinnost jednat s péčí řádného hospodáře v ust. § 159 občanského zákoníku, přičemž úpravu dále rozvíjí ust. § 51 odst. 1 zákona o obchodních korporacích týkajícím se pravidla podnikatelského úsudku. Britský zákon o obchodních společnostech zakotvuje povinnost řádné péče v ust. §174 britského zákona o obchodních společnostech. V úpravách zkoumaných právních řádů lze najít mnoho styčných bodů, lze v nich však nalézt určité významné rozdíly.

5.1 Styčné body české a britské úpravy

Obecně lze říci, že styčné body obou analyzovaných úprav spočívají ve standardu péče a v obsahu povinnosti. Standardem péče mám na mysli subjektivní resp. objektivní standard. Je pravdou, že britská právní úprava povinnosti řádné péče většinu svého sto padesát let trvajícího vývoje preferovala subjektivní standard. Členové *boardu* byli často šlechtici, jejichž úkolem nebylo odborné a profesionální vedení společnosti, tito lidé byli za členy *boardu* voleni proto, aby udělali společnosti svým slavným jménem reklamu²³². Je zjevné, že šlechtici často podnikání společnosti nerozuměli, většinou se ani zasedání *boardu* neúčastnili. Soudci však zprvu odmítali tyto členy uznat odpovědnými s argumentem, který lze s určitou mírou nadsázky shrnout do výroku „koho jste si zvolili, toho máte“. Tento přístup však začal být soudy postupně zpochybňován²³³, výsledkem čehož bylo zakotvení objektivního standardu se subjektivními prvky do ust. § 172 britského zákona o obchodních společnostech. Současná britská úprava tedy od člena *boardu* vyžaduje, aby při výkonu své funkce jednal buďto se znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi, které mohou být rozumně očekávány od osoby, které je svěřena funkce člena *boardu*, nebo se znalostmi, schopnostmi a zkušenostmi, které člen *boardu* skutečně má, přičemž rozhodující je ten standard, který je v případě daného člena *boardu* vyšší. Britská úprava tedy v současné době výslovně v zákoně zakotvuje objektivní standard péče se subjektivními prvky.

²³² Ipp, The Honourable Justice, op. cit. sub. 207, s. 162.

²³³ Viz. např. rozhodnutí v kauze *Dorchester Finance Co. Ltd v Stebbing*, op. cit. sub 211.

Česká úprava obsažená v obchodním zákoníku blíže nespécifikovala, zda se jedná o subjektivní nebo o objektivní standard péče. V návaznosti na to došla judikatura nejvyššího soudu k názoru, standard péče řádného hospodáře v obchodním zákoníku je objektivní se subjektivními prvky²³⁴. Textace ust. § 52 odst. 1 zákona o obchodních korporacích může způsobit pochybnosti, zda i současná česká právní úprava aplikuje objektivní standard s objektivními prvky. Lze však – s ohledem na názory doktríny²³⁵ – předpokládat, že tento standard zůstane i nadále zachován. Lze tedy uzavřít, že český i britský právní řád uplatňuje v zásadě stejný standard péče, přičemž česká právní úprava objektivní standard se subjektivními prvky (na rozdíl od britského zákona o obchodních společnostech) přímo a výslovně legislativně nezakotvuje.

Další styčný bod mezi britskou a tuzemskou úpravou péče řádného hospodáře lze spatřovat v obsahu povinností. Povinnost řádné péče resp. péče řádného hospodáře se týká zejm. nezbytných znalostí, otázky delegace povinností na zaměstnance resp. třetí osoby a dále (a to zejm. v prostřední britského právního řádu) otázky nečinnosti členů volených orgánů. Co se týče znalostí, požaduje judikatura britských po členech *boardu*, aby měli a průběžně si doplňovali znalosti týkající se podnikání společnosti a to proto, aby byli schopni řádně vykonávat své povinnosti²³⁶. Podobně též české právo po členech volených orgánů akciových společností požaduje základní orientaci potřebnou pro řádný výkon funkce; v žádném případě však není vyžadována odborná péče, jinými slovy není vyžadováno, aby člen orgánu rozuměl všemu, co bude ve funkci řešit²³⁷. V tomto ohledu se britská úprava silně podobá české.

Na okraj lze zmínit, že část české doktríny považovala za součást péče řádného hospodáře požadavek na odborné znalosti a dovednosti v oblasti řízení obchodních společností²³⁸. Takový přístup je britskému pojetí cizí, když britská úprava odmítá v tomto ohledu formulovat obecně aplikovatelná pravidla a nechává posouzení obsahu

²³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, op. cit. sub 65.

²³⁵ Hámorská, A.: op. cit. sub 93.

²³⁶ *Re Barings plc* (No 5), op. cit. sub 222, s. 535-6

²³⁷ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol., op. cit. sub 6., s. 176.

²³⁸ Dědič, J. a kol., op. cit. sub 3, s. 2417.

povinnosti na okolnostech každého případu. Britské koncepce totiž v tomto ohledu stojí na principu nutnosti diferenciaci rozsahu povinnosti řádné péče s ohledem na typ společnosti a na roli daného člena *boardu* v managementu společnosti²³⁹. Lze uzavřít, že postoj české doktríny za účinnosti občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích je již odlišný; za součást péče řádného hospodáře není požadavek na odborné znalosti v oblasti řízení obchodních korporací nadále akcentován²⁴⁰. Britský koncept odlišného obsahu péče řádného hospodáře v závislosti na typu společnosti však v českém prostředí není rozvinut, v tomto ohledu se tak obě úpravy do jisté míry odlišují.

V otázce delegace povinností mají analyzované právní řády také relativně mnoho společného. Oba právní řády umožňují delegaci některých povinností členů volených orgány na podřízené resp. na třetí osoby. Judikatura britských soudů původně akceptovala jako důvod pro zproštění odpovědnosti za porušení řádné péče, pokud člen *boardu* delegoval své povinnosti na třetí osobu a tato své povinnosti vykonávala nedbale či nesprávně²⁴¹. Tento princip byl však později upřesněn v tom smyslu, že členové *boardu* musí plnění delegovaných pravomocí efektivním způsobem kontrolovat²⁴². Též česká judikatura umožňuje delegovat povinnosti na jiné osoby s tím, že výkon těchto pravomocí stran třetích osob musí být členy volených orgánů efektivně dozírán²⁴³. V tomto ohledu se úpravy obou právních řádů shodují.

V určité drobné nuanci lze však i v případě delegace spatřovat v řečených úpravách rozdíl. Zatímco česká úprava směřuje v zásadě na případy, kdy člen voleného orgánu není schopen pro nedostatek odborných znalostí a dovedností danou činnost zastávat, cílem britské úpravy je spíše vyrovnat se s faktem, že ve větších společnostech členové volených orgánů z časových důvodů zkrátka všechna rozhodnutí činit nemohou. Britská úprava tak umožňuje delegaci s tím, že kontrola by měla být relativně dost odborná; členové *boardu* mají být schopni téměř všem problémům, se kterými

²³⁹ Krtoušová, L. Péče řádného hospodáře: odpovídá britskému konceptu duty of care, skill and diligence?, *Obchodněprávní revue* 10/2013, s. 277.

²⁴⁰ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol., op. cit. sub 6., s. 176.

²⁴¹ *Re City Equitable Fire Insurance Co Ltd.*, op. cit. sub 225.

²⁴² *Re Barings plc (No 5)* op. cit. sub 222.

²⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.01.2012, op. cit. sub 90.

přijdou do styku, po odborné konzultaci (např. s auditorem či právníkem), porozumět²⁴⁴. Naproti tomu dle české úpravy *není nutné a obvykle ani možné, aby [člen voleného orgánu] rozuměl všem záležitostem ... požaduje se však po něm, aby případné nedostatky v odbornosti byl schopen identifikovat ... a pro dané případy si zajistil ... pomoc jiných osob*²⁴⁵.

K otázce absence členů *boardu* na zasedání *boardu* zaujaly britské soudy (přes počáteční shovívavý postoj) odmítavé stanovisko. Dle současného postoje judikatury není možné, aby se členové *boardu* vyhnuli odpovědnosti za porušení povinnosti řádné péče tím, že na zasedání *boardu* nebudou docházet²⁴⁶. Podobně k výkonu funkce volených orgánu přistupuje český právní řád; ust. § 159 odst. 1 stanovuje, že člen voleného orgánu má povinnost vykonávat svoji funkci osobně. Má sice možnost nechat se při své neúčasti na zasedání daného voleného orgánu zastoupit jiným členem téhož orgánu, takový postup by však měl být využíván spíše výjimečně (např. v případě nemoci nebo služební cesty). Pokud by však členové voleného orgánu opakovaně a bez závažného důvodu nedocházeli na zasedání orgánu, jehož jsou členem, bylo by takové jednání porušením péče řádného hospodáře²⁴⁷.

5.2 Odlišnosti české a britské úpravy

Je na první pohled zjevné, že jedním z rozdílů mezi britskou a českou úpravou je rozdíl terminologický; současná česká právní úprava (stejně tak jako předtím od účinnosti novely č. 370/2000 sb. obchodní zákoník) užívá termín péče řádného hospodáře. Termín „řádny hospodář“ vychází z římskoprávního požadavku péče poctivého a pečlivého hospodáře (*bonus ac diligens pater familias*), který se do české právní úpravy dostal přes obecný zákoník občanský²⁴⁸. Naproti tomu britský zákon o obchodních společnostech z roku 2006 užívá termín *duty of care, skill and diligence*

²⁴⁴ Re Continental Assurance Co of London plc [2007] 2 BCLC 287, 402 an.

²⁴⁵ Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol., op. cit. sub 6., s. 176.

²⁴⁶ Re Park House Properties Ltd., op. cit. sub 229, s. 556-7.

²⁴⁷ Lavický, P. a kol., op. cit. sub. 87, s. 824.

²⁴⁸ Rouček, F., Sedláček J. Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl 1. Praha: Codex Bohemia, 1998, s.989.

(tedy povinnost jednat s řádnou péčí, schopnostmi a opatrností). Terminologický rozdíl je způsoben mimo jiné tím, že oblasti tzv. common law jurisdikce (kam se řadí i Velká Británie) nevyhází tak markantně z římskoprávních kořenů, odkud (jak bylo řečeno) termín *diligens pater familias* pochází.

Podstatnějším rozdílem mezi právními řády v oblasti úpravy řádné péče resp. péče řádného hospodáře lze spatřit v povinnosti loajality. V době účinnosti obchodního zákoníku český právní řád povinnost loajality výslovně neupravoval, byla pouze dovozována judikaturou a doktrínou²⁴⁹. S ohledem na to nebylo zcela jasné, zda je péče řádného hospodáře součástí povinnosti loajality či nikoliv. Někteří zástupci doktríny považovali péči řádného hospodáře a povinnost loajality za dvě odlišné povinnosti; např. B. Havel tvrdil, že „...*loajalita nikterak nesouvisí s pečlivostí, loajálně se může chovat i ten, kdo nejedná pečlivě...*“²⁵⁰. Opačný názor byl ražen judikaturou nevyššího soudu, který razil názor, že součástí náležité péče je též povinnost loajality²⁵¹. Navzdory autoritě, které se rozhodnutí nejvyššího soudu těší, panovala – s ohledem na právní nezávaznost judikatury českých soudů *pro futuro* – ohledně vztahu povinnosti loajality a povinnosti péče řádného hospodáře určitá nejistota. Zmíněná nejistota však byla s konečnou plaností vyřešena, když zákonodárce v ust. § 159 občanského zákoníku stanovil, že součástí péče řádného hospodáře je též povinnost loajality.

Britský přístup ke vztahu povinnosti loajality a péče řádného hospodáře je poněkud složitější. Povinnosti členů volených orgánů v britském právním prostředí lze totiž rozdělit na fiduciární povinnosti, které mají svou povahou základ v právu *equity* a na povinnosti péče, které mají svou povahou základ v soudcovské doktríně *common law*²⁵². Fiduciární povinnosti vznikají na základě vztahu důvěry mezi subjekty a jejím základem je povinnost loajality fiduciáře (např. advokáta vůči klientovi, člena voleného orgánu vůči akciové společnosti apod.)²⁵³. Na rozdíl od fiduciárních povinností, které kladou důraz na loajalitu (tj. věrnost a poctivost), jsou povinnosti péče, mezi které se

²⁴⁹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, op. cit. sub 79.

²⁵⁰ Havel, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma*. Praha: Auditorium, 2010, s. 156.

²⁵¹ Viz např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, op. cit. sub 80.

²⁵² Krtoušová, L., op. cit. sub 239, s. 278.

²⁵³ Krtoušová, L., op. cit. sub 239, s. 278.

řadí též povinnost jednat s řádnou péčí, schopnostmi a opatrností (*duty to exercise reasonable care, skill and diligence*), založeny za požadavcích týkajících se odbornosti a kompetentnosti dané osoby při výkonu funkce.

Ohledně pojetí povinnosti loajality lze tedy uzavřít, že v českém právním řádu je od doby účinnosti občanského zákoníku povinnost loajality pokládána za součást péče řádného hospodáře (což do jisté míry vychází z předchozí judikatury nejvyššího soudu). Naproti tomu v britské úpravě jsou povinnost řádné péče a povinnost loajality dvě samostatné povinnosti; uvedené oddělení má svůj původ ve stovky let trvajícím vývoji britského (resp. anglického) práva, když fiduciární povinnosti založené na principu loajality vychází z práva *equity* a povinnost jednat s řádnou péčí, schopnostmi a opatrností vychází ze soudcovské doktríny *common law*.

Odlišností britské a české úpravy, která se částečně dotýká též povinnosti péče řádného hospodáře, je též úprava pravidla podnikatelského úsudku (*business judgement rule*). V rámci rekonstrukce soukromého práva došlo k výslovnému zakotvení pravidla podnikatelského úsudku do ust. § 51 odst. 1 zákona o obchodních korporacích. Pravidlo umožňuje soudům *ex post* přezkoumávat, zda členové volených orgánů při výkonu své funkce postupovali s péčí řádného hospodáře – tedy zda rozhodnutí bylo přijato v souladu se zákonem stanovenými postupy. Pokud tímto způsobem rozhodnutí přijato bylo, pak nejsou členové volených orgánů odpovědní za škodu, ani pokud se dané rozhodnutí ukázalo nakonec jako nesprávné; členové volených orgánů mohou (postupují-li při rozhodování s péčí řádného hospodáře) využít ochrany tzv. bezpečného přístavu (*safe harbour*)²⁵⁴.

Oproti české úpravě britská právní úprava pravidlo podnikatelského úsudku nezakotvuje. O možnosti zavedení pravidla do britského právního řádu bylo v souvislosti s rekonstrukcí obchodního práva diskutováno. Argument proti zavedení byl, že soudy ve Velké Británii zpětně neposuzují podnikatelská rozhodnutí členů *boardu* jako taková. Navíc v britském právním prostředí, přivyklém na výhody právně závazných precedentů, panovaly obavy, že se pravidlo podnikatelského úsudku nepodaří do zákona zdařile formulovat – zkrátka že by formulace byla příliš široká nebo

²⁵⁴ Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: op. cit., sub 7, s. 135.

na druhou stranu příliš svazující²⁵⁵. S ohledem na uvedené obavy pravidlo podnikatelského úsudku ve Velké Británii zavedeno nebylo.

²⁵⁵ The Law Commission, *Company Directors: Regulating Conflicts of Interests and Formulating a Statement of Duties*, 1999, No 261, s. 53.

Závěr

Cílem práce jsem si stanovil jednak analyzovat povinnost péče řádného hospodáře v české a britské úpravě včetně popisu a zhodnocení obou úprav, dále srovnat úpravu za účinnosti obchodního zákoníku s úpravou současnou obsaženou v občanském zákoníku a zákoně o obchodních korporacích (včetně diskuse o použitelnosti judikatury o úpravě v obchodním zákoníku) a dále za pomoci právně komparativní analýzy porovnat českou a britskou úpravu povinnosti péče řádného hospodáře.

Povinnost péče řádného hospodáře není v českém právním řádu ničím novým. Úprava obsažená ve všeobecném občanském zákoníku zakotvovala povinnost každého člověka jednat do té míry bedlivě a pozorně, do jaké je toho schopen člověk s obvyčejnými schopnostmi. Tento princip pochází z římského práva, konkrétně z římskoprávní povinnosti jednat jako starostlivý otec rodiny resp. starostlivý hospodář (*diligentis pater familias*). Pro odborníky stanovoval všeobecný zákoník občanský ještě vyšší stupeň pečlivosti, když stupeň pečlivosti odborníků byl poměřován s pečlivostí průměrného odborníka.

Úprava obsažená v obchodním zákoníku sice po členech volených orgánů akciových společností požadovala, aby jednali s péčí řádného hospodáře (resp. před novelou č. 370/2000 Sb. s *náležitou* péčí), obsah povinnosti péče řádného hospodáře však obchodní zákoník blíže nespécifikoval. Stanovení obsahu povinnosti tak bylo přenecháno doktríně a judikatuře. Doktrína se tak postupně shodla, že povinnost péče řádného hospodáře neukládá členu voleného orgánu být špičkovým expertem na všechny záležitosti, se kterými přijde při výkonu své funkce do styku. Daleko důležitější je mít ve všech potřebných oblastech základní orientaci a umět odhadnout, kdy již potřebná činnost přesahuje odborné schopnosti daného člena představenstva a za takové situace zajistit výkon této činnosti vhodným expertem. Vedle těchto všeobecně přijímaných konceptů se objevovaly i doktrinální názory, se kterými se nemohu ztotožnit; příkladem lze uvést názor J. Dědiče, který považuje pro člena voleného orgánu za důležitější být odborníkem na správu obchodních korporací než být

odborníkem v oblastech podnikání společnosti²⁵⁶. Domnívám se, že tento názor je nesprávný. Schopný člen voleného orgánu by měl (alespoň do určité míry) rozumět podnikání „své“ společnosti, aby mohl činit zásadní rozhodnutí v rámci obchodního vedení. Naopak s technickými záležitostmi týkajícími se správy obchodních korporací mu vždy může bez komplikací pomoci kvalifikovaný odborník.

Judikatura k úpravě obsažené v obchodním zákoníku shodně s názory doktríny došla k závěru, že členové volených orgánů nemusí mít veškeré relevantní odborné znalosti, nemají-li je, pak však musí zajistit pro výkon dané činnosti schopného odborníka. V této souvislosti též soudy dovodily, že má-li však člen orgánu nadstandardní znalosti nebo dovednosti, má povinnost tyto znalosti využít. Judikatura zmíněnými rozhodnutími zakotvila v českém právním řádu tzv. objektivní standard péče se subjektivními prvky, kdy je jednání člena orgánu poměřováno s určitým ideálním standardem „rozumně pečlivé osoby“, a to právě s výjimkou případů, kdy člen voleného orgánu má nadstandardní odborné znalosti. Je otázkou, zda je možné tento soudem dosažený standard aplikovat i za současné úpravy, když interpretací ust. § 52 zákona o obchodních korporacích bychom mohli dojít k závěru, že se použije ryze objektivní standard. Domnívám se však, že aplikace objektivního standardu se subjektivními prvky musí zůstat zachována, protože opačnou interpretací by došlo ke snížení dosaženého standardu ochrany akciových společností, což je nežádoucím jevem.

Mimo výše uvedené závěry soudy dále judikovaly, že vznik škody v důsledku (špatného) rozhodnutí člena voleného orgánu nutně neznamená odpovědnost za porušení péče řádného hospodáře; soudy totiž nepřezkoumávají správnost a vhodnost daného podnikatelského rozhodnutí, nýbrž pouze skutečnost, zda bylo dané (byť nesprávné) rozhodnutí přijato v souladu se zákonem stanovenými postupy (tj. zda bylo dané rozhodnutí učiněno s péčí řádného hospodáře). Tento závěr soudů je dle mého názoru plně použitelný i za současné úpravy, a to i s ohledem na výslovné zavedení pravidla podnikatelského úsudku, které by se (v případě odklonu od výše zmíněného pravidla) stalo nepoužitelným. Naproti tomu problematická jsou dle mého názoru soudní rozhodnutí, která členu voleného orgánu ukládají povinnosti pečovat o majetek společnosti jako o svůj vlastní. Podnikatelská rozhodování se značně liší od

²⁵⁶ Dědič, J. a kol., op. cit. sub 3, s. 2417.

(soukromých) rozhodnutí jednotlivce resp. od rozhodování v rámci rodiny a to zejména tím, že podnikatelská rozhodnutí v sobě z povahy věci obsahují určitou míru rizikovosti. Podnikatel nikdy předem neví, zda jeho inovativní nápad bude mít úspěch nebo zda půjde o ztrátové rozhodnutí. Určitá míra rizikovosti rozhodování (mám však na mysli kalkulované riziko, nikoli bezhlavé, nepromyšlené a zbytečné riskování) je tak hnacím motorem podnikání a jeden z hlavních faktorů zajišťujících úspěch.

Úprava obsažená v občanském zákoníku a v zákoně o obchodních korporacích již výslovně vymezuje obsah povinnosti péče řádného hospodáře; je stanoveno, že člen orgánu má povinnost jednat s potřebnými znalostmi, potřebnou pečlivostí a že musí vůči společnosti dodržovat povinnost loajality. Ohledně interpretace toho, co se rozumí „potřebnými znalostmi“ lze v zásadě použít dosavadní judikaturu v rozsahu, jak bylo zmíněno výše. Povinnost potřebné pečlivosti pak do jisté míry souvisí s povinností dohledu a monitoringu, kdy člen voleného orgánu, který deleguje své povinnosti na třetí osobu, musí v rámci dodržení povinnosti péče řádného hospodáře kontrolovat, zda pověřené osoby vykonávají delegované povinnosti s dostatečnou pečlivostí. Podrobnější výklad povinnosti loajality zákon neobsahuje, lze však podobně jako v případě interpretace „potřebných znalostí“ vycházet z existující judikatury. V tomto směru lze říci, že loajalitou se rozumí situace, kdy člen voleného orgánu při svém rozhodování zohledňuje zájem společnosti jako takové, nikoli zájem svůj, zájem akcionářů či zájem třetích osob.

Povinnost péče řádného hospodáře (resp. povinnost jednat s řádnou péčí, schopnostmi a opatrností) byla před účinností zákona o obchodních společnostech z roku 2006 ve Velké Británii založena výhradně na soudcovském právu, tedy obecně závazných precedentech. Z počátku vývoje však neexistoval vůbec žádný právní rámec pro regulaci jednání členů *boardu*; soudci razili názor, že „koho si akcionáři do *boardu* zvolili, toho mají“. Postupným vývojem došlo v judikatuře k názorovému posunu; na základě klíčového precedentu v kauze *Re Brazilian Rubber Plantations and Estates Ltd*²⁵⁷ byl do britského práva zaveden subjektivní standard péče řádného hospodáře. Po zavedení subjektivního standardu nebyly soudy mnoho desetiletí ochotné zavést

²⁵⁷ *Re Brazilian Rubber Plantations and Estates Ltd*. Op. cit. sub 208.

objektivní standard; průlomová rozhodnutí se objevila přibližně v době, kdy legislativa představila insolvenční zákon z roku 1986, který s objektivním standardem počítal.

Současná úprava péče řádného hospodáře v ust. § 174 britského zákona o obchodních společnostech z roku 2006 již obsahuje moderní úpravu, která subtilně balancuje na pomezí objektivního a subjektivního standardu. Podobně jako česká úprava i britská úprava se vypořádává s otázkou znalostí členů *boardu* a otázkou delegace povinností na třetí osoby. Navíc oproti české úpravě však britská úprava výslovně řeší otázku nečinnosti členů *boardu*, tedy situace, kdy se členové *boardu* účelově neúčastní zasedání *boardu*, aby se vyvinili z odpovědnosti. Uvedený postup byl však judikaturou (přes prvotní vstřícný postoj) odmítnut²⁵⁸; nutno dodat, že česká úprava péče řádného hospodáře v této souvislosti taktéž požaduje aktivní účast na schůzích volených orgánů, přičemž opakovaná bezdůvodná absence by byla porušením péče řádného hospodáře²⁵⁹.

S komparatistického hlediska lze říci, že česká a britská právní úprava péče řádného hospodáře mají mnoho společného; obě úpravy (jak se domnívám) zakotvují objektivní standard péče se subjektivními prvky. K tomu nutno dodat, že na rozdíl od britské úpravy, která objektivní standard péče se subjektivním prvky velice zdařile zakotvuje přímo v zákoně, tuzemská úprava výslovně upravuje pouze standard objektivní a k subjektivnímu standardu musíme dojít interpretací. Lze tedy uzavřít, že je možné (i když dle mého názoru nepravděpodobné), že se české soudy při výkladu povinnosti péče řádného hospodáře přidrží výslovné dikce zákona a opětovně budou úpravu chápat jako standard ryze objektivní. Úprava v obou zkoumaných právních řádech též podobným způsobem vykládá obsah povinnosti péče řádného hospodáře; členové volených orgánů mají povinnost základním způsobem se orientovat v problematice, se kterou přišli při výkonu funkce do styku, nemusí však být ve všech oblastech špičkoví experti. Nutno dodat, že v případě delegace povinností na experty, ukládají oba právní řády členům volených orgánů povinnost dohlížet na to, zda jsou delegované povinnosti vykonávány řádně.

²⁵⁸ Viz např. rozhodnutí Sněmovny Lordů v kauze *Re Park House Properties Ltd*, op. cit. sub 229.

²⁵⁹ Lavický, P. a kol., op. cit. sub. 87, s. 824.

Větší rozdíly nalezneme z komparatistického hlediska mezi zkoumanými právními řády v úpravě povinnosti loajality a pravidla podnikatelského úsudku. Zatímco současná česká právní úprava považuje povinnosti loajality za součást povinnosti péče řádného hospodáře a pravidlo podnikatelského úsudku je pevně zakotveno v zákoně o obchodních korporacích, anglická je v tomto odlišná. Povinnost řádné péče mající původ v doktríně *common law* je ve Velké Británii striktně oddělena od povinností založených na principu loajality, které mají kořeny v právu *equity*; zavedení pravidla podnikatelského úsudku pak bylo ve Velké Británii úplně odmítnuto s argumentem, že britské soudy zpětně neposuzují podnikatelskou správnost rozhodnutí členů *boardu* a proto pravidla podnikatelského úsudku není potřeba.

Práci lze uzavřít konstatováním, že úprava povinnosti péče řádného hospodáře v českém i britském právním řádu je celkově vzato úpravou moderní a zdařilou. Upozornil jsem na skutečnosti, které považuji za slabé stránky obou úprav i na možnosti určitých modifikací či zlepšení *de lege ferenda*. Nezodpovězenou otázkou však zůstává, zda budou akcionáři i samotné společnosti ochotné hnát členy volených orgánů k odpovědnosti z titulu porušení povinnosti péče řádného hospodáře, když s ohledem na náklady a obvyklou délku civilních řízení (a to jak v tuzemsku, tak ve Velké Británii) a často i s ohledem na reálnou nevyhnutelnost náhrady škody je tento postup mnohdy neefektivní, či zda pro akcionáře nebude snazším řešením nespokojenosti se členy volených orgánů „pouze“ jejich okamžité odvolání.

Použité zdroje

Monografie

- Bourne, N., Bourne on Company Law, Routledge, 5^{edn}, 2011, ISBN: 041556350X.
- Černá, S. Obchodní právo. Akciová společnost. Praha: ASPI, a. s., 2006, s., ISBN: 80-7357-164-1.
- Černá, S., Štenglová, I., Pelikánová, I. a kol, Právo obchodních korporací. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, ISBN: 978-80-7478-735-5.
- Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha: Prospektrum, 1997, ISBN: 80-7175-059-X.
- Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. Praha: POLYGON, 2002, ISBN: 80-7273-071-1.
- Dignam, A., Hicks & Goo's Cases & Materials on Company Law, 7th edn, Oxford University Press 2011, ISBN: 9780199564293.
- Dignam, A., Lowry, J., Company Law, 8th edn, Oxford University Press 2014, ISBN: 9780198704133.
- Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol. Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část. Praha: Wolter Kluwer, 2013, ISBN: 978-80-7478-326-5.
- Eliáš, K. a kol, Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou. Ostrava: Sagit, 2012, s. 129., ISBN: 978-80-7208-922-2.
- Ellison, J., Harrison, T., The legal Regulation of Business, Harrison Law Publishing 1999, ISBN: 1901888118.
- Griffin, S., Company Law, Fundamental Principles, 4th edn., Pearson Education Limited, 2006, ISBN: 0582784611.
- Hannigan, B., Company Law, 3rdend, Oxford University Press, 2012, ISBN: 0199608024.
- Hejda, Jan. Akciová společnost: zásadní změny podle nového zákona o obchodních korporacích, shrnutí hlavních rozdílů dřívější a současné právní úpravy, nejdůležitější dopady nové právní úpravy. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2014, ISBN: 978-80-7263-891-8.

- Keay, A., *The Enghlightened Shareholder Value Principle and Corporate Governance*, Routledge, 2013, ISBN: 041568434X.
- Kincl, J., Urfus, V., Skřejpek, M. *Římské právo*. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, ISBN: 80-7179-031-1.
- Lavický, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN: 978-80-7400-529-9.
- Lasák, J.; Pokorná, J.; Čáp, Z.; Doležil, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, ISBN: 978-80-7478-537-5.
- Lasák, J., Pokorná, J., Čáp, Z., Doležil, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN: 978-80-7478-537-5.
- Mayson, S. W., French, D., Ryan, C.L., *Company Law*, 30th end, Oxford University Press, 2013, ISBN: 978-0199677627.
- McArthur, C., Barnard, I., *A director's guide: Duties, Liabilities and Company Law*, Waterlow Publishres, 1990, ISBN: 008040121X.
- Melzer, F., Tégl, P. et al. *Občanský zákoník. Velký komentář. Svazek III*. Praha: Leges, 2014, ISBN: 978-80-7502-003-1.
- Mitchell, P. LR, *Insider Dealing and Director's Duties*, 2nd edn, Butterworths, 1989, ISBN: 0406126011.
- Parkinson, J.E., *Corporate Power and Responsibility – Issues in the Theory of Company Law*, Clarendon Press, 1995, ISBN: 9780198259893.
- Pokorná, J., Holejšovský, J., Lasák, J., Pekárek, M. a kolektiv. *Obchodní společnosti a družstva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, ISBN: 978-80-7400-475-9.
- Rouček, F., Sedláček J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl 1. Praha: Codex Bohemia, 1998, ISBN: 80-85963-61-2.
- Rouček, F., Sedláček J. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl 5. Praha: Codex Bohemia, 1998, ISBN: 80-85963-90-6.
- Řeháček, O. *Představenstvo akciové společnosti a postavení jeho členů*. 1 vydání, Praha, C.H. Beck, 2010, ISBN: 978-80-7400-346-2.
- Sohm, R., *The Institutes of Roman law*, Oxford, Clarendon Press, 1892, s. 286., ISBN: 1-59333-006-5.

- Sommer, O. Učebnice soukromého práva římského. II. díl., reprint původního vydání, Praha, Wolters Kluwer, 2011, ISBN: 978-80-7357-616-5.
- Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN: 978-80-7400-480-3.
- Štenglová I., Plíva S., Tomsa M a kol. Obchodní zákoník. Komentář. 5. vydání, Praha: C. H. Beck, 1998, ISBN: 80-7179-143-1.
- Štenglová, I.; Plíva, S.; Tomsa, M. Obchodní zákoník, komentář. 11. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, ISBN: 80-7179-487-2.
- Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. et al. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. Praha: Wolters Kluwer, 2014, ISBN: 978-80-7478-370-8.
- Talbot, L., Critical company law, Routledge-Cavendish 2008, ISBN: 9780415425421.
- Tichý, L. Obecná část občanského práva. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN: 978-80-7400-483-4.

Odborné články

- Arsalidou, D., The Impact of Modern Influences on the Traditional Duties of Care, Skill and Diligence of Company Directors, Kluwer Law International, 2001, s. 50.
- Beran, K. Význam právních posudků vypracovaných advokáty v souvislosti s povinnostmi reprezentantů kapitálových společností jednat s péčí řádného hospodáře. Bulletin advokacie. 2004, č. 9, s. 17-28.
- Broulík, J., Pravidlo podnikatelského úsudku a riziko, Obchodněprávní revue 6/2012, s. 161.
- Čech, P. Péče řádného hospodáře a povinnost loajality. Právní rádce, 2007, č. 3, ss. 4-16.
- Eliáš, K. K některým otázkám odpovědnosti reprezentantů kapitálových společností. Právník, 1999, č. 4, ss. 298-333, s. 311.
- Gower, L. C. B. Harvard Law Review. Jun1956, Vol. 69 Issue 8, s. 1369-1402 (s. 1371-2).

- Hámorská, A.: Povinnost členů orgánů obchodních korporací jednat s péčí řádného hospodáře po rektifikaci. *Obchodněprávní revue* 9/2012, s. 250.
- Havel, B.; Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 ObčZ a § 54 a násl. ZOK). *Právní rozhledy* 8/2015, s. 272.
- Havel, B. *Obchodní korporace ve světle proměn. Variace na neuzavřené téma*. Praha: Auditorium, 2010, s. 156.
- Havel, B., Synergie péče řádného hospodáře a podnikatelského úsudku. *Právní rozhledy* 11/2007, s. 413.
- Hood, P., Directors' duties under the companies act 2006: clarity or confusion? *Journal of Corporate Law Studies*. Apr2013, Vol. 13 Issue 1, p. 1-48.
- Ipp, The Honourable Justice, *The Diligent Director*, 1997, 18 *The Company Lawyer* 162, at 162.
- Lord Goldsmith, Lords Grand Committee, 6. února 2006, sloupek č. 282.
- Lord Goldsmith, Official Report, 9/2/2006, coll GC 330.
- Josková, L.: Povinnost loajality v akciové společnosti, *Obchodněprávní revue* 9/2011, s. 259.
- Keay, A., Good faith and directors' duty to promote the success of their company, *The Company Lawyer*, May 2011, Vol. 32 Issue 5, s. 138-143.
- Kožiak, J., Pravidlo podnikatelského úsudku v návrhu zákona o obchodních korporacích (a zahraničních právních úpravách), *Obchodněprávní revue* 4/2012, s. 108.
- Krtoušová, L. Péče řádného hospodáře: odpovídá britskému konceptu duty of care, skill and diligence?, *Obchodněprávní revue* 10/2013, s. 277.
- The Law Commission, *Company Directors: Regulating Conflicts of Interests and Formulating a Statement of Duties*, 1999, No 261, s. 53.
- Špačková, M. Právo akcionáře na tutéž informaci, která byla sdělena jinému akcionáři mimo valnou hromadu. *Obchodněprávní revue* 7-8/2015, s. 205.

Internetové zdroje:

- Čech, P., Nová rizika společníků a akcionářů po rektifikaci, Glatzova & Co. – Legal News, říjen 2012, dostupné na: <<http://www.glatzova.com/files/download/glatzova-newsletter-legal-news-nova-rizika-spolecniku-a-akcionarů-po-rekodifikaci.pdf>>
- Přehled základních pravidel pro podnikání jako *sole trader*: <<https://www.gov.uk/set-up-sole-trader/overview>>

Judikatura

a) Česká republika

- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2006, sp. zn. 5 Tdo 1224/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2008, sp. zn. 29 Odo 1262/2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. Zn. 29 Cdo 2531/2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 4. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2850/2008.
- Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 26.08.2009, sp. Zn. 15 Tdo 294/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2010, sp. zn. 29 Cdo 3376/2009.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 08. 2011, sp. zn. 29 Cdo 19556/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 01. 2012, sp. zn. 29 Cdo 134/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2012, sp. zn. 29 Cdo 253/2010.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. 29 Cdo 3915/2012.

b) Velká Británie

- Aberdeen Railway Co v Blaikie Brothers (1854) 1 Macq 461.
- Boardman and Anor v Phipps [1966] UKHL 2, [1967] 2 AC 46..
- Boulting v Association of Cinematograph, Television and Allied Technicians [1963] 2 QB 606.
- Dorchester Finance Co. Ltd v Stebbing [1989], BCLC 498.

- Eclairs Group Ltd Jkx Oil & Gas plc [2014] Bus. L.R. 18.
- Farrar v Farrar [1889] 40 Ch D 395.
- Fulham Football Club Ltd v Cabra Estates plc [1994] 1 BCLC 363.
- Hutton v West Cork Rly Co [1883] L.R. 23 Ch. D. 654 CA.
- Howard Smith Ltd. v. Ampol Petroleum Ltd [1974] UKPC 3, [1974] AC 821.
- Charterbridge Corp Ltd v Lloyds Bank Ltd. [1970] Ch. 62 at 74; [1969] 3 All E.R. 1185.
- Item Software (UK) Ltd v Fassihi [2004] EWCA Civ 1244, [2005] ICR 450.
- John Shaw & Sons (Salford), Ltd v Shaw (1935), 2 K.B. 113.
- Motherwell v Schoof [1949] 4 DLR 812.
- Norman v Theodore Goddard [1992] BCLC 498.
- Re Barings plc (No 5) [2000] 1 BCLC 523.
- Re Brazilian Rubber Plantations and Estates Ltd [1911] 1 Ch 425.
- Re Cardiff Savings Bank [1892] 2 Ch. 100.
- Re City Equitable Fire Insurance Co Ltd.[1925] Ch. 407.
- Re Continental Assurance Co of London plc [2007] 2 BCLC 287.
- Re Forest of Dean Coal Minig Co (1878) 10 Ch D 450 s. 452.
- Re George Newman & Co [1895] 1 Ch 674.
- Re Park House Properties Ltd. [1997] 2 BCLC 530.
- Re Smith & Fawcett Ltd [1942] Ch. 304.
- Salamon v A Salamon Ltd [1895] 2 Ch. 323.
- Salamon v A Salamon Ltd [1897] AC 22.
- Singer v Beckett [2007] 2 B.C.L.C. 287; [2001] B.P.I.R. 733.

c) Jiné

- Usnesení německého Spolkového soudního dvora ze dne 5. 11. 2013 – II ZB 28/12 (NZG 2014, 27).

Právní předpisy

a) Česká republika (vč. zákonů dříve platných na území dnešní České republiky)

- Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud. Obecný zákoník občanský.
- Zákon č. 1/1863 ř. z., všeobecný rakouský obchodní zákoník.
- Nařízení ministerií vnitra, financí, obchodu, práv a orby ze dne 20. září 1899 č. 175 ř.z., jímž vyhláší se regulativ pro zřizování a přeměňování akciových společností v oboru průmyslu a obchodu (akciový regulativ).
- Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.
- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.
- Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.
- Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon).
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.
- Zákon č. 89/2012 Sb, občanský zákoník.
- Zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).
- Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

b) Velká Británie

- Partnership Act 1890.
- Limited Partnership Act 1907.
- Constitutional Reform Act 2005.
- Companies Act 2006.

c) Jiné

- Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/36/ES ze dne 11.7.2007 o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kótovanými akciemi.

Seznam zkratk:

Nejvyšší soud – Nejvyšší soud České republiky

Sb. – sbírka zákonů

Občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb, občanský zákoník

Zákon o obchodních korporacích – zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon o obchodních společnostech z roku 2006 – britský *Companies Act 2006*

Klíčová slova:

Povinnosti členů volených orgánů; Péče řádného hospodáře; Volené orgány akciové společnosti.

Keywords:

Director's duties; Duty of care, skill and diligence; Directors of public limited company.

Název práce v anglickém jazyce:

Duty to act with due managerial care in the course of management of a joint stock company in the Czech Republic with regard to the regulation in Great Britain.

Abstrakt

Diplomová práce je věnována povinnostem členů volených orgánů, zejména povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Cílem práce je detailní analýza povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře, srovnání právní úpravy tohoto fenoménu v obchodním zákoníku s úpravou obsaženou v občanském zákoníku a predikce použitelnosti existující judikatury týkající se péče řádného hospodáře ve světle rektifikačních zákonů. Posledním a v zásadě klíčovým cílem této práce je srovnání české právní úpravy povinnosti péče řádného hospodáře s britskou právní úpravou *duty of care, skill and diligence*. Právní řád Velké Británie má za sebou několikasetletý vývoj korporátního práva, díky čemuž je právně-komparatistická část této práce nejen teoretickým pojednáním, nýbrž též podnětnou inspirací pro český právní řád *de lege ferenda*.

Abstract

This thesis deals with duties of members of board of directors, especially with the duty of care, skill and diligence. The aim of the thesis is to analyze in detail the duty of care, skill and diligence owed by the members of board of directors to the company. Another aim of the thesis is to compare a legal framework of duty of care, skill and diligence according to the commercial code (‘obchodní zákoník’) with the legal framework of duty of care, skill and diligence according to the (new) civil code (‘občanský zákoník’) and to predict whether the existing cases could still be applicable in the future. The last and perhaps the most significant aim of the thesis is to compare the Czech legal framework of the duty of care, skill and diligence with the English legal framework of the above mentioned duty. The English corporate law has been developing for centuries, thanks to which the comparative part of the thesis is not only a theoretical treatise, but also a stimulative inspiration for the Czech legal system *de lege ferenda*.